

Kazbek_Gizel 2008

Хъазыбегъ_Джызæл_2008

Казбек_Гизель_2008

The text is recorded in the house of Kazbek Dzutsev from Kazbek Dzutsev (father), Zalina Dzutseva (daughter), Fatima (neighbour)

Текст записан в доме Казбека Дзуцева. Участники: Казбек Дзуцев (отец), Залина Дзуцева (дочь), Фатима (соседка)

Recorded by Arseniy Vydrin and Julia Mazurova in Gizel in 2008. Translated by Zalina Dzutseva.

Interlinearized by Julia Mazurova

Записывали: Арсений Выдрин, Юлия Мазурова в Гизели в 2008 г. Расшифровывали: Арсений Выдрин, Залина Дзуцева; Глоссировали: Юлия Мазурова

1	КД	:	Юля	,	уæртæ	йеды	Снежанæйы	хо	дæр	Юлия
	КД		Юля		уæртæ	йед -ы	Снежанæ -йы	хо	=дæр	Юлия
	Kazbek Dzutsev		Julia		there	HES GEN	Snezhana GEN	sister	=PTCL	Julia

хуыйны	гъер	мæ	гъе	афтæмæй	мæ	уæддæр
хуыйн -ы	гъер	=мæ	гъе	афтæмæй	=мæ	уæддæр
be called PRS.3SG	now	=1SG.ENCL.GEN	well	so	=1SG.ENCL.GEN	still

нал	ферох	уыдзæн	Юля	...
нал	фе- рох	уы -дзæн	Юля	
no.longer	PV forgotten	be FUT.3SG	Julia	

Yulia, Snezhana's sister's name is also Yulia, so I won't forget.

2	ЗД	:	адджын
	ЗД		адджын
	Zalina Dzutseva		sweet

Sweet.

3	АВ	:	фыдджын	–	адджын
			фыдджын		адджын
			meat.pie		sweet

Pie - sweet.

4	КД	:	йæд	ма	йæ	дзур	йæддæр	...	Зын
	КД		йæд	=ма	=йæ	дзур -*0	йæд =дæр		зын
	Kazbek Dzutsev		then	=yet	=3SG.ENCL.GEN	talk IMP.2SG	HES =PTCL		hard

дзы	гъе	уыцы	ныхæстæ	сты	:	къ	,	пъ	,	тъ	,	хъ	,
=дзы	гъе	уыцы	ныхæс -т -æ	сты									
=3SG.ENCL.INESS	well	that	word PL NOM	be.PRS.3PL									

ы	–	уый	дæр	зын	дзураен	у	.
-ы		уый	=дæр	зын	дзур -æн	у	
		DemDist.GEN	=PTCL	hard	talk INF2	be.PRS.3SG	

Speak... (*a bit differently). These words are difficult: къ, пъ, тъ, хъ, ы — it's difficult to say (pronounce) it too.

5.1 **КД** : « **О** !»
 КД о
 Kazbek Dzutsev yes

Yes!

5.2 - **уымæй** **дзы** **хуыздæр** **ныхас** **нæй** !
 уым -æй =дзы хуыздæр ныхас нæй
 DemDist ABL =3SG.ENCL.INESS better word EXST.NEG

There is no better word than this!

6.1 **Цом** **истæмæ** !
 цом истæ -мæ
 let's go something ALL

Let's go for something!

6.2 **æрыма** (* **æрима**) **исты** !
 æры =ма æри =ма исты
 give.me.IMP.2SG =yet give.me.IMP.2SG =yet something

Give me something!

6.3 - « **О** !»
 о
 yes

“Yes!”

7.1 **Цы** **загътай** ?
 цы загът -ай
 what say PST.TR.2SG

What did you say?

7.2 « **о** »
 о
 yes

“yes”

8.1 **цы** **загътай** ?...
 цы загът -ай
 what say PST.TR.2SG

What did you say?..

8.2 **ома** **фехъуыстон** **дæ** , « **о** »
 ома фе- хъуыст -он =дæ о
 that is to say PV listen PST.TR.1SG =2SG.ENCL.GEN yes

that is I heard you, yes.

9 « о » загъ ... « о » загътон
 о о загът -он
 yes yes say PST.TR.1SG

“Yes” said... “yes” said

10 æмæ уын уый дзырдтон , уый ...
 æмæ =уын уый дзырд -т -он уый
 and =2PL.ENCL.DAT DemDist.GEN talk TR PST.TR.1SG DemDist.GEN

And so, what was I saying to you...

11 ЗД : нæ йæ ‘ мбарынц , па
 ЗД нæ =йæ мбар -ынц па
 Zalina Dzutseva NEG =3SG.ENCL.GEN know PRS.3PL dad

They don’t understand, dad.

12 КД : æмæ гьер лæппутæ ныхас кæнæм , нæ ?
 КД æмæ гьер лæппу -т -æ ныхас кæн -æм нæ
 Kazbek Dzutsev and now boy PL NOM word do PRS.1PL PTCL

And so, we, young men, are talking, yes?

13 Зали , лæппутæ ныхас кæнæм , æмæ ‘ рбацыдысты
 Зали лæппу -т -æ ныхас кæн -æм æмæ рба- цыд -ысты
 Zalina boy PL NOM word do PRS.1PL and PV go PST.INTR.3PL

æмæ тæлмацгæнæгæн : гъа-ма цы , цæмæн
 æмæ тæлмац гæн -æг -æн гъа - =ма цы цæмæн
 and translation do PTCP.PRS DAT well =yet what why
 well

æрлæууыдысты адон , бафæрс ма сæ ,
 æр- лæууыд -ысты адон ба- фæрс -*0 =ма =сæ
 PV stand PST.INTR.3PL these PV ask IMP.2SG =yet =3PL.ENCL.GEN

Zali, we, guys, are talking, and they came up and are telling the translator: hey, why did they stop, ask them.

14 аа уый куы радзырдтон ома
 уый куы ра- дзырд -т -он ома
 DemDist.GEN when PV talk TR PST.TR.1SG that is to say

Ah, I have told that already.

15.1 ЗД : о .
 ЗД о
 Zalina Dzutseva yes

15.2 йед афтæ .
 йед афтæ
 HES so

That’s it.

16.1 **КД** : **уæд нæм фæстаг бон** .
 КД уæд =нæм фæстаг бон
 Kazbek Dzutsev then =1PL.ENCL.ALL last day

So to us on the last day

16.2 **æр (* гьер) мæнæ иууылдæр финалмæ рацыдысты æмæ**
 æр гьер мæнæ иууылдæр финал -мæ ра- цыд -ысты æмæ
 now now there,that.is all final ALL PV go PST.INTR.3PL and

концерт дæнджыр (* дынджыр) .

концерт дæнджыр дынджыр
 concert big big

we reached the final, it is a big concert.

16.3 **фондз мин адæм кæм цæуы кæм , гье ахæм концерт** .
 фондз мин адæм кæм цæу -ы кæм гье ахæм концерт
 five thousand people where go PRS.3SG where well such concert

5 thousand people can fit in there, that's how big that concert was.

16.4 **ну цавæр æмæ дæнджыр йед сцена скодтой æмæ махæн**
 ну цавæр æмæ дæнджыр йед сцена с- код -т -ой æмæ махæн
 HES what and big HES stage PV do TR PST.TR.3PL and we.DAT

афтæ зæгъынц .

афтæ зæгъ -ынц
 so say PRS.3PL

They made a large stage and tell us...

16.5 **ну , гье уыцы [йосы] ансамблы махæй дзы**
 ну гье уыцы ансамбл -ы мах -æй =дзы
 HES well that ensemble INESS we.NOM ABL =3SG.ENCL.INESS

йæддæр нæ уыди , хъуыстгонддæр .

йæд -дæр нæ уыд -и хъуыст гонд -дæр
 HES COMPAR NEG be PST.INTR.3SG listen do.PTCP.PST COMPAR
 famous

there was none more famous than we were in that group,

16.6 **æмæ йæды фæстагмæ кафыдыстæм сой** .
 æмæ йæд -ы фæстагмæ кафыд -ыстæм сой
 and HES GEN at.last dance PST.INTR.1PL soy (a dance)

and in the end we danced "soy".

16.7 **йед сойы йед хабæрттæ ныр , сойы**
 йед сой -ы йед хабæр -тт -æ ныр сой -ы
 HES soy (a dance) GEN HES news PL NOM now soy (a dance) GEN

хабæрттæ	та	куыд	сты	мæнæ	кæхц	куы	фæхæссынц
хабæр -тт -æ	=та	куыд	сты	мæнæ	кæхц	куы	фæ- хæсс -ынц
news PL NOM	=CONTR	how	be.PRS.3PL	there,that.is	bowl	when	PV carry PRS.3PL

кæхц	кæмæдæр	кæхц	и	нæ	йæ	зонут	сымах
кæхц	кæмæ -дæр	кæхц	и	нæ	=йæ	зон -ут	сымах
bowl	who.ALL INDEF	bowl	EXST	NEG	=3SG.ENCL.GEN	know PRS.2PL	you.PL

кæхц	цы	у	уый	æвæццагæн	нæ	?
кæхц	цы	у	уый	æвæццагæн	нæ	
bowl	what	be.PRS.3SG	DemDist.GEN	maybe	PTCL	

As for soy, when kakhs is carried around, when anyone has kakhs, you don't know it I suppose, right?

16.8 гьер	ирон	адæммæ	лæппу	куы	райгуыры	лæппу	уæд
гьер	ирон	адæм -мæ	лæппу	куы	рай- гуыр -ы	лæппу	уæд
now	Ossetic	people ALL	boy	when	PV be.born PRS.3SG	boy	then

йæ	афон	...	Аз	ыл	азы	рдæг	дыууæ-æртæ
йæ=	афон		аз	=ыл	аз -ы	рдæг	дыууæ - æртæ
POSS.3SG=	time		year	=3SG.ENCL.SUPER	year GEN	half	two three

мæйы	йыл	куы	цæуа	уæд	ын	ницы
мæй -ы	=йыл	куы	цæу -а	уæд	=ын	ницы
month GEN	=3SG.ENCL.SUPER	when	go SBJV.3SG	then	=3SG.ENCL.DAT	nothing

ма	кæнынц	иннæ	азмæ	йæ	ахæссынц	куывд
ма	кæн -ынц	иннæ	аз -мæ	=йæ	а- хæсс -ынц	куывд
NEG	do PRS.3PL	other	year ALL	=3SG.ENCL.GEN	PV carry PRS.3PL	holiday

When an Ossetian boy is born, then, when the specified time comes, not when he is half-year old, 2-3 months, nothing is done to him, kuvd is postponed for the next year.

16.9 йæ	кæхцы	бон	зæгъгæ
йæ=	кæхц -ы	бон	зæгъ -гæ
POSS.3SG=	bowl GEN	day	say CONV

On the day of kakhs.

16.10 куывд	скæнынц	уый	вæййы	июнь	иронау
куывд	с- кæн -ынц	уый	вæйй -ы	июнь	ирон -ау
holiday	PV do PRS.3PL	DemDist.NOM	happen PRS.3SG	June	Ossetic EQU

сæ	нæ	зæгъдзынæн	июнь-июлы
=сæ	нæ	зæгъ -дзынæн	июнь - июл -ы
=3PL.ENCL.GEN	NEG	say FUT.1SG	June July INESS

They have kuvd, it happens in June. I can't say in Ossetic, June-July.

16.11 кæхцы	бонтæ
кæхц -ы	бон -т -æ
bowl GEN	day PL NOM

Kakhs days.

17 **Раст Хетæджы бонты фæстæ иу къуыри куы рацæуы** ,
 раст Хетæдж -ы бон -т -ы фæстæ иу къуыри куы ра- цæу -ы
 straight Khetag GEN day PL GEN after one week when PV go PRS.3SG

уæд кæхц .

уæд кæхц
 then bowl

Right after the Khetag holidays a week passes, then it's kakhs (a cup)

18 **Æмæ лæппуыл æрæмбырд вæййынц æмæ алчидæр** –
 æмæ лæппу -йыл æр- æмбырд вæйй -ынц æмæ алчи =дæр
 and boy SUPER PV gathering happen PRS.3PL and every =PTCL

хæстæджытæ – чъири тедтæ фæхæссынц чи арахъхъ
 хæстæджы -т -æ чъири тед -т -æ фæ- хæсс -ынц чи арахъхъ
 relative PL NOM cake and so on PL NOM PV carry PRS.3PL who moonshine

хæссы чи цы ... хъæлдзæгæй , цингæнгæйæ .
 хæсс -ы чи цы хъæлдзæг -æй цин гæн -гæ -йæ
 carry PRS.3SG who what merry ABL happiness do CONV ABL

Relatives gather around the boy, someone brings pies, someone brings araka... having fun, rejoicing

19 **Æмæ махæн та нæ равдыст ... гъе уæд хъуамæ**
 æмæ махæн =та нæ= ра- вдыст гъе уæд хъуамæ
 and we.DAT =CONTR POSS.1PL= PV show well then must

равдыстайккам дæлæ уыцы адæмæн мæнæ кæхц .
 ра- вдыст -айккам дæлæ уыцы адæм -æн мæнæ кæхц
 PV show CNTRF.1PL down.there that people DAT there,that.is bowl

And our performance... at that time we were to show those people this (this very) kakhs.

20 **Æмæ тынг йед хорз хорз змæлд у** .
 æмæ тынг йед хорз хорз змæлд у
 and very HES good good move be.PRS.3SG

And this performance is very, very good (lit. movement)

21 **Æмæ цы бакодтой уым ?**
 æмæ цы ба- код -т -ой уым
 and what PV do TR PST.TR.3PL DemDist.IN

And what they did

22.1 **Фыс кусæрттаг** .
 фыс кусæрттаг
 sheep sacrifice

A sacrificial ram.

22.2 **куы йæ зыдтам маенæ уæд хуыцаубоны**
 куы =йæ зыд -т -ам маенæ уæд хуыцаубон -ы
 when =3SG.ENCL.GEN know TR PST.TR.1PL there,that.is then Sunday INESS

уызæни концерт , фæстаг номыр мах у
 уы -дзæни концерт фæстаг номыр мах у
 be FUT.3SG concert last number our be.PRS.3SG

And we knew that the concert will take place on Sunday, and the last act is ours.

23 **æмæ дзы зæронд адæм , уæлæ Зинæ , рухсаг уæд**
 æмæ =дзы зæронд адæм уæлæ Зинæ рухс -аг уæд
 and =3SG.ENCL.INESS old people there above Zina light SUF be.IMP.3SG

, магуыр .
 магуыр
 poor

There were elderly people, like Zina, God rest her soul, poor thing!

24 **Зинæ , чызджытæ дзы уыди маенæ къæбæр**
 Зинæ чыздж -ыт -æ =дзы уыд -и маенæ къæбæр
 Zina girl PL NOM =3SG.ENCL.INESS be PST.INTR.3SG there,that.is living

чи кæны , ахæм уæлибæхтæ чи скодтаид , ахæм
 чи кæн -ы ахæм уæлибæх -т -æ чи с- код -т -айд ахæм
 who do PRS.3SG such cheese pie PL NOM who PV do TR CNTRF.3SG such

цæхджынтæ .
 цæх -джын -т -æ
 salt ADJ PL NOM

Zina, there were girls who could cook, make pies, pickles.

25 **Уыцы йеды цæхæрайы заман уыди , цæхæрадджынтæ**
 уыцы йед -ы цæхæра -йы заман уыд -и цæхæрадджын -т -æ
 that HES INESS beet GEN time be PST.INTR.3SG beet pie PL NOM

скодтой , йедтæ ... уæлибæхтæ скодтой
 с- код -т -ой йед -т -æ уæлибæх -т -æ с- код -т -ой
 PV do TR PST.TR.3PL HES PL NOM cheese pie PL NOM PV do TR PST.TR.3PL

, фыс аргæвстой .
 фыс а- ргæвст -ой
 sheep PV slaughter PST.TR.3PL

It was beet-time, they made pies with beet leaves, cheese, killed a ram.

26 **Физонджытæ скодтой æмæ хуымæтæг йеды маенæ**
 физонджы -т -æ с- код -т -ой æмæ хуымæтæг йед -ы маенæ
 shish kebab PL NOM PV do TR PST.TR.3PL and elementary HES GEN there,that.is

йедæй	хъæдæй	чъиритæ	нæ	,	фæлæ	æцæгæй	чъиритæ	.
йед -æй	хъæд -æй	чъири -т -æ	нæ		фæлæ	æцæг -æй	чъири -т -æ	
HES ABL	log ABL	cake PL NOM	NEG		but	real ABL	cake PL NOM	

They made shashlik and pies not from timber but real pies.

27 Æмæ кафынц	,	иу ныхасæй	акафыдысты	,	куыд
æмæ каф -ынц		иу ныхас -æй	а- кафыд -ысты		куыд
and dance PRS.3PL		one word ABL	PV dance PST.INTR.3PL		how

æмбæлди	,	афтæ	.
æмбæлд -и		афтæ	
befit PST.INTR.3SG		so	

and, in a word, as is right and proper, danced.

28 Æмæ гъер чъиритæ	рахастой	,	мæнæ	сæ
æмæ гъер чъири -т -æ	ра- хаст -ой		мæнæ	=сæ
and now cake PL NOM	PV carry PST.TR.3PL		there,that.is	=3PL.ENCL.GEN

фенут	,	фенут	дзы	,	зæгъгæ	,	ацаходут
фен -ут		фен -ут	=дзы		зæгъ -гæ		ацаход -ут
taste IMP.2PL		taste IMP.2PL	=3SG.ENCL.ABL		say CONV		taste IMP.2PL

дзы	,	зæгъгæ	.
=дзы		зæгъ -гæ	
=3SG.ENCL.ABL		say CONV	

and so they brought the pies and say: try it, try it, they say

29 Æмæ уæндгæ	нæ кодтой	æви цы	,	йед йæ
æмæ уæнд -гæ	нæ код -т -ой	æви цы		йед =йæ
and dare CONV	NEG do TR PST.TR.3PL	or what		HES =3SG.ENCL.GEN

цурæ	æрæмбырд	сты	йæдæн	[	или йедæн	]	тæбæгъæн	,
цур -ы	æр- æмбырд	сты	йæд -æн		йед -æн		тæбæгъ -æн	
near INESS	PV gathering	be.PRS.3PL	then DAT		HES DAT		plate DAT	

фæлæ ничи æвналы	.
фæлæ ничи æвнал -ы	
but nobody touch PRS.3SG	

And as if they were afraid, they gathered around the plate and no one touches them.

30 Стæй йæхуыдтæг (= йæхæдæг)	систа	æмæ	,	дам	,	ма
стæй йæхуыдтæг йæхæдæг	с- ист -а	æмæ		=дам		=ма
then	PV take PST.TR.3SG	and		=CIT		=yet

йæ	мæнæ	фенут	.
=йæ	мæнæ	фен -ут	
=3SG.ENCL.GEN	there,that.is	taste IMP.2PL	

Then he himself took one and says: try it.

31 **Æмæ дзы** **ацахуыста** .
 æмæ =дзы ацахуыст -а
 and =3SG.ENCL.ABL taste PST.TR.3SG

And tried it himself.

32 **Тæргæ кодта** , **марг марг исты сын**
 тæрг -гæ код -т -а марг марг исты =сын
 fear CONV do TR PST.TR.3SG poison poison something =3PL.ENCL.DAT

дæттыс , **куыд** , **цы у æмæ дзы**
 дæтт -ыс куыд цы у æмæ =дзы
 give PRS.2SG how what be.PRS.3SG and =3SG.ENCL.ABL

акомдзаг кодта .

а- ком дзаг код -т -а
 PV mouth full do TR PST.TR.3SG
 take a bite

(he who tried thought: I am not offering them death, and tried)

33 **Æмæ йæ иннаæ дæр райста** , **иннаæ дæр æмæ** ,
 æмæ =йæ иннаæ =дæр ра- йст -а иннаæ =дæр æмæ
 and =3SG.ENCL.GEN other =PTCL PV take PST.TR.3SG other =PTCL and

дам , **дзы ныххæлоф кодтой** .
 =дам =дзы ных- хæлоф код -т -ой
 =CIT =3SG.ENCL.INESS PV greed do TR PST.TR.3PL

Then another one tried and the third one and, so to say, they rushed to get the pies.

34.1 **Æмæ цæй чъири !**
 æмæ цæй чъири
 and what.GEN cake

And what pies!

34.2 **Чъири дæр дзы нал баззаци** ,
 чъири =дæр =дзы нал ба- ззад -и
 cake =PTCL =3SG.ENCL.INESS no.longer PV stay PST.INTR.3SG

цæхæраджынтæ та бынтон , **афтæ дзы иу акъæмс**
 цæхæраджын -т -æ =та бынтон афтæ =дзы иу акъæмс
 beet pie PL NOM =CONTR totally so =3SG.ENCL.INESS one bit

кодта , **æрыма (* æрима) æз дæр**
 код -т -а æры =ма æри =ма æз =дæр
 do TR PST.TR.3SG give.me.IMP.2SG =yet give.me.IMP.2SG =yet I =PTCL

акъæмс кæнон , **æрыма (* æрима)** , **физонæг**
 акъæмс кæн -он æры =ма æри =ма физонæг
 bit do SBJV.1SG give.me.IMP.2SG =yet give.me.IMP.2SG =yet shish kebab

дæр афтæ .
 =дæр афтæ
 =PTCL so

No pies were left, especially with leaves, one bit it, let me try it too, I'll try it too, give it to me, and shashlik too.

35 Стæй уæд куы ахордтой , уæд æмдзæгъд кæнын
 стæй уæд куы а- хорд -т -ой уæд æмдзæгъд кæн -ын
 then then when PV eat TR PST.TR.3PL then applause do INF

байдыдтой

ба- йдыд -т -ой
 PV begin TR PST.TR.3PL

Then, when they ate, they began to applaud.

36.1 Ай цы хабар у ?
 ай цы хабар у
 DemProx.NOM what news be.PRS.3SG

What is that?

36.2 Цы рцыдис ?
 цы р- цыд -ис
 what PV go PST.INTR.3SG

What happened?

37.1 Æмæ , дам , цыфæнды куы кæнат , уæддæр та
 æмæ =дам цы фæнд -ы куы кæн -ат уæддæр =та
 and =CIT what want PRS.3SG EMPH do SBJV.2PL still =CONTR

уæ ногæй кафын хъæуы .
 =уæ ног -æй каф -ын хъæу -ы
 =2PL.ENCL.GEN new ABL dance INF be.necessary PRS.3SG

And, he says, do whatever you want, you will have to dance again.

37.2 ногæй .
 ног -æй
 new ABL

Again.

37.3 бисмæ сæ ракодтой .
 бис -мæ =сæ ра- код -т -ой
 encore ALL =3PL.ENCL.GEN PV do TR PST.TR.3PL

They were called for encore.

38 Хæрд фесты уыдæттеттæ , фæлæ бисмæ ... æмæ ма
 хæрд фе- сты уыдæттет -т -æ фæлæ бис -мæ æмæ =ма
 food PV be.PRS.3PL PL NOM but encore ALL and =yet
 finished

дзы	уæд	иу-дыууæ	минуты	,	æртæ	минуты-ма	гъе
=дзы	уæд	иу - дыууæ	минут -ы		æртæ	минут -ы -	=ма гъе
=3SG.ENCL.INESS	then	one two	minute GEN		three	minute GEN	=yet well

уым	бафæстиат	стæм	æмæ	рацыдыстæм	уæд
уым	ба- фæстиат	стæм	æмæ	ра- цыд -ыстæм	уæд
DemDist.IN	PV delay	be.1PL	and	PV go PST.INTR.1PL	then

Everything was eaten but for an encore... then we stayed there for two-three minutes more and only then we went out.

39 Ну	радтой		нын		йед	...	фыццаг	бынат
ну	рад	-т -ой	=нын		йед		фыццаг	бынат
HES	give.PFV	TR PST.TR.3PL	=1PL.ENCL.DAT		HES		first	place

нын	радтой		,	æмæ	афтæмæй	рафардæг	стæм	.
=нын	рад	-т -ой		æмæ	афтæмæй	рафардæг	стæм	
=1PL.ENCL.DAT	give.PFV	TR PST.TR.3PL		and	so	gone	be.1PL	

Well they gave it to us... the first place they gave to us, and so we left.

40.1 Иронау	...	Ауыстæн	,	æвзаг	базонынæй	хуыздæр
ирон -ау		Ауыстæн		æвзаг	ба- зон -ын =æй	хуыздæр
Ossetic EQU				language	PV know INF =3SG.ENCL.GEN	better

ницы	и	,	æвзаг	.
ницы	и		æвзаг	
nothing	EXST		language	

In Ossetic... God knows, nothing is better than to know a language.

40.2 æз	,	Зали	,	мæхуыттæг (= мæхæдæг)	дæр	афтæ	фæзæгъын	...
æз		Зали		мæхæдæг	=дæр	афтæ	фæ- зæгъ -ын	
I		Zalina		myself	=PTCL	so	PV say PRS.1SG	

Zali, that's what I say myself...

41.1 Йер	(* гъе	ныр	)	нæ	сыхæгтæ	мæнæ
йер	гъе	ныр		нæ=	сыхæг -т -æ	мæнæ
now	well	now		POSS.1PL=	neighbour PL NOM	there,that.is

мæхъхæлæттæ	сты	,	нæ	.
мæхъхæлæт -т -æ	сты		нæ	
Ingush	PL NOM		be.PRS.3PL	PTCL

Our neighbours are Ingush.

41.2 Кæд	цæ	æнæуый	нæ	...	ома	,	нæ	уарзын	,	зæгъгæ	,
кæд	цæ	æнæуый	нæ		ома		нæ	уарз -ын		зæгъ -гæ	
if		just	NEG		that is to say		NEG	love PRS.1SG		say CONV	

нæ	зæгъын	,	фæлæ	...	нæ	уарзын	...	Кæд	сæ		туг	æндæр
нæ	зæгъ -ын		фæлæ		нæ	уарз -ын		кæд	сæ=		туг	æндæр
NEG	say PRS.1SG		but		NEG	love PRS.1SG		if	POSS.3PL=		blood	other

у	,	æндæр	,	уæддæр	сын		лæг	се		‘	взаг	куы
у		æндæр		уæддæр	=сын		лæг	се=			взаг	куы
be.PRS.3SG		other		still	=3PL.ENCL.DAT		man	POSS.3PL=			language	if

зонид	,	уæд	хорз	у	,	фæлæ	се		‘	хсæн	фæцæрæн
зон -ид		уæд	хорз	у		фæлæ	се=			хсæн	фæ- цæр -æн
know OPT.3SG		then	good	be.PRS.3SG		but	POSS.3PL=			among	PV live INF2

нæй
 нæй
 EXST.NEG

. If even I... that is, I'm not saying, I don't like them, no... Let their blood be different but if one knew their language it would be good but one can't live among them.

42	Æмæ	дæ		æвзаг	зонын	дæр	нæ	бауадздысты	,
	æмæ	=дæ		æвзаг	зон -ын	=дæр	нæ	ба- уадз -дзысты	
	and	=2SG.ENCL.GEN		language	know INF	=PTCL	NEG	PV permit FUT.3PL	

йæ		диссаг	гъе	уый		мидæг	и	.
=йæ		диссаг	гъе	уый		мидæг	и	
=3SG.ENCL.GEN		miracle	well	DemDist.GEN		inside	EXST	

And they won't let you learn their language, that's what amazing.

43.1	Йер	хъуамæ	куыд	базонай	?
	йер	хъуамæ	куыд	ба- зон -ай	
	now	must	how	PV know SBJV.2SG	

How one should learn?

43.2	Цæцæйнагимæ	ма	базондзынæ	,	фæлæ	мæхъхъæлонæн	–	нæа
	цæцæйнаг -имæ	=ма	ба- зон -дзынæ		фæлæ	мæхъхъæл -он -æн		нæа
	Chechen COMIT	=yet	PV know FUT.2SG		but	Ingush ADJ DAT		NEG

One can learn it with Chechen but not with Ingush.

44.1	Кæсгонимæ	–	уæд	дæ		уым	хъæуы
	кæсг -он -имæ		уæд	=дæ		уым	хъæу -ы
	Kabardian ADJ COMIT		then	=2SG.ENCL.GEN		DemDist.IN	be.necessary PRS.3SG

цæрын	,	цæмæй	æвзаг	базонай	,	уым	.
цæр -ын		цæмæй	æвзаг	ба- зон -ай		уым	
live INF		in.order.to	language	PV know SBJV.2SG		DemDist.IN	

With Kabardian, you need to live there to learn the language, there.

44.2 Уый лæгыздæр æвзаг у , æмæ йæ
уый лæгыз -дæр æвзаг у æмæ =йæ
DemDist.NOM tender COMPAR language be.PRS.3SG and =3SG.ENCL.GEN

базондзынæ

ба- зон -дзынæ
PV know FUT.2SG

This language is smoother, and you will learn it.

44.3 æз цы зæгъын ?
æз цы зæгъ -ын
I what say PRS.1SG

What am I saying?

44.4 æвзаг зонынæй хуыздæр ницы и , фæсарæйнаг уа ,
æвзаг зон -ын -æй хуыздæр ницы и фæсарæйнаг уа
language know INF ABL better nothing EXST foreign be.SBJV.3SG

англисаг уа , немьцаг уа , ирон уа , гуырднаг
англисаг уа немьцаг уа ирон уа гуырднаг
English be.SBJV.3SG German be.SBJV.3SG Ossetic be.SBJV.3SG Georgian

уа , фæлæ æвзаг зонын – гъæйтт , зæгъгæ .
уа фæлæ æвзаг зон -ын гъæйтт зæгъ -гæ
be.SBJV.3SG but language know INF well say CONV

Nothing is better than to know a language, a foreign language, English, German, Ossetic, Georgian, but to know a language...

45 Диссаджы хабар у æвзаг базонын , æмæ дын
диссадж -ы хабар у æвзаг ба- зон -ын æмæ =дын
miracle GEN news be.PRS.3SG language PV know INF and =2SG.ENCL.DAT

æз уый тыххæй фæзæгъын : ахуыр кæ , англисаг
æз уый тыххæй фæ- зæгъ -ын ахуыр кæ англисаг
I DemDist.GEN about PV say PRS.1SG study do.IMP.2SG English

æвзаг уа , æндæр ... хъæугæ кæны царды мидæг
æвзаг уа æндæр хъæу -гæ кæн -ы цард -ы мидæг
language be.SBJV.3SG other be.necessary CONV do PRS.3SG life GEN inside

уый , хъæугæ кæны .
уый хъæу -гæ кæн -ы
DemDist.NOM be.necessary CONV do PRS.3SG

It's a wonderful thing, to know a language, and I'm telling you: learn it, English or any other one... It's needed in life, it is.

46 Дæ бон дæ хъуыдытæ бамбарынгæнын куы
 дæ= бон дæ= хъуыды -т -æ ба- мбар -ын гæн -ын куы
 POSS.2SG= possibility POSS.2SG= thought PL NOM PV understand INF do INF if

уа искаемæн , уæд уый ... уымæй хуыздæр цы
 уа искаем -æн уæд уый уым -æй хуыздæр цы
 be.SBJV.3SG somewhere DAT then DemDist.NOM DemDist ABL better what

и !
 и
 EXST

If you are able to pass your thoughts to others, that is... what's better than that!

47 Мæнæ , кæйдæр загъдау , æз дыгуронау куы
 мæнæ кæй -дæр загъд -ау æз дыгурон -ау куы
 there,that.is who.GEN INDEF say.PART.PST EQU I Digor EQU EMPH

зонын !
 зон -ын
 know PRS.1SG

As they say, but I know Digor!

48.1 Махмæ æртæ хуызы дзурынц ам , йæ
 махмæ æртæ хуыз -ы дзур -ынц ам =йæ
 we.ALL three appearance,way GEN talk PRS.3PL DemProx.IN =3SG.ENCL.GEN

ныхасы хъæд чи у , уый æндæрхуызон
 ныхас -ы хъæд чи у уый æндæр хуыз -он
 word GEN quality who be.PRS.3SG DemDist.GEN other appearance,way ADJ

у .
 у
 be.PRS.3SG

We have three types of speech, three different kinds.

48.2 Чи дзы ирон у , чи дзы къуыдайраг
 чи =дзы ирон у чи =дзы къуыдайраг
 who =3SG.ENCL.INESS Ossetic be.PRS.3SG who =3SG.ENCL.INESS

у , чи та у дыгурон , æмæ дзы
 у чи =та у дыгурон æмæ =дзы
 be.PRS.3SG who =CONTR be.PRS.3SG Digor and =3SG.ENCL.INESS

алчидæр æвæццæгæн æмæ ...
 алчи =дæр æвæццæгæн æмæ
 every =PTCL maybe and

Someone is Iron, someone is Kudar and someone is Digor, and everyone, I suppose...

49 ЗД : – Хорз сæ зонынц уыдæттæ
 ЗД хорз =сæ зон -ынц уыдæ -ттæ
 Zalina Dzutseva good =3PL.ENCL.GEN know PRS.3PL DemDist.PL PL

They know it well.

50.1 О , уыдон зонынц , нæ ?
 о уыдон зон -ынц нæ
 yes DemDist.PL.GEN know PRS.3PL PTCL

Oh yes, they know it, don't they?

50.2 Чи цы комы здæхт ... уыдæттæттæ ... Фæлæ ирон æвзаг
 чи цы ком -ы здæхт уыдæттæ -т -æ фæлæ ирон æвзаг
 who what gorge INESS turn PL NOM but Ossetic language

Who is in which gorge... that's all... But the Ossetic language... customs...

50.3 æгъдæуттæттæ ...
 æгъдæуттæ -т -æ
 PL NOM

customs...

51.1 Йер мæнæ ам хабар цæй мидæг уыдзæни ?
 йер мæнæ ам хабар цæй мидæг уы -дзæни
 now there,that.is DemProx.IN news what.GEN inside be FUT.3SG

What will be the matter here?

51.2 æгъдау , æгъдау , нæ ?
 æгъдау æгъдау нæ
 custom custom PTCL

Customs, customs, yes?

51.3 æмæ раздæр хæхбæсты куы цардысты ... Дæлæ
 æмæ раздæр хæхбæст -ы куы цард -ысты дæлæ
 and in.the.beginning mountainous place INESS when live PST.INTR.3PL down.there

дыууæ бырсты дзы уыди , фæстаг хатт Тимур
 дыууæ бырст -ы =дзы уыд -и фæстаг хатт Тимур
 two break in GEN =3SG.ENCL.INESS be PST.INTR.3SG last time Timur

уыди , къуылых Тимур .
 уыд -и къуылых Тимур
 be PST.INTR.3SG lame Timur

Earlier too, when they lived in the mountains... There were two attacks, last it was Timur, Timur the lame.

52 Уый сæ куы батардта , уæд цыппар
 уый =сæ куы ба- тард -т -а уæд цыппар
 DemDist.NOM =3PL.ENCL.GEN when PV chase TR PST.TR.3SG then four

фондзæссæдз	азы	хæхбæсты	фæцардысты	ирон	адæм
фондз æссæдз	аз -ы	хæхбæст -ы	фæ- цард -ысты	ирон	адæм
five twenty	year GEN	mountainous place INESS	PV live PST.INTR.3PL	Ossetic	people
one hundred					

When he drove them, for four centuries the Ossetians lived in the mountains.

53 Мæнæ	, дзæбæхæй	цæрæнт	, уырысæн	сæ	цæрæнбон
мæнæ	дзæбæх -æй	цæр -æнт	уырыс -æн	=сæ	цæрæнбон
there,that.is	good ABL	live IMP.3PL	Russian DAT	=3PL.ENCL.GEN	life

бирæ	, уыдон	нын	нæ	уыдысты	, зæгъгæ
бирæ	уыдон	=нын	нæ	уыд -ысты	зæгъ -гæ
a.lot.of	DemDist.PL.NOM	=1PL.ENCL.DAT	NEG	be PST.INTR.3PL	say CONV

хæрзкуынæг	нæ	скодтаиккой	, бауырнæд
хæрз куынæг	=нæ	с- код -т -аиккой	ба- уырн -æд
completely scant	=1PL.ENCL.ABL	PV do TR CNTRF.3PL	PV believe IMP.3SG

уæ
 =уæ
 =2PL.ENCL.GEN

So, let the Russians live healthy for many years, if not for them, we would have been exterminated, trust me.

54.1 Мæнæ	Дзæуджыхъæуы	фидар	чи	у	, Дзæуджыхъæу
мæнæ	Дзæуджыхъæу -ы	фидар	чи	у	Дзæуджыхъæу
there,that.is	Vladikavkaz GEN	fortress	who	be.PRS.3SG	Vladikavkaz

уый	дæр	паддзахы	йедмæ	гæсгæ	вæрд
уый	=дæр	паддзах -ы	йед -мæ	гæсгæ	вæрд
DemDist.NOM	=PTCL	ruler GEN	HES ALL	in accordance with	put.PTCP.PST

æрцыди	, мæнæ	Дзæуджыхъæуы	фидар
æр- цыд -и	мæнæ	Дзæуджыхъæу -ы	фидар
PV go PST.INTR.3SG	there,that.is	Vladikavkaz GEN	fortress

The Vladikavkaz castle, Vladikavkaz, it was by... (*order) of the government that the Vladikavkaz castle was founded.

54.2 æмæ	йам	(* гъе	ам	) хъазахъхъагтæ	чидæриддæр
æмæ йам	гъе ам	хъазахъхъ -аг -т -æ	чидæриддæр		
and DemProx.IN	well DemProx.IN	Cossack SUF PL NOM	everybody		

и	, гъе	уыдон	гъе	уый	тыххæй	æвæрд
и	гъе	уыдон	гъе	уый	тыххæй	æвæрд
EXST	well	DemDist.PL.NOM	well	DemDist.GEN	for	put.PTCP.PST

æрцыдысты	, цæмæй	сæ	уæле	дæлæмæ	куы
æр- цыд -ысты	цæмæй	сæ=	уæле	дæлæ -мæ	куы
PV go PST.INTR.3PL	in.order.to	POSS.3PL=	above	down.there ALL	when

цæуой ...
 цæу -ой
 go SBJV.3PL

And all the Cossacks here, they were put here for when they'll come down (*migrate from the mountains into the valley)...

55.1 **Фыццаг ам** , **хæхбæсты** **куы цардысты** , **уæд**
 фыццаг ам хæхбæст -ы куы цард -ысты уæд
 first DemProx.IN mountainous place INESS when live PST.INTR.3PL then

дзы ногъай цардысты ам , **ногъай** .
 =дзы ногъай цард -ысты ам ногъай
 =3SG.ENCL.INESS Nogay live PST.INTR.3PL DemProx.IN Nogay

At first, when (they) lived in the mountains, the Nogais lived here.

55.2 **Сæ уæлмæрдтæ дæр ныууагътой** .
 сæ= уæлмæрд -т -æ =дæр ныу- уагът -ой
 POSS.3PL= grave PL NOM =PTCL PV leave PST.TR.3PL

Their graves are still here.

56.1 **Уый фæстæ та дзы кæсæг æрбуæттон**
 уый фæстæ =та =дзы кæсæг æр- буæтт -он
 DemDist.GEN after =CONTR =3SG.ENCL.INESS Kabardian PV PST.TR.1SG

сты ам .
 сты ам
 be.PRS.3PL DemProx.IN

And then the Kabardians settled here...

56.2 **æмæ иу заман куывд дæр куы скодтой** .
 æмæ иу заман куывд =дæр куы с- код -т -ой
 and approximately time holiday =PTCL EMPH PV do TR PST.TR.3PL

and at some time they even made kuvd here.

56.3 **Уæлæ фæндагыл мæрдтæ арæх нæ цæуы** ?
 уæлæ фæндаг -ыл мæрд -т -æ арæх нæ цæу -ы
 there above way SUPER dead PL NOM frequent NEG go PRS.3SG

Here, along the road there are many graves, aren't there?

56.4 **гъе уый дам кæсæджы уæлмæрдты сæрма**
 гъе уый =дам кæсæдж -ы уæлмæрд -т -ы сæр -мæ
 well DemDist.NOM =CIT Kabardian GEN grave PL GEN head ALL

ацыди , **фæндаг** , **уæлæ ног фæндаг чи у** ,
 а- цыд -и фæндаг уæлæ ног фæндаг чи у
 PV go PST.INTR.3SG way there above new way who be.PRS.3SG

Барбашов	ныгæд	кæм	и	,	йой	(= гъе	уый	)	кæсæджы
Барбашов	ныгæд	кæм	и		йой	гъе	уый		кæсæдж -ы
Barbashov	bury	where	EXST		DISC	well	DemDist.NOM		Kabardian GEN

уæлмæрдтæ	уыдысты	.
уæлмæрд -т -æ	уыд -ысты	
grave PL NOM	be PST.INTR.3PL	

That is, they say, the road passes over the Kabardian graveyard, there, where Barbashov is buried, it was a Kabardian graveyard.

57 Æмæ	,	дам	,	дзы	скъуырдытæ	уый	тыххæй	арæх
æмæ		=дам		=дзы		уый	тыххæй	арæх
and		=CIT		=3SG.ENCL.INESS		DemDist.GEN	because of	frequent

и	уым	.
и	уым	
EXST	DemDist.IN	

And that's why, they say, there often are...(?скъуырдытæ)

58.1 Ома	,	æгъдауы	тыххæй	зæгъын	.
ома		æгъдау -ы	тыххæй	зæгъ -ын	
that is to say		custom GEN	about	say PRS.1SG	

So, I'm talking about aqdaw (customs).

58.2 æмæ нумæ куы цардысты	,	уæд	ма	цы	зыдтой	,
æмæ нумæ куы цард -ысты		уæд	=ма	цы	zyd -т -ой	
and together when live PST.INTR.3PL		then	=yet	what	know TR PST.TR.3PL	

фыдæлтæй	сын	цы	баззад	,	цы	зыдтой	...
фыдæл -т -æй	=сын	цы	ба- ззад		цы	zyd -т -ой	
father PL ABL	=3PL.ENCL.DAT	what	PV stay		what	know TR PST.TR.3PL	

нумæ	уыдысты	æмæ	сын	фехалæн	нæ
нумæ	уыд -ысты	æмæ	=сын	фе- хал -æн	нæ
together	be PST.INTR.3PL	and	=3PL.ENCL.DAT	PV break INF2	NEG

уыди	æгъдауæн	.
уыд -и	æгъдау -æн	
be PST.INTR.3SG	custom DAT	

And when they lived together, what they knew, what was left to them from their ancestors, what they knew... they were together and it was not possible to break a tradition.

59.1 Уыцы хъуыддаджы	...	тамако	дымын	...	уæлæ-иу	исчи
уыцы хъуыддадж -ы		тамако	дым -ын		уæлæ -	=иу
that business GEN		tobacco	smoke INF		there above	=ITER
						somebody

Уæрæсейæ куы ссыди , æмæ-иу тамако куы
 Уæрæсе -йæ куы ссыд -и æмæ =иу тамако куы
 Russia ABL when climb.up PST.INTR.3SG and =ITER tobacco when

сдымдта , уæд диссаг сæм касти !
 с- дымд -т -а уæд диссаг =сæм каст -и
 PV smoke TR PST.TR.3SG then miracle =3PL.ENCL.ALL look PST.INTR.3SG

Here... to smoke... when someone came from Russia and smoked, it seemed strange to them!

59.2 Цы кусы ?
 цы кус -ы
 what work PRS.3SG

What is he doing?

59.3 Йæ дзыхæй , дам , фæздæг куы цæуы , зæгъгæ !
 йæ= дзых -æй =дам фæздæг куы цæу -ы зæгъ -гæ
 POSS.3SG= mouth ABL =CIT smoke when go PRS.3SG say CONV

Smoke comes out of his mouth, he says!

59.4 Ай цавæр лæг у , йæ дзыхæй фæздæг куы
 ай цавæр лæг у йæ= дзых -æй фæздæг куы
 DemProx.NOM what man be.PRS.3SG POSS.3SG= mouth ABL smoke EMPH

цæуы ацы лæгæн .
 цæу -ы ацы лæг -æн
 go PRS.3SG DemProx man DAT

What man is this, smoke comes out of his mouth?

60 ЗД : – Змей Горыныч .
 ЗД
 Zalina Dzutseva
 –Zmey Gorynych.

61 О , ай цавæр лæг у , зæгъгæ .
 о ай цавæр лæг у зæгъ -гæ
 yes DemProx.NOM what man be.PRS.3SG say CONV

What man is that, say.

62 Йæ æгъдау чи у , уый ... цы ма сын
 йæ= æгъдау чи у уый цы =ма =сын
 POSS.3SG= custom who be.PRS.3SG DemDist.GEN what =yet =3PL.ENCL.DAT

баззад , йой (* гъе уый) сæвæрдтой , цæмæй
 ба- ззад йой гъе уый с- æвæрд -т -ой цæмæй
 PV stay DISC well DemDist.NOM PV put TR PST.TR.3PL in.order.to

бынтон сæфт ма фæкæной , уый тыххæй та
 бынтон сæфт =ма фæ- кæн -ой уый тыххæй =та
 totally disappear =yet PV do SBJV.3PL DemDist.GEN for =CONTR

куыддæриддæр	мæ	бахъыгдарай	мæ	бинонтæй
куыддæриддæр	=мæ	ба- хъыгдар -ай	мæ=	бинон -т -æй
no matter how	=1SG.ENCL.GEN	PV disturb SBJV.2SG	POSS.1SG=	family PL ABL

искæй	науæд	мæ	мыггагæй	афтæ	хæст	самай
искæй	науæд	мæ=	мыггаг -æй	афтæ	хæст	с- амай -*0
somebody's	otherwise	POSS.1SG=	clan ABL	so	war	PV build IMP.2SG

хæст	туджы	хæст	науæд	...
хæст	тудж -ы	хæст	науæд	
war	blood GEN	war	otherwise	

Aqdaw, what's left of it, they put it up (adopted) not to perish entirely, and so just touch me, anyone from my family or anyone having the same family name, it was war at once, war, blood feud or...

63 Йер	мæнæ	кафгæ	нæ	кæнынц	сывæллæттæ	кафгæ
йер	мæнæ	каф -гæ	нæ	кæн -ынц	сывæллæ -тт -æ	каф -гæ
now	there,that.is	dance CONV	PTCL	do PRS.3PL	child PL NOM	dance CONV

нæ	кæнынц	гъе	ныр	симд	сын	амон	кафын
нæ	кæн -ынц	гъе	ныр	симд	=сын	амон	каф -ын
PTCL	do PRS.3PL	well	now	simd (a dance)	=3PL.ENCL.DAT	teach	dance INF

нæ	симд	Фатимæ	нæ	дæ	бауырдзæн
нæ=	симд	Фатимæ	нæ	=дæ	ба- уырн -дзæн
POSS.1PL=	simd (a dance)	Fatima	NEG	=2SG.ENCL.GEN	PV believe FUT.3SG

нæ	фæлæ	симдæй	зындæр	кафын	иу	кафт	дæр
нæ	фæлæ	симд -æй	зын -дæр	каф -ын	иу	кафт	=дæр
PTCL	but	simd (a dance) ABL	hard COMPAR	dance INF	one	dance	=PTCL

нæу	.
нæ у	
PTCL be.PRS.3SG	

Here, for example, they dance, children dance, you show them how to dance simd, Fatima, you won't believe it, but no dance is more difficult than simd.

64 Кæд	зæронд	чингуытæ	искуы	касттæ	зæронд	мæнæ	рагон
кæд	зæронд	чингу -ытæ	искуы	каст -тæ	зæронд	мæнæ	рагон
if	old	book PL	whenever	read PST.INTR.2SG	old	there,that.is	old

фысджытæй	ома	рагон	хæхбæсты	цы	æгъдæуттæ
фысдж -ыт -æй	ома	рагон	хæхбæст	-ы	цы æгъдæу -ттæ
writer PL ABL	that is to say	old	mountainous place	INESS	what custom PL

уыди	æмæ	дзы	чи	цы	куыста
уыд -и	æмæ	=дзы	чи	цы	куыст -а
be PST.INTR.3SG	and	=3SG.ENCL.INESS	who	what	work PST.TR.3SG

уый	кæд	касттæ		, уæд	йер	(* гъе	ныр	), зæгъæн	ис
уый	кæд	каст -тæ		уæд	йер	гъе	ныр	зæгъ -æn	ис
DemDist.GEN	if	read	PST.INTR.2SG	then	now	well	now	say	INF2 EXST

, æмæ	уый		хъæддагдзинад	дæр	уыди		, хъæхъхъаг	,
æмæ	уый		хъæддаг -дзинад	=дæр	уыд -и		хъæхъхъаг	
and	DemDist.NOM	wild	AN	=PTCL	be	PST.INTR.3SG	evil	

фæлæ	йын		æнæ	афтæгæнгæ		нæ	уыди	.
фæлæ	=йын		æнæ=	афтæ гæн -гæ		нæ	уыд -и	
but	=3SG.ENCL.DAT	without=	so	do	CONV	NEG	be	PST.INTR.3SG

If you ever read old books, old, by old writers, that is in the ancient times in the mountains what customs there were and who did what there, if you read about it then... you can say that those customs were savage, cruel but it was not possible to do otherwise.

65 Уыцы	йедыл		хæст		куы	нæ	уыдаиккой	,	уæд
уыцы	йед -ыл		хæст		куы	нæ	уыд -аиккой		уæд
that	HES SUPER	hold.PTCP.PST	if	NEG	be	CNTRF.3PL	then		

хæрзсæфт	фæкодтаиккой	.
хæрз	сæфт	фæ- код -т -аиккой
completely	perish	PV do TR CNTRF.3PL

If they (customs) were not followed, there would be no trace of them (people) left.

66.1 Чызгимæ	кафы		, нæ	?
чызг -имæ	каф -ы		нæ	
girl	COMIT	dance	PRS.3SG	PTCL

Say, (he) is dancing with a girl.

66.2 Уæд	та	дзы		уыди		чегъре	,	чегъре	,
уæд	=та	=дзы		уыд -и		чегъре		чегъре	
then	=CONTR	=3SG.ENCL.INESS		be	PST.INTR.3SG	intermediary		intermediary	

чи	амыдта	.
чи	амыд -т -а	
who	show	TR PST.TR.3SG

. There was an intermediary who showed (who should dance with whom).

66.3 æмæ-иу	чегърейæ		бакодтой		æлхæнгæ	дæр	–
æмæ =иу	чегъре	-йæ	ба- код -т -ой		æлхæн -гæ	=дæр	
and =ITER	intermediary	ABL	PV do	TR	PST.TR.3PL	buy	CONV =PTCL

уæртæ	ма	мæ		уыцы	чызгимæ	акафын	кæ	,
уæртæ	=ма	=мæ		уыцы	чызг -имæ	а- каф -ын	кæ	
there	=yet	=1SG.ENCL.GEN		that	girl	COMIT	PV dance	INF do.IMP.2SG

зæгъгæ

зæгъ -гæ

say CONV

And this intermediary could even be bribed – put me to dance with that girl, for example.

66.4 Лæппу-иу æй балхæдта , кæнæ-иу
лæппу - иу =æй ба- лхæд -т -а кæнæ =иу
boy one =3SG.ENCL.GEN PV buy TR PST.TR.3SG or =ITER

ын хъама радта , кæнæ æхсаргард , кæнæ
=ын хъама рад -т -а кæнæ æхсаргард кæнæ
=3SG.ENCL.DAT dagger give.PFV TR PST.TR.3SG or sabre or

исты

исты

something

A young man bribed him or gave him his dagger or weapon or anything else.

66.5 æмæ ма мæ гъе уыцы чызгимæ акафын кæн
æмæ =ма =мæ гъе уыцы чызг -имæ а- каф -ын кæн -*0
and =yet =1SG.ENCL.GEN well that girl COMMIT PV dance INF do IMP.2SG

, зæгъгæ

зæгъ -гæ

say CONV

Put me to dance with that girl, say.

67 Æмæ-иу æй хистæртæ куыд нæ
æмæ =иу =æй хистæр -т -æ куыд нæ
and =ITER =3SG.ENCL.GEN elder PL NOM in.order.that NEG

бамбарой , мадæлтæ , фыдæлтæ йæ куыннаæ
ба- мбар -ой мадæл -т -æ фыдæл -т -æ =йæ куыннаæ
PV understand SBJV.3PL mother PL NOM father PL NOM =3SG.ENCL.GEN how.not

бамбарой , афтæ-иу чызджы рахуыдта уыцы
ба- мбар -ой афтæ =иу чыздж -ы ра- хуынд -т -а уыцы
PV understand SBJV.3PL so =ITER girl GEN PV be called TR PST.TR.3SG that

лæппуимæ кафынмæ
лæппу -имæ каф -ын -мæ
boy COMMIT dance INF ALL

And so that the elders would not understand, mothers, fathers would not understand, so (he) took the girl to dance with that guy.

68.1 Ныр иууылдæр æрæмбырд сты æмæ чызгмæ кæсынц –
ныр иууылдæр æр- æмбырд сты æмæ чызг -мæ кæс -ынц
now all PV gathering be.PRS.3PL and girl ALL read PRS.3PL

хиуæттæ

хиуæ -тт -æ
one's relations PL NOM

And so all gathered and look at the girl – relatives.

68.2 **Лæппумæ дæр кæсынц**
лæппу -мæ =дæр кæс -ынц
boy ALL =PTCL read PRS.3PL

And they look at the young man too.

69.1 **Ныдзагъуыр æм сты !**
=æм сты
=3SG.ENCL.ALL be.PRS.3PL

They stare at him!

69.2 **Лæппу чызгимæ кафы**
лæппу чызг -имæ каф -ы
boy girl COMIT dance PRS.3SG

A guy is dancing with a girl.

69.3 **Уæда ма йын йæ къахыл ныллæу**
=ма =йын йæ= къах -ыл ныл- лæу -*0
=yet =3SG.ENCL.DAT POSS.3SG= leg SUPER PV stand IMP.2SG

науæд ма йæм æндæрхуызонæй истæмæй бакæс
науæд =ма =йæм æндæрхуызон -æй истæмæй ба- кæс -*0
otherwise =yet =3SG.ENCL.ALL other ABL by something PV look IMP.2SG

Just try and step on her foot or look at her improperly.

70 **Бакæс ма йæм , науæд ма йыл**
ба- кæс -*0 =ма =йæм науæд =ма =йыл
PV look IMP.2SG =yet =3SG.ENCL.ALL otherwise =yet =3SG.ENCL.SUPER

тынгдæр æрхæц , науæд ма йын исты
тынг -дæр æр- хæц -*0 науæд =ма =йын исты
very COMPAR PV hold IMP.2SG otherwise =yet =3SG.ENCL.DAT something

акæн – хæрзсæфт бауыдзынæ , гъе уырдаем дæ
а- кæн -*0 хæрз сæфт ба- уы -дзынæ гъе уырдаем =дæ
PV do IMP.2SG completely perish PV be FUT.2SG well there =2SG.ENCL.GEN

багæрах кодтаид
ба- гæрах код -т -айд
PV shot do TR CNTRF.3SG

Look at her or hold her somehow or anything else – and you are dead, right here (I) would shoot you.

71 **Æмæ тарстысты** , **ома фæхудинагæй тарстысты** ,
 æмæ тарст -ысты ома фæ- худинаг -æй тарст -ысты
 and fear PST.INTR.3PL that is to say PV shame ABL fear PST.INTR.3PL

куыд фæхудинаг кæнон , **зæгъгæ** .
 куыд фæ- худинаг кæн -он зæгъ -гæ
 how PV shame do SBJV.1SG say CONV

And (they) were afraid, that is, of the shame, how is it possible to shame oneself, say.

72.1 **Бынтон худинаг та сын уыди мæнæ**
 бынтон худинаг =та =сын уыд -и мæнæ
 totally shame =CONTR =3PL.ENCL.DAT be PST.INTR.3SG there,that.is

йай (= **гъе ай**).
 й ай гъе ай
 well DemProx.NOM well DemProx.NOM

And the most shameful was this.

72.2 **Мæнæ** , **йæ хуылфы чи и** , **бынтон худинаг** .
 мæнæ йæ= хуылф -ы чи и бынтон худинаг
 there,that.is POSS.3SG= interior INESS who EXST totally shame

That, what is inside, that was the most shameful.

72.3 **Кæстæр уæвгæйæ дын мæнæ хистæртæ кæм**
 кæстæр уæв -гæ -йæ =дын мæнæ хистæр -т -æ кæм
 younger be CONV ABL =2SG.ENCL.DAT there,that.is elder PL NOM where

бадынц , **уырдаем исчи цæугæ бакæндзæн** !
 бад -ынц уырдаем исчи цæу -гæ ба- кæн -дзæн
 sit PRS.3PL there somebody go CONV PV do FUT.3SG

Being young, will anyone allow you to come in where the elders are sitting!

73 **Науæд ма мæнæ нуазгæ дæ исчи фенæд**
 науæд =ма мæнæ нуаз -гæ =дæ исчи фен -æд
 otherwise =yet there,that.is drink CONV =2SG.ENCL.GEN somebody PV+see IMP.3SG

!

Or if anyone sees you drinking!

74.1 **Кæстæртæм-иу хистæр арахъ нуазæн куы**
 кæстæр -т -æм =иу хистæр арахъ нуаз -æн куы
 younger PL ALL =ITER elder moonshine drink INF2 when
 glass

авæрдта аходæггагæй уæддæр-иу æй нæ
 а- вæрд -т -а аходæггаг -æй уæддæр =иу =æй нæ
 PV put TR PST.TR.3SG tasted ABL still =ITER =3SG.ENCL.GEN NEG

банызтой (?)
ба- нызт -ой
PV drink PST.TR.3PL

When an elder passed a chalise of honour to the younger ones to taste, they didn't drink from it

74.2 **бануæзтой**), **æрæвæрдтой-иу** **æй** , **æмæ**
ба- нуæзт -ой æр- æвæрд -т -ой иу =æй æмæ
PV drink PST.TR.3PL PV put TR PST.TR.3PL one =3SG.ENCL.GEN and

худинаг уыди , **арахы** **тæф** **мæ** **куы**
худинаг уыд -и арахъ -ы тæф =мæ куы
shame be PST.INTR.3SG moonshine GEN smell =1SG.ENCL.ABL if

ракæла , **зæгъгæ** .
ра- кæл -а зæгъ -гæ
PV pour SBJV.3SG say CONV

but put it down (on the table), and it was a shame, say, what if I will reek of araka.

75.1 **Йер сæхи** **куыд хъахъхъæдтой** **ирон адам** ?
йер сæ= хи куыд хъахъхъæд -т -ой ирон адам
now POSS.3PL= REFL.GEN how guard TR PST.TR.3PL Ossetic people

That is how the Ossetians saved themselves?

75.2 **æнæ афтæ гæнæ сын нæ уыди** .
æнæ= афтæ гæн -гæ =сын нæ уыд -и
without= so do CONV =3PL.ENCL.DAT NEG be PST.INTR.3SG

They couldn't do without it.

75.3 **æмæ йер маенæ царды мидаг фæкъуылымпы дæ** ,
æмæ йер маенæ цард -ы мидаг фæ- къуылымпы =дæ
and now there,that.is life GEN inside PV difficulty =2SG.ENCL.ABL

цыдæр раст нæ акодтай , **фыдми бакодтай**
цы -дæр раст нæ а- код -т -ай фыд ми ба- код -т -ай
what INDEF true NEG PV do TR PST.TR.2SG disaster deed PV do TR PST.TR.2SG

, **кæйдаер бафхæрдтай** , **кæмæндæр йæ хъуг**
кæй -дæр ба- фхæрд -т -ай кæмæн -дæр йæ= хъуг
who.GEN INDEF PV offend TR PST.TR.2SG who.DAT INDEF POSS.3SG= cow

адавтай , **æмæ дæ хъæу базыдтой** , **хъæу** .
а- давт -ай æмæ дæ= хъæу ба- зыд -т -ой хъæу
PV steal PST.TR.2SG and POSS.2SG= village PV know TR PST.TR.3PL village

For example, you wandered from the righteous path, did something wrong, got into trouble, offended someone, stole a cow from someone, and your co-vilagers learned about it, your co-vilagers.

75.4 Уæ куыд ?
 уæ куыд
 then how

Then what?

76.1 Ныхас дзы уыди , хъæуы ныхас
 ныхас =дзы уыд -и хъæу -ы ныхас
 village court =3SG.ENCL.INESS be PST.INTR.3SG village INESS village court

уыди
 уыд -и
 be PST.INTR.3SG

There was nykhas (*popular court), nykhas there was in the village.

76.2 æрæгæй ардæм дæр ма мæнæ комайы тигъыл мæнæ ,
 æрæгæй ардæм =дæр =ма мæнæ кома -йы тигъ -ыл мæнæ
 lately here =PTCL =yet there,that.is GEN corner SUPER there,that.is

уый ныхас уыди , Фатимæ , ныртæккæ ныппырх и ,
 уый ныхас уыд -и Фатимæ ныртæккæ нып- пырх и
 DemDist.NOM word be PST.INTR.3SG Fatima now PV broken EXST

нал и , уыцы фатк нал и
 нал и уыцы фатк нал и
 no.longer EXST that custom no.longer EXST

Not long ago, here on the corner (? комайа – м.б. производное от имени?) there was nykhas, Fatima, not anymore, there's no such custom anymore.

77.1 Æмæ исчи исты ми акодта , уæд-иу æрæмбырд
 æмæ исчи исты ми а- код -т -а уæд =иу æр- æмбырд
 and somebody something deed PV do TR PST.TR.3SG then =ITER PV gathering

сты æмæ бауынаффæ кодтой – йацы (* гъе
 сты æмæ ба- уынаффæ код -т -ой й ацы гъе
 be.PRS.3PL and PV decision, advice do TR PST.TR.3PL well DemProx well

ацы) лæг адæмы æхсæн цæрынмæ нæ бæззы
 ацы лæг адæм -ы æхсæн цæр -ын -мæ нæ бæзз -ы
 DemProx man people GEN among live INF ALL NEG be.fit PRS.3SG

And when anyone does something wrong, all gathered and made the decision – this person is not suited to live among people.

77.2 æмæ-иу уынаффæ рахастой иууылдæр иумæ , алы
 æмæ =иу уынаффæ ра- хаст -ой иууылдæр иумæ алы
 and =ITER decision, advice PV carry PST.TR.3PL all together every

мыггагæй	дæр	дзы	уыди	лæг	кæнæ	хистæр
мыггаг -æй	=дæр	=дзы	уыд -и	лæг	кæнæ	хистæр
clan ABL	=PTCL	=3SG.ENCL.INESS	be PST.INTR.3SG	man	or	elder

кæнæ кæстæр .
 кæнæ кæстæр
 or younger

And all made that decision together, there was a man from all families present, either an elder or a young one.

78 Æмæ-иу	уынаффæ	рахастой	– йацы	лæджы	...
æмæ =иу	уынаффæ	ра- хаст -ой	й ацы	лæдж -ы	
and =ITER	decision, advice	PV carry PST.TR.3PL	well DemProx	man GEN	

кæнæ йæхуыддæг (= йæхæдæг)	цы æвзæрдзинад	ракодта	,
кæнæ йæхуыддæг	йæхæдæг	цы æвзæр -дзинад	ра- код -т -а
or himself	himself	what bad AN	PV do TR PST.TR.3SG

уымæ	гæсгæ	,	кæнæ йын	йæхи	,
уы -мæ	гæсгæ		кæнæ =йын	йæ= хи	
DemDist ALL	in accordance with		or =3SG.ENCL.DAT	POSS.3SG= REFL.GEN	

кæнæ æд	бинонтæ	,	кæд йæ	бинонтæ	дæр
кæнæ æд=	бинон -т -æ		кæд йæ=	бинон -т -æ	=дæр
or with=	family PL NOM		if POSS.3SG=	family PL NOM	=PTCL

ахæмтæ	сты	,	уæд-иу æй	уыцы комæй
ахæм -т -æ	сты		уæд =иу =æй	уыцы ком -æй
such PL NOM	be.PRS.3PL		then =ITER =3SG.ENCL.GEN	that gorge ABL

ратардтой	,	æмæ-иу	иннæ кæмттæн	дæр загътой
ра- тард -т -ой		æмæ =иу	иннæ кæм -тт -æн	=дæр загът -ой
PV chase TR PST.TR.3PL		and =ITER	other gorge PL INF2	=PTCL say PST.TR.3PL

,	уыцы лæг хæдзармæ	уадзинаг	нæу	.
	уыцы лæг хæдзар -мæ	уадз -инаг	нæ у	
	that man house ALL	permit PTCP.FUT	NEG be.PRS.3SG	

And they made the decision – this man... either only him, in accordance with the crime that he had committed, or with his family, if his family is of the same kind, they expelled from the gorge and they told (people in) other gorges that this man should not be let into any house.

79 ЗД	:	– Хъоды	, нæ ?
ЗД		хъоды	нæ
Zalina Dzutseva		boycott	PTCL

Qody (boycott), yes?

80.1 О	,	æмæ-иу	ыл	бакодтой	хъоды	.
о		æмæ =иу	=ыл	ба- код -т -ой	хъоды	
yes		and =ITER	=3SG.ENCL.SUPER	PV do TR PST.TR.3PL	boycott	

Yes, and (they) renounced them.

80.2 **Йам** (* **гье ам**) **Джызæлмæ ахæм адæмтæй** ... **æз**
 й ам гье ам Джызæл -мæ ахæм адæм -т -æй æз
 well DemProx.IN well DemProx.IN Gizel ALL such people PL ABL I

сæ **зонын** ...
 =сæ зон -ын
 =3PL.ENCL.GEN know PRS.1SG

Here, in Gisela, of these people... I know them...

81 **ЗД** :- **Иууылдæр** **сæ** **зонынц** ,
 ЗД Иу =уыл =дæр =сæ зон -ынц
 Zalina Dzutseva one =2PL.ENCL.SUPER =PTCL =3PL.ENCL.GEN know PRS.3PL

цæмæ сæ хъæуы дзурын !
 цæмæ =сæ хъæу -ы дзур -ын
 what.ALL =3PL.ENCL.GEN be.necessary PRS.3SG talk INF

Everyone knows them, why name them!

82.1 **Уыди** **дзы** **ахæм адæм дæр** .
 уыд -и =дзы ахæм адæм =дæр
 be PST.INTR.3SG =3SG.ENCL.INESS such people =PTCL

And there were such people.

82.2 **Ома** , **цæмæй йæ** **зоной** , **Залинæ** , **ды**
 ома цæмæй =йæ зон -ой Залинæ ды
 that is to say in.order.to =3SG.ENCL.GEN know SBJV.3PL Zalina you.SG

дæр æй цæмæй зонай ... **æмæ кæмдæр**
 =дæр =æй цæмæй зон -ай æмæ кæм -дæр
 =PTCL =3SG.ENCL.GEN in.order.to know SBJV.2SG and where INDEF

кайдæр бахъыгдæрдта , **æмæ йын**
 кай -дæр ба- хъыг дæрдт -а æмæ =йын
 who.GEN INDEF PV sorrow hold,keep PST.TR.3SG and =3SG.ENCL.DAT

хъæуы æхсæн , æхсæн ... Сыхæй сыхмæ йын
 хъæу -ы æхсæн æхсæн сых -æй сых =мæ =йын
 village PRS.3SG among among block ABL block =1SG.ENCL.ABL =3SG.ENCL.DAT

цæрæн нæй , æмæ-иу йæ иуфарс æрцæрын
 цæр -æн нæй æмæ =иу йæ= иу фарс æр- цæр -ын
 live INF2 EXST.NEG and =ITER POSS.3SG= one side PV live INF

кодтой , бынтон хæрзсæфт куыннаæ фæуа ,
 код -т -ой бынтон хæрз сæфт куыннаæ фæ- уа
 do TR PST.TR.3PL totally completely perish how.not PV be.SBJV.3SG

æмæ-иу	æм	дардæй	кастысты
æмæ =иу	=æм	дард -æй	каст -ысты
and =ITER	=3SG.ENCL.ALL	distant ABL	look PST.INTR.3PL

That is, for you to know, Zalina, and for you to know... and he harmed anyone anywhere and in the village... He can't live in the one or in the other part of the village, and he was settled aside, for him not to perish entirely, and (they) looked at him from afar.

83 Уымæ	хонæг	дæр	ничи	æрвыста	, уымæ
уы -мæ	хон -æг	=дæр	ничи	æрвыст -а	уы -мæ
DemDist ALL	name PTCP.PRS	=PTCL	nobody	send PST.TR.3SG	DemDist ALL

иу	хъуыддаджы	фæдыл	дæр	йæм	ничи	æрвыста
иу	хъуыддадж -ы	фæд -ыл	=дæр	=йæм	ничи	æрвыст -а
one	business GEN	track SUPER	=PTCL	=3SG.ENCL.ALL	nobody	send PST.TR.3SG

, адæмыл	нымад нæ	уыди	, мыггагыл	нымад нæ
адæм -ыл	нымад нæ	уыд -и	мыггаг -ыл	нымад нæ
people SUPER	count NEG	be PST.INTR.3SG	clan SUPER	count NEG

уыди ...
уыд -и
be PST.INTR.3SG

No one invited him, he was not invited to any of the events, people ignored him, his family ignored him...

84.1 Æмæ сæхи	, æгъдау ома	, сæхи
æмæ сæ= хи	æгъдау ома	сæ= хи
and POSS.3PL= REFL.GEN	custom that is to say	POSS.3PL= REFL.GEN

афтæмæй йед кодтой	, ома	хызтой
афтæмæй йед код -т -ой	ома	хызт -ой
so HES do TR PST.TR.3PL	that is to say	protect PST.TR.3PL

æдзæллагдзинадæй	, æгаддзинадæй	сæхи
æдзæллаг -дзинад -æй	æгад -дзинад -æй	сæ= хи
careless AN ABL	disgrace AN ABL	POSS.3PL= REFL.GEN

хъахъхъæдтой .
хъахъхъæд -т -ой
guard TR PST.TR.3PL

And themselves, that is with the help of the custom, (they) protected themselves from negligence, protected themselves from shame.

84.2 Гъе уыцы хорздинад сæм	уыди
гъе уыцы хорз -дзинад =сæм	уыд -и
well that good AN =3PL.ENCL.ALL	be PST.INTR.3SG

That was a good quality that they had.

85 **Æртæккæйы замантæ æндæрхуызон замантæ сты**
 æртæккæ -йы заман -т -æ æндæр хуыз -он заман -т -æ сты
 now GEN time PL NOM other appearance,way ADJ time PL NOM be.PRS.3PL

, **уыдæттæдтæ кæд æмæ кæд уыдысты !**
 уыдæ -тт -ед -тæ кæд æмæ кæд уыд -ысты
 DemDist.PL PL ASSOC PL when and when be PST.INTR.3PL

Now the times are different, so long ago it all was!

86.1 **Уыцы æгъдау чи у , уымæн абон уа , райсом**
 уыцы æгъдау чи у уым -æн абон уа райсом
 that custom who be.PRS.3SG DemDist DAT today be.SBJV.3SG tomorrow

уа , уæддæр ын æнæпырхæнгæ нæ
 уа уæддæр =ын æнæ= пырх гæн -гæ нæ
 be.SBJV.3SG still =3SG.ENCL.DAT without= broken do CONV NEG

вæййы æгъдауæн дæр , Фатимæ , адæм ... адæмы хсæн куы
 вæйй -ы æгъдау -æн =дæр Фатимæ адæм адæм -ы хсæн куы
 happen PRS.3SG custom DAT =PTCL Fatima people people GEN among when

цæрай , уæд иуæй хабары мидæг и ... Паддзахады ис
 цæр -ай уæд иу -æй хабар -ы мидæг и паддзахад -ы ис
 live SBJV.2SG then one ABL news GEN inside EXST government INESS EXST

фыстæг , фыстæг , нæ ?
 фыстæг фыстæг нæ
 document document PTCL

This custom will come to an end today or tomorrow anyway., Fatima, people... When you live among people then, on the one hand... There is a document in the government, a document, yes?

86.2 **Конституци хуыйны , царды уаг куыд аразгæ у**
 конституци хуыйн -ы цард -ы уаг куыд араз -гæ у
 constitution be called PRS.3SG life GEN order how make CONV be.PRS.3SG

æмæ уымæ гæсгæ куы цæрай , уымæ
 æмæ уы -мæ гæсгæ куы цæр -ай уы -мæ
 and DemDist ALL in accordance with if live SBJV.2SG DemDist ALL

гæсгæ , уæд дæ æгъдау чи у ...
 гæсгæ уæд =дæ æгъдау чи у
 in accordance with then =2SG.ENCL.GEN custom who be.PRS.3SG

It is called a Constitution, how life must be built, and if you live according to it then the custom...

87.1 **Мæнмæ гæсгæ , Конституцимæ гæсгæ ирон адæймаг**
 мæнмæ гæсгæ конституци -мæ гæсгæ ирон адæймаг
 I.ALL in accordance with constitution ALL in accordance with Ossetic man

йæ	æгъдау	куы	кæна	,	æцæгæй	цы	у	,
йæ=	æгъдау	куы	кæн -а		æцæг -æй	цы	у	
POSS.3SG=	custom	if	do SBJV.3SG		real ABL	what	be.PRS.3SG	

уый	куы	кæна	,	уæд	дзы	æппындæр	дæр
уый	куы	кæн -а		уæд	=дзы	æппындæр	=дæр
DemDist.GEN	if	do SBJV.3SG		then	=3SG.ENCL.INESS	completely	=PTCL

ницæмæй	фæрæдийдзæн	.
ницæмæй	фæ- рæдий	-дзæн
nothing.ABL	PV make mistakes	FUT.3SG

I think that if an Ossetian follows customs according to the Constitution, if he does as prescribed, he will make no mistakes.

87.2 Конституцийы	дæр	ницы	,	уæлдай	дзы	ницы
конституци -йы	=дæр	ницы		уæлдай	=дзы	ницы
constitution INESS	=PTCL	nothing		special	=3SG.ENCL.INESS	nothing

фыст	и	.
фыст	и	
write.PART.PST	EXST	

And the Constitution contains nothing excessive, nothing.

88.1 Ирон	цардыуаг	йедтæмæ	.
ирон	цард -ы	уаг	йедтæмæ
Ossetic	life GEN	order	besides

Aside from the Ossetian way of life.

88.2 Æз	дæлæ	æфсæдты	уыдтæн	,	бауырнæд
æз	дæлæ	æфсæд -т -ы	уыд -тæн		ба- уырн -æд
I	down.there	army PL INESS	be PST.INTR.1SG		PV believe IMP.3SG

уæ	,	нæ	,	æфсады	уыдтæн	,	зæрондæй
=уæ		нæ		æфсад -ы	уыд -тæн		зæронд -æй
=2PL.ENCL.GEN		PTCL		army INESS	be PST.INTR.1SG		old ABL

мæ	акодтой	–	фондз	æмæ	ссæдз	азы
=мæ	а- код -т -ой		фондз	æмæ	ссæдз	аз -ы
=1SG.ENCL.GEN	PV do TR PST.TR.3PL		five	and	twenty	year GEN

мыл	цыди	,	афтæмæй	.
=мыл	цыд -и		афтæмæй	
=1SG.ENCL.SUPER	go PST.INTR.3SG		so	

I was (served) in the army, believe me, yes, I was in the army, they took me when I was old – I was twenty five years old.

89 **Æмæ-иу** **сæхуыдтæг** [**сæхæдæг**] **дис** **кодтой** ...
 æмæ =иу сæхуыдтæг сæ= хæдæг дис код -т -ой
 and =ITER themselves POSS.3PL= REFL amazement do TR PST.TR.3PL

Ома , **æз æй** **зонгæ** **нæ** **кодтон** , **мæнæй**
 ома æз =æй зонн -гæ нæ код -т -он мæнæй
 that is to say I =3SG.ENCL.GEN know CONV PTCL do TR PST.TR.1SG I.ABL

хистæр у , **нæ** , **æмæ æцæгæй** **хистæртæ** **уыдысты** ,
 хистæр у нæ æмæ æцæг -æй хистæр -т -æ уыд -ысты
 elder be.PRS.3SG PTCL and real ABL elder PL NOM be PST.INTR.3PL

йер бакасттæн **сæм** , **æмæ дæлæ** **хæсты** **чи**
 йер ба- каст -тæн =сæм æмæ дæлæ хæст -ы чи
 now PV look PST.INTR.1SG =3PL.ENCL.ALL and down.there war INESS who

фæци , **ахæм тедтæ** **æмæ** ...
 фæци ахæм тед -т -æ æмæ
 PV+be.PRS.3SG such and so on PL NOM and

And they wondered themselves. That is, I knew that he (that man or another) was older than me, and they were older indeed, so I looked at them and those, for example, who had gone to war and...

90.1 **Æмæ-иу** **куы ссæйцыди** , **фæнда** **дæ**
 æмæ =иу куы с- сæй- цыд -и фæнд -а =дæ
 and =ITER when PV CON go PST.INTR.3SG want SBJV.3SG =2SG.ENCL.ABL

, **нæ фæнда** , **фæлæ йын** **стын** **хъæуы** .
 нæ фæнд -а фæлæ =йын ст -ын хъæу -ы
 NEG want SBJV.3SG but =3SG.ENCL.DAT stand.up INF be.necessary PRS.3SG

And when he (someone) passed by, like it or not, you must stand up.

90.2 **Мæ** **хистæр у** , **æмæ-иу** **сыстадтæн** .
 =мæ хистæр у æмæ =иу сы- стад -тæн
 =1SG.ENCL.ABL elder be.PRS.3SG and =ITER PV stand.up PST.INTR.1SG

He is older than me and I stood up.

91.1 **Стæй-йæ** **уынгæ** **нæ кæныс** , **цы кæнын**
 стæй =йæ уын -гæ нæ кæн -ыс цы кæн -ын
 then =3SG.ENCL.GEN see CONV NEG do PRS.2SG what do INF

дæ **хъæуы** , **куыд кæнын** **дæ**
 =дæ хъæу -ы куыд кæн -ын =дæ
 =2SG.ENCL.GEN be.necessary PRS.3SG how do INF =2SG.ENCL.GEN

хъæуы , **уый** .
 хъæу -ы уый
 be.necessary PRS.3SG DemDist.GEN

And is it not clear (don't you see) that you must do as you must do.

91.2 **Æмæ-иу** **дис** **кодтой** .
 æmæ =иу дис код -т -ой
 and =ITER amazement do TR PST.TR.3PL

And is it not clear (don't you see) that you must do as you must do.

91.3 **Дæ** **Хуыцауы** **хатырæй** , **мæнæ** **лæппу** , **иу** **æфхæрддзинад**
 дæ= Хуыцау -ы хатыр -æй мæнæ лæппу иу æфхæрд -дзинад
 POSS.2SG= god GEN pardon ABL there,that.is boy one offend AN

дæр , **дам** , **дæм** **куы** **нæ** **и** !
 =дæр =дам =дæм куы нæ и
 =PTCL =CIT =2SG.ENCL.ALL EMPH NEG EXST

My God, guy, you feel no offence!

91.4 **Æмæ** , **зæггын** , **махæн** , **зæггын** , **нæ** **царды** **уаг**
 æmæ зæгъ -ын махæн зæгъ -ын нæ= цард -ы уаг
 and say PRS.1SG we.DAT say PRS.1SG POSS.1PL= life GEN order

афтæ **у** .
 афтæ у
 so be.PRS.3SG

! And I say, that's the way of our life.

91.5 **Мæнæ** **диссаг** !
 мæнæ диссаг
 there,that.is miracle

So strange it is!

92 **Ам** **ма** **дзы** **иу** **хабар** ... **Мæнæ** **хъæуы** **мидæг** ,
 ам =ма =дзы иу хабар мæнæ хъæу -ы мидæг
 DemProx.IN =yet =3SG.ENCL.INESS one news there,that.is village GEN inside

мæнæ **йер** [**гъе** **ныр**] **тæккæ** **дæр** , **уый** **размæ** **дæр** ,
 мæнæ йер гъе ныр тæккæ =дæр уый раз -мæ =дæр
 there,that.is now well now exactly =PTCL DemDist.GEN front ALL =PTCL

æз **æй** **æрæйæфтон** , **кайдæр** **загъдау** ,
 æз =æй æр- æйæфт -он кай -дæр загъд -ау
 I =3SG.ENCL.GEN PV get PST.TR.1SG who.GEN INDEF say.PART.PST EQU

æрæджы **ныххæлиу** **и** , **фехæлди** **уыцы хабар** –
 æрæджы ных- хæл иу и фе- хæлд -и уыцы хабар
 late, not long ago PV collapse one EXST PV collapse PST.INTR.3SG that news

уырдыгыстæг , **уырдыгыстæг** .
 уырдыг ыст -æг уырдыг ыст -æг
 verticality stand.up PTCP.PRS verticality stand.up PTCP.PRS
 standing up standing up

And one more reason... In the village, still now and before that, I saw this custom – wyrdegyshtag (lit. “standing

erect”, i.e. a young man who served at the table, waited on the guests) – fall apart and be forgotten recently.

93.1 **Уый** **дзæгъæлы** **конд** **нæ** **уыди** , **ирон**
уый дзæгъæл -ы конд нæ уыд -и ирон
DemDist.NOM vain INESS do.PTCP.PST NEG be PST.INTR.3SG Ossetic

фынгæн – **уырдыгъстæг**
фынг -æн уырдыг ыст -æг
food DAT verticality stand.up PTCP.PRS
standing up

That was not for nothing that it was invented at the Ossetian table, wyrdegyshtag.

93.2 **Уый** **та** , **зæгъæн** **ис** , **æмæ** **йæ** **йед** **чи**
уый =та зæгъ -æн ис æмæ =йæ йед чи
DemDist.NOM =CONTR say INF2 EXST and =3SG.ENCL.GEN HES who

у , **йæ** ... **цæмæн** **конд** **у** , **ома** ,
у =йæ цæмæн конд у ома
be.PRS.3SG =3SG.ENCL.GEN why do.PTCP.PST be.PRS.3SG that is to say

цæй **тыххæй** **æвæрд** **у** **уырдыгъстæг** ,
цæй тыххæй æвæрд у уырдыг ыст -æг
what.GEN for put.PTCP.PST be.PRS.3SG verticality stand.up PTCP.PRS
standing up

уый **иу** **хабар** **у** .
уый иу хабар у
DemDist.NOM one news be.PRS.3SG

. It is possible to say why he is needed, why he is assigned – that’s one thing.

94.1 **Йер** **уырыссагау** **æй** **куы** **зæгъай** , **мæнæ**
йер уырыссаг -ау =æй куы зæгъ -ай мæнæ
now Russian EQU =3SG.ENCL.GEN when say SBJV.2SG there,that.is

фынгыл **æрбадтæ** **æмæ** **дæм** **æрбацыд**
фынг -ыл æр- бадт -æ æмæ =дæм æрба- цыд -*0
table SUPER PV sit.PART.PST IMPERS and =2SG.ENCL.ALL PV go PST.INTR.3SG

æмæ **дæ** **ныффыста** , **уый** **æндæр** **хабар**
æмæ =дæ ныф- фыст -а уый æндæр хабар
and =2SG.ENCL.GEN PV write PST.TR.3SG DemDist.NOM other news

у .
у
be.PRS.3SG

That is to say in Russian, you sit down to table, (someone) came up to you and wrote down, that’s another thing.

94.2 **Ацыди** , **ды** **йын** **цы** **загътай** ,
а- цыд -и ды =йын цы загът -ай
PV go PST.INTR.3SG you.SG =3SG.ENCL.DAT what say PST.TR.2SG

уый	дын	скодта	, ацыдис
уый	=дын	с- код -т -а	а- цыд -ис
DemDist.GEN	=2SG.ENCL.DAT	PV do TR PST.TR.3SG	PV go PST.INTR.3SG

скодта	, æрбахаста	æмæ дын
с- код -т -а	æрба- хаст -а	æмæ =дын
PV do TR PST.TR.3SG	PV carry PST.TR.3SG	and =2SG.ENCL.DAT

дæ	цуры	сæвæрдта	, æмæ дæ
=дæ	цур -ы	с- æвæрд -т -а	æмæ дæ=
=2SG.ENCL.GEN	near INESS	PV put TR PST.TR.3SG	and POSS.2SG=

хабæрттæ	кæныс
хабæр -тт -æ	кæн -ыс
business PL NOM	do PRS.2SG

He went away, made what you told him to do, went away, made, brought and put down in front of you and you do your things.

95.1 Фæлæ уырдыгыстæг	чи у	, лæууы
фæлæ уырдыг ыст -æг	чи у	лæуу -ы
but verticality stand.up PTCP.PRS	who be.PRS.3SG	stand PRS.3SG
standing up		

уый	фынгмæ	кæсы	, йæ	диссаг	уый	мидæг
уый	фынг -мæ	кæс -ы	йæ=	диссаг	уый	мидæг
DemDist.NOM	food ALL	look PRS.3SG	POSS.3SG=	miracle	DemDist.GEN	inside

и	, уырдыг
и	уырдыг
EXST	verticality

And wyrdegyshtag is standing and watching the table, and it's wonderful, vertically.

95.2 Æмæ йер галиу къухы хæцыс нæ	, мæнæ-иу
æмæ йер галиу къух -ы	хæц -ыс
and now left hand INESS	hold PRS.2SG
	PTCL there,that.is =иу
	=ITER

йам	[ам]...	стæлм-иу	и ам	, дондæппал
йам	ам	с- тæлм =иу	и ам	дондæппал
DemProx.IN	DemProx.IN	PV imprint =ITER	EXST DemProx.IN	blister

дæр-иу	сси	афтæ
=дæр =иу	сс- -и	афтæ
=PTCL =ITER	PV PST.INTR.3SG	so

And in your left hand you are holding, yes, it imprinted here (on the hand) and blisters formed.

95.3 Æмæ кæсыс æмæ сæ	уæгъд нæ уадзыс	, кæмæн
æмæ кæс -ыс	æмæ =сæ	уæгъд нæ уадз -ыс
and look PRS.2SG	and =3PL.ENCL.GEN	free NEG leave PRS.2SG
		who.DAT

куыд	,	уæд	та	дзы	искаемæн	йæ	зæрдæ
куыд		уæд	=та	=дзы	искаем	-æн	йæ=
how		then	=CONTR	=3SG.ENCL.INESS	somewhere	DAT	POSS.3SG=

бахъарм	,	æмæ	дон	...	Æрыма	[	æри-ма	]
ба- хъарм		æмæ	дон		æры	=ма	æри	=ма
PV warmth		and	water		give.me.IMP.2SG	=yet	give.me.IMP.2SG	=yet

зæгъгæ	,	дын	нæй
зæгъ -гæ		=дын	нæй
say CONV		=2SG.ENCL.DAT	EXST.NEG

And you watch, keep your eyes open, whom – how, what if someone feels bad, and water... Give it, say, they won't tell you.

95.4 Æмæ сæм	уый	кæсы	,	кæд	дзы
æмæ =сæм	уый	кæс -ы		кæд	=дзы
and =3PL.ENCL.ALL	DemDist.NOM	look PRS.3SG		if	=3SG.ENCL.INESS

исты	цух	у	,	кæд	цы	у	,	кæд	...	Æмæ
исты	цух	у		кæд	цы	у		кæд		Æмæ
something	insufficient	be.PRS.3SG		if	what	be.PRS.3SG		if		and

сæм	уырдыгъстæг	кæсы
=сæм	уырдыгъ ыст -æг	кæс -ы
=3PL.ENCL.ALL	verticality stand.up PTCP.PRS	look PRS.3SG
	standing up	

. And he is watching them what if anything is missing, what if anything... And wyrdegyshtag is watching them.

96.1 Кæм цы хъæуы	,	куыд бадын хъæуы	,
кæм цы хъæу -ы		куыд бад -ын	хъæу -ы
where what be.necessary PRS.3SG		how sit INF	be.necessary PRS.3SG

уый
уый
DemDist.GEN

What is needed where, how to sit.

96.2 Раздæры	цардыуаджы	дæр	йафтæ	[	афтæ	]
раздæр -ы	цард -ы	уадж -ы	=дæр	й	афтæ	афтæ
earlier GEN	life GEN	order GEN	=PTCL	well	so	so

уыди
уыд -и
be PST.INTR.3SG

And so that was the custom.

96.3 Бинонтæ	сты	...	Зæгъæм	,	фондз	æфсымæрæй	цæрынц
бинон -т -æ	сты		зæгъ -æм		фондз	æфсымæр -æй	цæр -ынц
family PL NOM	be.PRS.3PL		say PRS.1PL		five	brother ABL	live PRS.3PL

, хабæрттæ	бакодтой	, алчидæр	бинонтæ
хабæр -тт -æ	ба- код -т -ой	алчи =дæр	бинон -т -æ
business PL NOM	PV do TR PST.TR.3PL	every =PTCL	family PL NOM

ссардта	, цæрынц	, зæгъын	, фондз
ссард -т -а	цæр -ынц	зæгъ -ын	фондз
find TR PST.TR.3SG	live PRS.3PL	say INF	five

There is a family... Say, there live five brothers, all married, got their own families and live all the five of them.

96.4 Уæд дзы	кæстæр чи у	... Уазджытæ
уæд =дзы	кæстæр чи у	уазджы -т -æ
then =3SG.ENCL.INESS	younger who be.PRS.3SG	guest PL NOM

æрбацыди	, нæлгоймаг уазджытæ	уа	, сылгоймаг
æрба- цыд -и	нæлгоймаг уазджы -т -æ	уа	сылгоймаг
PV go PST.INTR.3SG	man guest PL NOM	be.SBJV.3SG	woman

сылгоймæгтæм	кæсы	, нæлгоймæгтæ	кæсынц
сылгоймæг -т -æм	кæс -ы	нæлгоймæг -т -æ	кæс -ынц
woman PL ALL	look PRS.3SG	man PL NOM	look PRS.3PL

нæлгоймæгтæм .
 нæлгоймæг -т -æм
 man PL ALL

And the youngest... The guests came, let them be men, a woman meets women, men take care of men.

97.1 Æмæ дзы	уæд дзурын	нæ хъуыди	, кæстæр
æмæ =дзы	уæд дзур -ын	нæ хъуыд -и	кæстæр
and =3SG.ENCL.INESS	then talk INF	NEG be.necessary	PST.INTR.3SG younger

, науæд	, лæппу	, мæнæ	ма	алæуу	, зæгъгæ
науæд	лæппу	мæнæ	=ма	а- лæуу -*0	зæгъ -гæ
otherwise	boy	there,that.is	=yet	PV stand IMP.2SG	say CONV

And then you didn't need to say, youngest, or boy, you stand, say.

97.2 Уый	йæ	зыдта	, цы йæ	кæнын
уый	=йæ	зыд -т -а	цы йæ=	кæн -ын
DemDist.NOM	=3SG.ENCL.GEN	know TR PST.TR.3SG	what POSS.3SG=	do INF

хъæуы	хæдзары	мидæг
хъæу -ы	хæдзар -ы	мидæг
be.necessary PRS.3SG	house GEN	inside

He knew himself what he was supposed to do in the house.

97.3 Æмæ-ну	фынг сцæттæ	кодтой	, куы-ну
æмæ =иу	фынг с- цæттæ	код -т -ой	куы - =иу
and =ITER	food PV ready	do TR PST.TR.3PL	if =ITER

æрбадтысты , **уæд æнæмæнгæй** **уырдыг лæууыди**
 æр- бадт -ысты уæд æнæ= мæнг -æй уырдыг лæууыд -и
 PV sit PST.INTR.3PL then without= lie ABL verticality stand PST.INTR.3SG

сæ цуры , **уырдыг** .
 =сæ цур -ы уырдыг
 =3PL.ENCL.GEN near INESS verticality

And they made fыng (made the table) and when they sat down to it there always was someone who served.

97.4 **Иу къахдзæф дæр ын акæнæн нæ уыди** ,
 иу къахдзæф =дæр =ын а- кæн -æн нæ уыд -и
 one step =PTCL =3SG.ENCL.DAT PV do INF2 NEG be PST.INTR.3SG

уæд-иу хатыр ракуырда , **мæнæ ауайон** ,
 уæд =иу хатыр ра- куырда -т -а мæнæ а- уай -он
 then =ITER pardon PV ask TR PST.TR.3SG there,that.is PV run SBJV.1SG

исчи дуармæ , **дуарæй хойы** , **уæд** , **бахатыр кæнут** ,
 исчи дуар -мæ дуар -æй хой -ы уæд ба- хатыр кæн -ут
 somebody door ALL door ABL beat PRS.3SG then PV pardon do IMP.2PL

ауайон .
 а- уай -он
 PV run SBJV.1SG

And you couldn't step out, he then excused himself, let me, say, step out, someone is knocking on the door, in this case – excuse me, I'll step out.

97.5 **Йер йæ æгъдау чи у** ...
 йер йæ= æгъдау чи у
 now POSS.3SG= custom who be.PRS.3SG

That was the custom...

98.1 **Зын цæрæн** , **зæгъгæ** , **Фатимæ** , **ирон лæгæн зын** .
 зын цæр -æн зæгъ -гæ Фатимæ ирон лæг -æн зын
 hard live INF2 say CONV Fatima Ossetic man DAT hard

To say that it was difficult to live, Fatima, it was difficult for an Ossetian.

98.2 **Йер æцæгæй** .
 йер æцæг -æй
 now real ABL

That really is so.

99 **Фатима : Зын цæрæн ын уыд** , **зын цард** .
 Фатима зын цæр -æн =ын уыд -*0 зын цард
 Fatima hard live INF2 =3SG.ENCL.DAT be PST.INTR.3SG hard life

Fatima: It was difficult for him, the life was difficult.

100.1 **О** , **гъе** **уыцы** **æгъдæуттæ** **кæ** , **раздæр** **сæ**
 о **гъе** **уыцы** **æгъдæу** -ттæ **кæ** **раздæр** **=сæ**
 yes well that custom PL do.IMP.2SG in.the.beginning =3PL.ENCL.GEN

кодтой , **æмæ** **æртæккæ** **дæр** **уыдæттæ** **агурынц** !
 код -т -ой **æмæ** **æртæккæ** **=дæр** **уыдæ** -ттæ **агур** -ынц
 do TR PST.TR.3PL and now =PTCL DemDist.PL PL look.for PRS.3PL

Yes, observe those customs, (they) used to observe them and demand it now!

100.2 **Уæлæ** **нæ** **ахуыргæндтæм** **куы** **байхъусай** ,
 уæлæ **нæ=** **ахуыр** **гæнд** -т -æм **куы** **бай-** **хъус** -ай
 there above POSS.1PL= study do.PTCP.PST PL ALL when PV listen SBJV.2SG
 researcher

уæд « **нæ** **ирон** **æгъдау** , **нæ** **ирон** **æгъдау** !».
 уæд **нæ=** **ирон** **æгъдау** **нæ=** **ирон** **æгъдау**
 then POSS.1PL= Ossetic custom POSS.1PL= Ossetic custom

There, listen to our scientists: “our Ossetian customs, our Ossetian customs!”

100.3 **Кæцæй** **дын** **æй** **æрхæссон** **нæ**
 кæцæй **=дын** **=æй** **æр-** **хæсс** -он **нæ=**
 from.where =2SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN PV carry SBJV.1SG POSS.1PL=

ирон **æгъдау** , **уый** **ма** **мын** **бамбарын** **кæн**
 ирон **æгъдау** **уый** **=ма** **=мын** **ба-** **мбар** -ын **кæн** -*0
 Ossetic custom DemDist.GEN =yet =1SG.ENCL.DAT PV understand INF do IMP.2SG

!
 Where shall I get you our Ossetian customs from, tell me!

101.1 **Фатима** : **Чи** **ма** **сæ** ?..
 Фатима **Чи** **=ма** **=сæ**
 Fatima who =yet =3PL.ENCL.GEN

Fatima: Who is still?..

101.2 **Кæй** **бон** **ма** **у** ?
 кæй **бон** **=ма** **у**
 who.GEN possibility =yet be.PRS.3SG

Who still can?

102.1 **Цавæр** !
 цавæр
 what

Indeed!

102.2 **Æмæ** **дын** **чи** , **чи** **дын** **кæны** !
 æмæ **=дын** **чи** **чи** **=дын** **кæн** -ы
 and =2SG.ENCL.DAT who who =2SG.ENCL.DAT do PRS.3SG

Who, who observes them (customs)!

102.3 **Уым** ..
уым
DemDist.IN

There...

102.4 **уæд** ... **мæнæ** ... **æфсæддон** **дæр** **æй** ... **Æмæ** ...
уæд мæнæ æфсæдд -он =дæр =æй Æмæ
then there,that.is army ADJ =PTCL =3SG.ENCL.GEN and

æгъдæуттæ **иууылдæр** **сты** **æфсæддоны** **хуызæн** – **æппындæр**
æгъдæу -ттæ иууылдæр сты æфсæдд -он -ы хуызæн æппындæр
custom PL all be.PRS.3PL army PST.TR.1SG GEN like completely

дын **сызмæлæн** **дын** **нæй** , **уæлдай** **ныхас**
=дын сы- змæл -æн =дын нæй уæлдай ныхас
=2SG.ENCL.DAT PV move INF2 =2SG.ENCL.DAT EXST.NEG excess word

кæнæн **дын** **нæй** .
кæн -æн =дын нæй
do INF2 =2SG.ENCL.DAT EXST.NEG

then... that is... like a military... And... all atraditions are like military – you can’t move a bit, can’t say an extra word.

103 **Фатима** : **Однако** **цардысты** , **Казик** , **уыцы** **уавæрты**
Фатима Однако цард -ысты Казик уыцы уавæр -т -ы
Fatima live PST.INTR.3PL Kazik that condition PL INESS

адæм .
адæм
people

Fatima: However, people lived, Kazik, in such conditions.

104.1 **Мæнæ** **диссаг** !
мæнæ диссаг
there,that.is miracle

That is amazing!

104.2 **Æнæ** **цæргæ** **сын** ... **цардысты** , **æмæ**
æнæ= цæр -гæ =сын цард -ысты æмæ
without= live CONV =3PL.ENCL.DAT live PST.INTR.3PL and

сæ ... **йер** **абоны** **онг** **ма** **сæм** **цы** **хорздзинад**
=сæ йер абон -ы онг =ма =сæм цы хорз -дзинад
=3PL.ENCL.GEN now today GEN till =yet =3PL.ENCL.ALL what good AN

баззаци **ирон** **адæммæ** , **гъе** **уый** **уыцы** **æгъдауы**
ба- ззад -и ирон адæм -мæ гъе уый уыцы æгъдау -ы
PV stay PST.INTR.3SG Ossetic people ALL well DemDist.NOM that custom GEN

руаджы баззаци , æнæр ницæйы .
 руаджы ба- ззад -и ницæйы
 thanks to PV stay PST.INTR.3SG nothing.GEN

But why not to live... they lived and... whatever good they, the Ossetians, have saved to day, was saved thanks to these very traditions, nothing else.

105.1 Куы дзы уыди , йæ царды мидæг куы
 куы =дзы уыд -и йæ= цард -ы мидæг куы
 when =3SG.ENCL.INESS be PST.INTR.3SG POSS.3SG= life GEN inside when

уыди æфсарм , æмæ уый адæймаджы куы нæ
 уыд -и æфсарм æмæ уый адæймадж -ы куы нæ
 be PST.INTR.3SG conscience and DemDist.NOM man GEN when NEG

уа , мидæгæй дын куы нæ уа , уый
 уа мидæг -æй =дын куы нæ уа уый
 be.SBJV.3SG inside ABL =2SG.ENCL.DAT if NEG be.SBJV.3SG DemDist.NOM

æцæгæй цы у , æфсарм цы у , уый
 æцæг -æй цы у æфсарм цы у уый
 real ABL what be.PRS.3SG conscience what be.PRS.3SG DemDist.NOM

мидæгæй куы нæ уа , уæд марадз æмæ ... кæ !
 мидæг -æй куы нæ уа уæд марадз æмæ кæ
 inside ABL if NEG be.SBJV.3SG then come on! and do.IMP.2SG

When it was, when there was a place for conscience (shame, honour, morality) in life, and if a person didn't have it, if you don't have it inside, then what is it really, what is conscience, if you don't have it inside, go and live.. do (something about it)!

105.2 Уæд нытъгъайлаг дæ , фесæфтгæ !
 уæд нытъ- тгъайлаг =дæ фе- сæфт -тæ
 then PV =2SG.ENCL.GEN PV perish PST.INTR.2SG

You are lost then!

106 Æз абон уайдзæф кæнынмæ хъавыдтæн , Зæлинаæ , дæлæ
 æз абон уайдзæф кæн -ын -мæ хъавыд -тæн Зæлинаæ дæлæ
 I today reproach do INF ALL intend PST.INTR.1SG Zalina down.there

дæ хойæн , йеды ... Хъазыбеджы ...
 =дæ хо -йæн йед -ы Хъазыбедж -ы
 =2SG.ENCL.GEN sister DAT HES GEN Kazbek GEN

I wanted to rebuke, Zalina, your sister, that... Kazbek's...

107 Фатима : Чызгæн .
 Фатима чызг -æн
 Fatima girl DAT

Fatima: Daughter.

108.1 **Чызг цæмæн ?**

чызг цæмæн
girl why

Why daughter?

108.2 **Дæлæ де ‘ мном .**
дæлæ де= м- ном
down.there POSS.2SG= together name
namesake

Your namesake.

109 **Фатимæ : Залинаейæн ?**
Фатимæ Залина -йæн
Fatima Zalina DAT

Fatima: Zalina?

110.1 **Хистмæ æвæдза ... Æмæ ныууыфта йæхи æмæ**
хист -мæ æвæдза Æмæ йæ= хи æмæ
funeral repast ALL still and POSS.3SG= REFL.GEN and

ботт-ботт кæнгæ ныццыди йæ мадимæ .
кæн -гæ ныц- цыд -и йæ= мад -имæ
do CONV PV go PST.INTR.3SG POSS.3SG= mother COMIT

To the commemoration meeting... She (?) and came with her mother.

110.2 **Æмæ йын , зæгъын , ну-дыууæ ныхасы зæгъон**
æмæ =йын зæгъ -ын иу дыууæ ныхас -ы зæгъ -он
and =3SG.ENCL.DAT say PRS.1SG one two word GEN say SBJV.1SG

, фæлæ мæ цы хъуыддаг !
фæлæ =мæ цы хъуыддаг
but =1SG.ENCL.ABL what business

And, I say, I'll tell her a few words but what's my business!

110.3 **Фæлæ мæ цы хъуыддаг и , мæхи цæмæн**
фæлæ =мæ цы хъуыддаг и мæ= хи цæмæн
but =1SG.ENCL.ABL what business EXST POSS.1SG= REFL.GEN why

æфхæрын кæнын !
æфхæр -ын кæн -ын
punish INF do INF

What's my business, why should I set myself up!

111.1 **Уæд кæцæй рацыди , кæцæй рацыди ,**
уæд кæцæй ра- цыд -и кæцæй ра- цыд -и
then from.where PV go PST.INTR.3SG from.where PV go PST.INTR.3SG

уый иннае дæр нæ уыны , иннае дæр ?
 уый иннае =дæр нæ уын -ы иннае =дæр
 DemDist.NOM other =PTCL NEG see PRS.3SG other =PTCL

Where did she come from, where did she come from, neither one sees nor the other?

111.2 Йæ фыд дæр æй нæ фæдта ?
 йæ= фыд =дæр =æй нæ фæд -т -а
 POSS.3SG= father =PTCL =3SG.ENCL.GEN NEG PV+see TR PST.TR.3SG

And did her father not see her?

111.3 Уæд ын дыууæ ныхасы зæгъ , кæдæм цæуыс
 уæд =ын дыууæ ныхас -ы зæгъ -*0 кæдæм цæу -ыс
 then =3SG.ENCL.DAT two word GEN say IMP.2SG where go PRS.2SG

Tell her two words, where do you go.

111.4 Æмæ уымæй райдайы , æгъдау дæр уырдыгæй
 æмæ уым -æй ра- йдай -ы æгъдау =дæр уырдыгæй
 and DemDist ABL PV begin PRS.3SG custom =PTCL from.there

райдайы , уырдыгæй .
 ра- йдай -ы уырдыгæй
 PV begin PRS.3SG from.there

That's what it starts with, with that.

111.5 Уæдæ æгъдау афтæ ... Гъа , мæнæ , дæ дзыппмæ
 уæдæ æгъдау афтæ гъа мæнæ дæ= дзыпп -мæ
 so custom so well there,that.is POSS.2SG= pocket ALL

ныннал , ама , Зæли , цас дæ
 ны- внал -*0 а =ма Зæли цас =дæ
 PV touch PST.INTR.3SG DemProx.NOM =yet Zalina how.much =2SG.ENCL.GEN

хъæуы , уыйас дзы ... Афтæ нæу .
 хъæу -ы уыйас =дзы афтæ нæ у
 be.necessary PRS.3SG so much =3SG.ENCL.INESS so NEG be.PRS.3SG

. Is aqdaw so... Here, (I) reached into my pocket, here, Zali, you take all you want... That is not so.

111.6 Цас дæ хъæуы , уыйас æгъдау
 цас =дæ хъæу -ы уыйас æгъдау
 how.much =2SG.ENCL.GEN be.necessary PRS.3SG so much custom

айс .
 а- йс -*0
 PV take IMP.2SG

Take all aqdaw you want.

111.7 **Нæ** , **нæ** **йæ** **райсдзынæ** !
 нæ нæ =йæ ра- йс -дзынæ
 NEG NEG =3SG.ENCL.GEN PV take FUT.2SG

No, you won't take it!

111.8 **Нæй** **йын** !
 нæй =йын
 EXST.NEG =3SG.ENCL.DAT

You can't do it!

112.1 **Исæн** **нæй** !
 ис -æн нæй
 take INF2 EXST.NEG

You can't take it!

112.2 **Дæхимæ** **куы** **нæ** **уа** , **уый**
 дæ= химæ куы нæ уа уый
 POSS.2SG= REFL.ALL if NEG be.SBJV.3SG DemDist.GEN

дæхимæ **куы** **нæ** **уа** , **æмæ** **дзы**
 дæ= химæ куы нæ уа æмæ =дзы
 POSS.2SG= REFL.ALL if NEG be.SBJV.3SG and =3SG.ENCL.INESS

дæхи **куы** **нæ** ... **йед** **кæнай** ... **Æмæ** **уымæй** .
 дæ= хи куы нæ йед кæн -ай Æмæ уым -æй
 POSS.2SG= REFL.GEN if NEG HES do SBJV.2SG and DemDist ABL
 if

If you don't have it yourself and if you are not... And with this.

112.3 **Æрмæстдæр** ... **йæ** **фыццаг** **цæф** **уый** **у** .
 æрмæстдæр =йæ фыццаг цæф уый у
 only =3SG.ENCL.GEN first stroke DemDist.NOM be.PRS.3SG

Only... that is the first strike.

112.4 **Йер** **мæнæ** **царды** **мидæг** , **чи** **фæнды** **уæд** , **фæнды**
 йер мæнæ цард -ы мидæг чи фæнд -ы уæд фæнд -ы
 now there,that.is life GEN inside who want PRS.3SG then want PRS.3SG

мæнæ **уырыссæгтæ** , **фæнды** **англисæгтæ** , **фæнды**
 мæнæ уырыссæг -т -æ фæнд -ы англисæг -т -æ фæнд -ы
 there,that.is Russian PL NOM want PRS.3SG English PL NOM want PRS.3SG

французæгтæ – **уый** **сæм** **куы** **нæ** **уа** , **гъе**
 французæг -т -æ уый =сæм куы нæ уа гъе
 French PL NOM DemDist.GEN =3PL.ENCL.ALL if NEG be.SBJV.3SG well

уыцы **æгъдау** , **æгъдау** **сæм** **куы** **нæ** **уа** , **уæд** **зын**
 уыцы æгъдау æгъдау =сæм куы нæ уа уæд зын
 that custom custom =3PL.ENCL.ALL if NEG be.SBJV.3SG then hard

у	,	Фатимæ	,	Хуыцауæй	дæ		бауырнад	,	зын
у		Фатимæ		Хуыцау -æй	=дæ		ба- уырн -æд		зын
be.PRS.3SG		Fatima		god ABL	=2SG.ENCL.GEN		PV believe IMP.3SG		hard

цæрæн у .
 цæр -æн у
 live INF2 be.PRS.3SG

In life, let it be anyone, a Russian or an Englishman or a Frenchman, if you don't have it, this aqdaw, it is difficult, Fatima, by God I swear, it's difficult to live.

113.1	Иугыццыл	истæмæй	лæг	хъуамæ	æфсæрмы	кæна		царды
	иу гыццыл	истæмæй	лæг	хъуамæ	æфсæрм -ы	кæн -а		цард -ы
	one small	by something	man	must	shame GEN	do SBJV.3SG		life GEN

мидæг .
 мидæг
 inside

A person must feel shy a little bit in life.

113.2	Дæуæй	афтæ	...	Махмæ	куыд	у	?
	дæуæй	афтæ		махмæ	куыд	у	
	you.SG.ABL	so		we.ALL	how	be.PRS.3SG	

What do you think... How is it here?

113.3	Хорз	адæм	,	махмæ	афтæ	у	,	мæнæ	хъæуы	мидæг	,
	хорз	адæм		махмæ	афтæ	у		мæнæ	хъæу -ы	мидæг	
	good	people		we.ALL	so	be.PRS.3SG		there,that.is	village GEN	inside	

йер	хъæуы	цæрæм	æмæ	дзы		цал	цæрæджы
йер	хъæу -ы	цæр -æм	æмæ	=дзы		цал	цæрæдж -ы
now	village INESS	live PRS.1PL	and	=3SG.ENCL.INESS		how.many	inhabitant GEN

и !
 и
 EXST

People are kind, here, in the village, we live in the village and so many villagers there are!

113.4	Сты	,	бирæ	сты	,	бонæй-бон	фылдæрæй-фылдæр
	сты		бирæ	сты		бон -æй бон	фылдæр -æй фылдæр
	be.PRS.3PL		a.lot.of	be.PRS.3PL		day ABL day	more ABL more

кæнæм	,	уый	тыххæй	æмæ	бæстæ	змæст	у	,
кæн -æм		уый	тыххæй	æмæ	бæстæ	змæст	у	
do PRS.1PL		DemDist.GEN	because of	and	world	rebel.PART.PST	be.PRS.3SG	

æмæ	нæм	уæлæ	Хуссарæй	дæр	лидзынц	,	дæлæ
æмæ	=нæм	уæлæ	хуссар -æй	=дæр	лидз -ынц		дæлæ
and	=1PL.ENCL.ALL	there above	south ABL	=PTCL	run PRS.3PL		down.there

нæм	иннæ	бæстæтæй	дæр	,	Астæуккаг	Азийæ	дæр	,
=нæм	иннæ	бæстæ -т -æй	=дæр		астæу -ккаг	Ази -йæ	=дæр	
=1PL.ENCL.ALL	other	region PL ABL	=PTCL		middle SUF	Asia ABL	=PTCL	

лидзынц

лидз -ынц

run PRS.3PL

There are many of them, every day there are more and more of us because there is turmoil (disorder) in the world, and they flee to us from South Ossetia and from other countries, from Central Asia too.

114.1	Гыццыл	дзы	исчи	над	куы	фæвæййы	,	уæд
	гыццыл	=дзы	исчи	над	куы	фæ- вæйй -ы		уæд
	small	=3SG.ENCL.INESS	somebody	beat	when	PV happen PRS.3SG		then

Ирыстоны	æрбакуыси	вæййынц	,	йам	[	ам	].
Ирыстон -ы	æрба- куыси	вæйй -ынц		йам		ам	
Ossetia	INESS	PV appearance		happen PRS.3PL		DemProx.IN	DemProx.IN

Someone who's a little beat down, they flee to Ossetia.

114.2	Æмæ	мах	ахæм	адæмы хатт	стæм	æмæ	тæргæ	никайы
	æмæ	мах	ахæм	адæм -ы хатт	стæм	æмæ	тæр -гæ	никай -ы
	and	we.NOM	such	people GEN time	be.1PL	and	chase CONV	no.one.GEN GEN

кæнæм	,	æгайтдæрма	цæуынц	ардæм
кæн -æм		æгайт =дæр =ма	цæу -ынц	ардæм
do PRS.1PL		excellent =PTCL =yet	go PRS.3PL	here

And we are that kind of people, we don't drive anyone away, it's good that they come.

115.1	Цы	нæм	и	,	уый	– табуафси	,	Фатима
	цы	=нæм	и		уый	табуафси		Фатима
	what	=1PL.ENCL.ALL	EXST		DemDist.GEN	you are welcome		Fatima

What we've got is – please, Fatima.

115.2	Искуы	мæнæ	ам	,	сомихæгтæ	цыди	,	æмæ
	искуы	мæнæ	ам		сомихæг -т -æ	цыд -и		æмæ
	whenever	there,that.is	DemProx.IN		Armenian PL NOM	go PST.INTR.3SG		and

сæм	искуы	сдзырдтай	сомихæгтæм	?
=сæм	искуы	с- дзырд -т -ай	сомихæг -т -æм	
=3PL.ENCL.ALL	whenever	PV talk TR PST.TR.2SG	Armenian PL ALL	

Whenever here, the Armenians went, and did you say anything to them?

115.3	Мах	мæнæ	...	æрбацæуынц	æмæ	...	Дæлæ	Нукри	чи
	мах	мæнæ		æрба- цæу -ынц	æмæ		дæлæ	Нукри	чи
	we.NOM	there,that.is		PV go PRS.3PL	and		down.there	Nukri	who

у	,	на	,	æpæджы	йæ	нал	фенын	,
у		на		æpæджы	=йæ	нал	фен	-ын
be.PRS.3SG		PTCL		late, not long ago	=3SG.ENCL.GEN	no.longer	PV+see	PRS.1SG

кæд	æй		исчи	иннæтæй	ныххоста	,	уæддæр	бæрæг
кæд	=æй		исчи	иннæ -т -æй	ных- хост -а		уæддæр	бæрæг
if	=3SG.ENCL.GEN		somebody	other PL ABL	PV beat	PST.TR.3SG	still	known

наёй	,	гуырднаг	дæ	,	зæгъгæ	.
наёй		гуырднаг	=дæ		зæгъ -гæ	
EXST.NEG		Georgian	=2SG.ENCL.GEN		say CONV	

We... they come and... This very Nukri, I haven't seen him for a while, maybe someone beat him, I don't know, say, you are a Georgian.

115.4	Йер	хъуамæ	уый	куыд	бахъыгдарай	?
	йер	хъуамæ	уый	куыд	ба- хъыгдар -ай	
	now	must	DemDist.GEN	how	PV disturb SBJV.2SG	

How can you hurt him?

115.5	Æмæ	нам	ахæм	...	йед	наёй	махмæ	,	мæна
	æмæ	=нам	ахæм		йед	наёй	махмæ		мæна
	and	=1PL.ENCL.ALL	such		HES	EXST.NEG	we.ALL		there,that.is

искаёйы	бахъыгдарай	.
искаёй	-ы ба- хъыгдар -ай	
somebody's	GEN PV disturb SBJV.2SG	

And this we don't... we don't have that thing, to hurt anyone.

115.6	Ахъуыдыгæнгæйæ	,	хъæугæ	та	цæмæн	кæны
	а- хъуыды гæн -гæ -йæ		хъæу	-гæ	=та	цæмæн кæн -ы
	PV thought do CONV ABL		be.necessary CONV	=CONTR	why	do PRS.3SG

гъе	уый	,	хъыгдарддзинад	цæмæн	хъæуы	?
гъе	уый		хъыг дард -дзинад	цæмæн	хъæу	-ы
well	DemDist.GEN		sorrow distant AN	why	be.necessary	PRS.3SG

And if you think about it, is it needed, why is needed to hurt anyone?

116	Фатима	:	Ницæмæн	.
	Фатима		ницæмæн	
	Fatima		nothing.DAT	

No reason.

117.1	Зали	,	а	дунейы	,	Юля	,	Хуыцау	адæмы	гъе	уый
	Зали		а	дуне -йы		Юля		Хуыцау	адæм -ы	гъе	уый
	Zalina		DemProx	world GEN		Julia		god	people GEN	well	DemDist.GEN

тыххæй	сфæлдыста	,	цæмæй	цæргæ	кæна	ацæгæй	,
тыххæй	с- фæлдыст -а		цæмæй	цæр -гæ	кæн -а	ацæгæй	
for	PV create PST.TR.3SG		in.order.to	live CONV	do SBJV.3SG		

цæргæ .
 цæр -гæ
 live CONV

Zali, in this land, Yulia, God made people so that he (man) would live, live.

117.2 **Цæргæ та куыд ?**
 цæр -гæ =та куыд
 live CONV =CONTR how

And how to live?

117.3 **Иу ныхасæй , æз æй афтæ æмбарын , дæ**
 иу ныхас -æй æз =æй афтæ æмбар -ын дæ=
 one word ABL I =3SG.ENCL.GEN so understand PRS.1SG POSS.2SG=

зæрдæйы марг ма дар .
 зæрдæ -йы марг ма дар -*0
 heart INESS poison NEG hold,keep IMP.2SG

In a word, I understand it so, don't keep malice in your heart.

118 **Фатима : О , о !**
 Фатима о о
 Fatima yes yes

Fatima: yes, yes!

119.1 **Кæмæфæнды дзы куы смæсты уай** ,
 кæмæ фæнд -ы =дзы куы с- мæсты уай -*0
 who.ALL want GEN =3SG.ENCL.ABL if PV angry come out PST.INTR.3SG

нæ , уæд ын æй комкоммæ зæгъ ,
 нæ уæд =ын =æй комкоммæ зæгъ -*0
 PTCL then =3SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN openly say IMP.2SG

цæйтыххæй йæм смæсты дæ , уый .
 цæй тыххæй =йæм с- мæсты =дæ уый
 what.GEN because of =3SG.ENCL.ALL PV angry =2SG.ENCL.GEN DemDist.GEN

If you are angry with someone, tell him directly what you are angry about.

119.2 **Æмæ дын бирæ фенцондæр уыдзæни** .
 æмæ =дын бирæ фе- нцон -дæр уы -дзæни
 and =2SG.ENCL.DAT a.lot.of PV easy COMPAR be FUT.3SG

And you will feel much better.

120.1 **Æцæгæй йын æй зæгъ , афтæ у**
 æцæг -æй =йын =æй зæгъ -*0 афтæ у
 real ABL =3SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN say IMP.2SG so be.PRS.3SG

Tell him the truth, that is.

120.2 **Æмæ цы ?**
 æмæ цы
 and what

And what?

120.3 **Уым диссагæй ницы и .**
 уым диссаг -æй ницы и
 DemDist.IN miracle ABL nothing EXST

There's nothing strange about it.

120.4 **Æмæ дæм уыцы-иу хæпп скæндзæн , фæлæ стæй куы**
 æмæ =дæм уыцы =иу хæпп с- кæн -дзæн фæлæ стæй куы
 and =2SG.ENCL.ALL that =ITER boo PV do FUT.3SG but then when

ахъуыды кæна , æмæ мын раст куы загъта .
 а- хъуыды кæн -а æмæ =мын раст куы загът -а
 PV thought do SBJV.3SG and =1SG.ENCL.DAT true EMPH say PST.TR.3SG

And he will lash back at you but then, when he thinks about it, he did tell me the truth.

120.5 **Æмæ ныхъхъус уызæни .**
 æмæ ныхъ- хъус уы -дзæни
 and PV listen be FUT.3SG

And he'll shut up.

120.6 **Æндæр цы .**
 æндæр цы
 other what

What else.

120.7 **Йам [ам] цæрæм , æз æй мæнæ**
 йам ам цæр -æм æз =æй мæнæ
 DemProx.IN DemProx.IN live PRS.1PL I =3SG.ENCL.GEN there,that.is

ацы адамæн дзурын , йой [гъе уый] тыххæй
 ацы адæм -æн дзур -ын йой гъе уый тыххæй
 DemProx people DAT talk PRS.1SG DISC well DemDist.GEN for

сты , цæмæй иугыццыл ирон адæймаджы цардыуаг
 сты цæмæй иу гыццыл ирон адæймадж -ы цард -ы уаг
 be.PRS.3PL in.order.to one small Ossetic man GEN life GEN order

бамбарой

ба- мбар -ой

PV understand SBJV.3PL

We live here, I tell these people, they are here to understand a little the way of life of the Ossetians.

121.1 Йер дзы исчи , ацы хæдзары фарн уæд ,
йер =дзы исчи ацы хæдзар -ы фарн уæд
now =3SG.ENCL.INESS somebody DemProx house INESS grace be.IMP.3SG

наæ алкаейы хæдзары дæр фарн уæд , зиан
наæ= алкаей -ы хæдзар -ы =дæр фарн уæд зиан
POSS.1PL= anyone.GEN GEN house INESS =PTCL grace be.IMP.3SG misfortune

куы рцæуы , уæд махмæ , Джызæлы , афтæ у ,
куы р- цæу -ы уæд махмæ Джызæл -ы афтæ у
when PV go PRS.3SG then we.ALL Gisel INESS so be.PRS.3SG

арвитынц сыхæй сыхмæ
а- рвит -ынц сых -æй сых =мæ
PV send PRS.3PL block ABL block =1SG.ENCL.ABL

If anybody, let there be farn (grace of God) in this house and in every of our house let there be farn, when grief comes it is a custom here, in Gisel, to send from one block to another.

121.2 Æмæ дзы алы хæдзарæн дæр фехъусын
æмæ =дзы алы хæдзар -æн =дæр фе- хъус -ын
and =3SG.ENCL.INESS every house DAT =PTCL PV listen PRS.1SG

кæнынц , гъе уыцы хæдзарæй , гъе уыцы мыккагæй гъе
кæн -ынц гъе уыцы хæдзар -æй гъе уыцы мыккаг -æй гъе
do PRS.3PL well that house ABL well that clan ABL well

уый амарди , алы хæдзарæн
уый а- мард -и алы хæдзар -æн
DemDist.GEN PV die PST.INTR.3SG every house DAT

And they tell every house that someone from that house, that family, that man has died, to every house.

122.1 Æмæ иуæй-иу хатт адæймаджы къухы уырдаем , зианмæ ,
æмæ иу -æй =иу хатт адæймадж -ы къух -ы уырдаем зиан -мæ
and one ABL =ITER time man GEN hand GEN there dead ALL

ныццауын наæ бафты , Фатима , наæ ?
ныц- цæу -ын наæ ба- фт -ы Фатима наæ
PV go INF NEG PV reach PRS.3SG Fatima PTCL

And sometimes a person can't make it to the funeral, Fatima, yes?

122.2 Æмæ йæ , зианджыны , адæймаг дыккаг хатт , Зали , куы
æмæ йæ= зиан -джын -ы адæймаг дыккаг хатт Зали куы
and POSS.3SG= dead ADJ GEN man second time Zalina when

фены , **уæд æм** **хæстæг нæ цæуы** ,
 фен -ы уæд =æм хæстæг нæ цæу -ы
 PV+see PRS.3SG then =3SG.ENCL.ALL close NEG go PRS.3SG

йæхи **дзы** ...
 йæ= хи =дзы
 POSS.3SG= REFL.GEN =3SG.ENCL.ABL

And then, when next time that person meets with the relative of the deceased, Zali, he doesn't approach him...

123 **Фатима** : **Æфсæрмы дзы кæны** .
 Фатима æфсæрм -ы =дзы кæн -ы
 Fatima shame GEN =3SG.ENCL.INESS do PRS.3SG

Fatima: He feels uncomfortable.

124.1 **О** , **æфсæрмы** , **фæлæ дын** **уæддæр дын**
 о æфсæрм -ы фæлæ =дын уæддæр =дын
 yes shame GEN but =2SG.ENCL.DAT still =2SG.ENCL.DAT

гæнæн нæй .
 гæнæн нæй
 possibility EXST.NEG

Yes, uncomfortable, but there is nothing you can do.

124.2 **Æмæ йæм** **уæд комкоммæ бацу** : **афтæ**
 æмæ =йæм уæд комкоммæ ба- цу -*0 афтæ
 and =3SG.ENCL.ALL then openly PV go IMP.2SG so

рауади , **нæ сæмбæлдтæн** .
 ра- уад -и нæ с- æмбæлд -тæн
 PV come out PST.INTR.3SG NEG PV meet PST.INTR.1SG

And you go straight to him then: so it happened, I couldn't make it.

124.3 **Фæлæ дзы** **вæййы** , **азæй** **азмæ** **цыдæр** **бон**
 фæлæ =дзы вæйй -ы аз -æй аз -мæ цы -дæр бон
 but =3SG.ENCL.INESS happen PRS.3SG year ABL year ALL what INDEF day

вæййы , **æмæ бацæудзынæ** .
 вæйй -ы æмæ ба- цæу -дзынæ
 happen PRS.3SG and PV go FUT.2SG

But during the year there are some days (for commemoration) and then you'll come.

124.4 **Зиан дæр** , **Фатимæ** , **бауырнæд** **дæ** , **зиан**
 зиан =дæр Фатимæ ба- уырн -æд =дæ зиан
 funeral =PTCL Fatima PV believe IMP.3SG =2SG.ENCL.GEN funeral

дæр бæтты **адæмы** **кæрæдзиуыл** .
 =дæр бæтт -ы адæм -ы кæрæдзиу -ыл
 =PTCL bind PRS.3SG people GEN RCP SUPER

And funerals, Fatima, trust me, they bring people together too.

124.5 **Фæлæ æгæр кæй цæуынц зиантæ** , **уый хорз**
 фæлæ æгæр кæй цæу -ынц зиан -т -æ уый хорз
 but too (much) COMP go PRS.3PL funeral PL NOM DemDist.NOM good

нæу .

нæ у

NEG be.PRS.3SG

. But the fact that funerals happen too often is not good.

125 **Фатима : О , æмæ цы гæнæн и !**
 Фатима о æмæ цы гæнæн и
 Fatima yes and what possibility EXST

Fatima: What can we do!

126.1 **Хорз зиантæ æгæр бирæ кæй сты** , **уый хорз**
 хорз зиан -т -æ æгæр бирæ кæй сты уый хорз
 good dead PL NOM too (much) a.lot.of COMP be.PRS.3PL DemDist.GEN good

нæу .

нæ у

NEG be.PRS.3SG

Too many good people die, it's not good.

126.2 **Цæуын та куыд нæ , куыд нæ хъæуы !**
 цæу -ын =та куыд нæ куыд нæ хъæу -ы
 go INF =CONTR how NEG how NEG be.necessary PRS.3SG

And how can you not come, how is it not needed!

126.3 **Цард гъе уый тыххæй у , æмæ ды куы нæ**
 цард гъе уый тыххæй у æмæ ды куы нæ
 life well DemDist.GEN for be.PRS.3SG and you.SG when NEG

ацæуай , уæд уый та райсом дæ цуры
 а- цæу -ай уæд уый =та райсом =дæ цур -ы
 PV go SBJV.2SG then DemDist.NOM =CONTR tomorrow =2SG.ENCL.GEN near GEN

нæ рацæудзæн .

нæ ра- цæу -дзæн

NEG PV go FUT.3SG

Life is for that, and if you don't come then he will not come to you tomorrow.

126.4 **Махмæ , ирон адæммæ , афтæ у**
 махмæ ирон адæм -мæ афтæ у
 we.ALL Ossetic people ALL so be.PRS.3SG

That's how it is with us, the Ossetians.

126.5 **Афтæ нæ æвæццагæн иууылдæр иумæ куы райсай** ,
 афтæ =нæ æвæццагæн иууылдæр иумæ куы ра- йс -ай
 so =1PL.ENCL.GEN maybe all together if PV take SBJV.2SG

нæ ...
 нæ
 PTCL

If you take us all together, yes...

127 **Йер зæгъæм** , **Юля** , **дæуæн** **дæ** **тбымы-тбыма**
 йер зæгъ -æм Юля дæуæн дæ= тбымы-тбыма
 now say PRS.1PL Julia you.SG.DAT POSS.2SG= relatives

дын **афтæ куы рафæлдахиккам** , **уæд æнæмæнгæй**
 =дын афтæ куы ра- фæлдах -иккам уæд æнæ= мæнг -æй
 =2SG.ENCL.DAT so if PV overturn OPT.1PL then without= lie ABL

Дзуцатимæ бавæййаг дæ .
 Дзуцца -т -имæ ба- вæйй -аг =дæ
 Dzutsev PL COMIT PV happen PTCP.PRS2 =2SG.ENCL.GEN

Take, Yulia, for example, your roots (family tree) and look at it scrupulously, you are someone for Dzutsevs.

128 **Фатима : Бамбæрстай ды ?**
 Фатима ба- мбæрст -ай ды
 Fatima PV know SBJV.2SG you.SG

Fatima: Did you understand?

129.1 **Нæ йæ бамбæрстанд** , **æвæццагæн** .
 нæ =йæ ба- мбæрст -айд æвæццагæн
 NEG =3SG.ENCL.GEN PV know CNTRF.3SG maybe

She didn't, it seems.

129.2 **Мах та афтæ стæм** , **ирон адæм** .
 мах =та афтæ стæм ирон адæм
 we.NOM =CONTR so be.1PL Ossetic people

And we are like that, the Ossetians.

130.1 **Æмæ афтæ у** .
 æмæ афтæ у
 and so be.PRS.3SG

И вот как.

130.2 **Йер йæ диссаг** , **кæс ма** .
 йер йæ= диссаг кæс -*0 =ма
 now POSS.3SG= miracle look IMP.2SG =yet

And the most amazing thing is, look here.

130.3 **Зали** , **йæ** **диссаг** **уый** **у** , **Арсен** ,
 Зали йæ= диссаг уый у Арсен
 Zalina POSS.3SG= miracle DemDist.GEN be.PRS.3SG Arsen

йæ **диссаг** **уый** **мидæг** **и** , **йер** **мах**
 =йæ диссаг уый мидæг и йер мах
 =3SG.ENCL.GEN miracle DemDist.GEN inside EXST now we.NOM

бынæттон **стæм** , **нæ** , **Фатимæ** .
 бынæтт -он стæм нæ Фатимæ
 place PST.TR.1SG be.1PL PTCL Fatima

Zali, the most amazing thing is that, Arsen, the amazing thing is that we are all locals, Fatima, yes.

130.4 **Нæ** **тбымы-тбыма** **ам** **схъомыл** **и** , **нæхи**
 нæ= тбымы-тбыма ам с- хъомыл и нæ= хи
 POSS.1PL= relatives DemProx.IN PV grown-up EXST POSS.1PL= REFL.GEN

куы **зонæм** , **гъе** **уæдæ** **нырмаæ** **ам** **стæм** , **æмæ** **йер**
 куы зон -æм гъе уæдæ ныр -мæ ам стæм æмæ йер
 when know PRS.1PL well so now ALL DemProx.IN be.1PL and now

æнæхъæн **Джызæл** – **се** **ппæты** **дзы** **кæцæй**
 æнæхъæн Джызæл се= ппæт -ы =дзы кæцæй
 whole Gizel POSS.3PL= all GEN =3PL.ENCL.ABL from.where

зонæм – **фæлæ** **сын** **адæймаг** **сæ** **нæуæдзæм** **хай**
 зон -æм фæлæ =сын адæймаг сæ= нæуæдз -æм хай
 know PRS.1PL but =3PL.ENCL.DAT man POSS.3PL= ninety ALL part

зоны , **хистæртæй** .
 зон -ы хистæр -т -æй
 know PRS.3SG elder PL ABL

Our roots are here, from the very beginning that we remember, we are here and the entire Gisel village, you can't know all, but 90 percent (of people) we know, of the elder ones.

131.1 **Кæстæрты** **лæг** **уыйас** **нæ** **зоны** , **фæлæ** **хистæртæй** .
 кæстæр -т -ы лæг уыйас нæ зон -ы фæлæ хистæр -т -æй
 younger PL GEN man so much NEG know PRS.3SG but elder PL ABL

One doesn't know that many younger ones but the elder ones.

131.2 **Иууылдæр** , **йам** [**гъе** **ам**] **Джызæлы** **мæнæ** **афтæ**
 иууылдæр йам гъе ам Джызæл -ы мæнæ афтæ
 all DemProx.IN well DemProx.IN Gizel INESS there,that.is so

дæр **ацу** , **афтæ** **дæр** **ацу** , **афтæ** **дæр** , **æмæ**
 =дæр а- цу -*0 афтæ =дæр а- цу -*0 афтæ =дæр æмæ
 =PTCL PV go IMP.2SG so =PTCL PV go IMP.2SG so =PTCL and

дзы	лæг	кæй	нæ	зоны	,	ахæм	дзы
=дзы	лæг	кæй	нæ	зон -ы		ахæм	=дзы
=3SG.ENCL.ABL	man	COMP	NEG	know PRS.3SG		such	=3SG.ENCL.INESS

нæй
нæй
EXST.NEG

All, here in Gisel, you go there or there or here, and there are so many people one knows.

131.3	Раст	зæггæйæ	,	йед	...	сæ	хæдзæртты	...	афтæ
	раст	зæгъ -гæ		йед		сæ=	хæдзæр -тт -ы		афтæ
	true	say CONV		HES		POSS.3PL=	house PL INESS		so

дын	куы	нæ	зæггæ	,	цом-ма	мидæмæ	,	зæггæ	,
=дын	куы	нæ	зæгъ -а		цом	=ма	мидæмæ	зæгъ -гæ	
=2SG.ENCL.DAT	if	NEG	say SBJV.3SG		let's go	=yet	inside	say CONV	

уæд бырсгæ бакæндзынæ ?
уæд бырс -гæ ба- кæн -дзынæ
then break in CONV PV do FUT.2SG

. Frankly speaking... in their houses... if he doesn't suggest, let's go in, will you break into their house?

132.1	Лæг	сæ	хæдзæртты	нæ	вæййы	,	фæлæ	се
	лæг	сæ=	хæдзæр -тт -ы	нæ	вæйй -ы		фæлæ	се=
	man	POSS.3PL=	house PL INESS	NEG	happen PRS.3SG		but	POSS.3PL=

ппæты	дæр	зоны	.
ппæт -ы	=дæр	зон -ы	
all GEN	=PTCL	know PRS.3SG	

One doesn't go into their houses but one knows everyone.

132.2	Йер	дæлæ	уым	дæр	уыдыстæм	,	æмæ	æрæмбырд
	йер	дæлæ	уым	=дæр	уыд -ыстæм		æмæ	æр- æмбырд
	now	down.there	DemDist.IN	=PTCL	be PST.INTR.1PL		and	PV gathering

сты	,	раст	зæггæйæ	,	фæлæ	дзы	уæддæр	Валеччы
сты		раст	зæгъ -гæ	-йæ	фæлæ	=дзы	уæддæр	Валеччы
be.PRS.3PL		true	say CONV	ABL	but	=3SG.ENCL.INESS	still	Valera

Шабашовы	нæ	федтон	.
Шабашов -ы	нæ	фед -т -он	
Shabashov GEN	NEG	PV+see TR PST.TR.1SG	

And there we were too, and all gathered together, to tell the truth, I didn't see Valerik Shobashov there.

132.3	Ау	,	хъусгæ	йæ	...	æмæ	Хъыргъаты	Валериккæн
	ау		хъус -гæ	=йæ		æмæ	Хъыргъа -т -ы	Валерикк -æн
	indeed		listen CONV	=3SG.ENCL.GEN		and	Kirguez PL GEN	Valerik DAT

дæр загътон , уый , зæгъын , æй
 =дæр загът -он уый зæгъ -ын =æй
 =PTCL say PST.TR.1SG DemDist.GEN say PRS.1SG =3SG.ENCL.GEN

хъусгæ нæ фæкодта , æви цы ?
 хъус -гæ нæ фæ- код -т -а æви цы
 listen CONV NEG PV do TR PST.TR.3SG or what

He couldn't have not [heard]... and I also told Valerik Kirguyev, did he not hear it?

133 Омае , дам , æй фехъуыста , фæлæ , дам ,
 омæ =дам =æй фæ- хъуыст -а фæлæ =дам
 well =CIT =3SG.ENCL.GEN PV hear PST.TR.3SG but =CIT

нæ зонын , йер кæм и .
 нæ зон -ын йер кæм и
 NEG know PRS.1SG now where EXST

Well, he heard, he says, but I don't know, say, where he is now.

134 Фатима : Валерикк дзы зианы дæр нæ
 Фатима Валерикк =дзы зиан -ы =дæр нæ
 Fatima Valerik =3SG.ENCL.INESS funeral INESS =PTCL NEG

уыд , нæ ?
 уыд -*0 нæ
 be PST.INTR.3SG PTCL

Fatima: Valerik didn't come to the funeral, did he?

135 Хъыргъатыон ?
 Хъыргъа -т -ы -он
 Kirguyev PL GEN ADJ

Kirguyev?

136.1 Фатима : Нæа , Шабашов .
 Фатима нæа Шабашов
 Fatima NEG Shabashov

Fatima: No, Shobashov.

136.2 Нæ уыди ?
 нæ уыд -и
 NEG be PST.INTR.3SG

Did he not?

137 Нæа , нæ уыди .
 нæа нæ уыд -и
 NEG NEG be PST.INTR.3SG

No, he didn't.

138.1 **Æмæ афтæ у** ... **Йер махмæ** , **мæнæ Джызæлы** , **афтæ**
 æмæ афтæ у йер махмæ мæнæ Джызæл -ы афтæ
 and so be.PRS.3SG now we.ALL there,that.is Gizel INESS so

у
у
be.PRS.3SG

And so that is... That is so here, in Gisel.

138.2 **Иу хатт** , **иннæ хатт** , **æмæ лæг йæхуыдтæг** [**йæхæдæг**] **куы нæ** ...
 иу хатт иннæ хатт æмæ лæг йæхуыдтæг йæхæдæг куы нæ
 one time other time and man himself himself if NEG

Ома , **цæй тыххæй йæ** **зæгъын** ?
 ома цæй тыххæй =йæ зæгъ -ын
 that is to say what.GEN for =3SG.ENCL.GEN say PRS.1SG

Once, twice, and if the person himself does not... That is, what was I talking about?

138.3 **Мæ ныхас уый тыххæй у** , **æмæ ... зонгæ** ,
 мæ= ныхас уый тыххæй у æмæ зон -гæ
 POSS.1SG= word DemDist.GEN for be.PRS.3SG and know CONV

ома куыд ?
 ома куыд
 that is to say how

I'm saying that to... know, that is, how?

138.4 **Нæй дзы** , **йед дзы** **нæй** ... **Мæнæ**
 нæй =дзы йед =дзы нæй мæнæ
 EXST.NEG =3SG.ENCL.ABL HES =3SG.ENCL.ABL EXST.NEG there,that.is

нæ зонын , **зæгъгæ** , **уыцы хæдзар нæ зонын** ,
 нæ зон -ын зæгъ -гæ уыцы хæдзар нæ зон -ын
 NEG know PRS.1SG say CONV that house NEG know PRS.1SG

зæгъгæ .
 зæгъ -гæ
 say CONV

It's not there, it's not... Say, I don't know this house.

138.5 **Цæмæндæр мæм** **мæхимæ** **æгад фæкæсы**
 цæмæн -дæр =мæм мæ= химæ æгад фæ- кæс -ы
 why INDEF =1SG.ENCL.ALL POSS.1SG= REFL.ALL disgrace PV seem PRS.3SG

Somehow I feel ashamed.

138.6 **Ау** , **хъуамæ** **куыд** **нæ** **йæ** **зонон** , **ам**
 ау хъуамæ куыд нæ =йæ зон -он ам
 indeed must how NEG =3SG.ENCL.GEN know SBJV.1SG DemProx.IN

куы **райгуырдатæн** , **уæд** ?
 куы рай- гуырдатæн уæд
 if PV be.born PST.INTR.1SG then

How can I not know if I was born here?

139.1 **Йер бирæ рæтты** , **нæ** , **бирæ рæтты** **та**
 йер бирæ рæ -тт -ы нæ бирæ рæ -тт -ы =та
 now a.lot.of place PL INESS PTCL a.lot.of place PL INESS =CONTR

сыхæй **сыхмæ** **кæрæдзи зонгæ** **дæр** **нæ** **кæнынц** .
 сых -æй сых =мæ кæрæдзи зон -гæ =дæр нæ кæн -ынц
 block ABL block =1SG.ENCL.ABL RCP know CONV =PTCL NEG do PRS.3PL

In many places, yes, in many places even (if they live in) the neighbouring streets, they don't know each other.

139.2 **Иузаман æрбацыдысты** **Алагирæй уæртæ** , **цыдæр хабар** .
 Иу заман æрба- цыд -ысты Алагир -æй уæртæ цы -дæр хабар
 one time PV go PST.INTR.3PL Alagir ABL there what INDEF news

Once they came from Alagir, on some occasion.

139.3 **Мах мыккагæй дæр дзы** **уыди** , **махмæ** .
 мах мыккаг -æй =дæр =дзы уыд -и махмæ
 we.NOM clan ABL =PTCL =3SG.ENCL.INESS be PST.INTR.3SG we.ALL

And there were (people) from our family, at our place.

139.4 **Æмæ æркасттæн** **фыстæгмæ** , **æркасттæн** , **æмæ**
 æмæ æр- каст -тæн фыстæг -мæ æр- каст -тæн æмæ
 and PV look PST.INTR.1SG document ALL PV look PST.INTR.1SG and

дзы **иу-фынддæс** , **лæппутæ** , **Алагирæй**
 =дзы иу фынддæс лæппу -т -æ Алагир -æй
 =3SG.ENCL.INESS approximately fifteen boy PL NOM Alagir ABL

уыдысты .
 уыд -ысты
 be PST.INTR.3PL

And I looked at the list, I looked, there were some 15 people (men) from Alagir.

140.1 **Фынддæс нæ** , **фæлæ дзы** **хæдзарæй хæдзармæ** ...
 фынддæс нæ фæлæ =дзы хæдзар -æй хæдзар -мæ
 fifteen NEG but =3SG.ENCL.INESS house ABL house ALL

Дуармæ бадтæн , **æмæ æрбацыдысты** , **æмæ** , **дам** ,
 дуар -мæ бад -тæн æмæ æрба- цыд -ысты æмæ =дам
 door ALL sit PST.INTR.1SG and PV go PST.INTR.3PL and =CIT

афтæ æмæ афтæ , Дзуцатæй дае ?
афтæ æмæ афтæ Дзуцца -т -æй =дае
so and so Dzutsev PL ABL =2SG.ENCL.GEN

Not 15 but from house to house... I was sitting outside my house and they came and (he) says so and so.

140.2 Уо .
yo
yes

Yes.

140.3 Æмæ дын систой фыстæг æмæ æркасттæн
æмæ =дын с- ист -ой фыстæг æмæ æр- каст -тæн
and =2SG.ENCL.DAT PV take PST.TR.3PL document and PV look PST.INTR.1SG

æмæ гъе уый , уый , уый – æмæ сæ
æмæ гъе уый уый уый æмæ =сæ
and well DemDist.GEN DemDist.GEN DemDist.GEN and =3PL.ENCL.GEN

иууылдæр зонын .
иууылдæр зон -ын
all know PRS.1SG

And they drew the list out and I took a look – that, that and this – I know them all.

140.4 Æмæ , дам , искаей , дам , дзы зоныс ?
æмæ =дам искаей =дам =дзы зон -ыс
and =CIT somebody's =CIT =3SG.ENCL.INESS know PRS.2SG

And do you know, (he) says, any of them?

140.5 Цом , зæгъын .
цом зæгъ -ын
let's go say PRS.1SG

Let's so, I say.

141.1 Æмæ чи дæлæ фæндзæм бригадæйы цæры , чи
æмæ чи дæлæ фæндзæм бригадæ -йы цæр -ы чи
and who down.there fifth team INESS live PRS.3SG who

дзы уолæ [уæлæ] Шанхайы цæры , чи
=дзы уолæ уæлæ Шанхай -ы цæр -ы чи
=3SG.ENCL.INESS there above there above Shanghai GEN live PRS.3SG who

дзы долæ [дæлæ] Золотойы цæры –
=дзы долæ дæлæ Золотой -ы цæр -ы
=3SG.ENCL.INESS down.there down.there Zolotoy INESS live PRS.3SG

ацц æмæ сæ ссар !
а- цц -*0 æмæ =сæ ссар -*0
PV go IMP.2SG and =3PL.ENCL.GEN find IMP.2SG

And who lives in the fifth brigade, who lives in Shankhai, who lives in Zolotoi – you go look for them!

141.2 **Фæлæ сæ** **лæг зыдта** , **æмæ куы иуыздæм** [
 фæлæ =сæ лæг зыд -т -а æмæ куы иу -ыздæм
 but =3PL.ENCL.GEN man know TR PST.TR.3SG and when one DIR

иуырдаем] скъæр , **куы иннæ** .
 иу -ырдаем скъæр -*0 куы иннæ
 one DIR drive (out) IMP.2SG when other

But the man (I) knew them, and you rush here and then you rush there.

142.1 **Æмæ фæстагмæ мын** **афтæ зæгъынц** , **æмæ мын**
 æмæ фæстагмæ =мын афтæ зæгъ -ынц æмæ =мын
 and at.last =1SG.ENCL.DAT so say PRS.3PL and =1SG.ENCL.DAT

фæстагмæ мын **афтæ зæгъынц** , **цæмæй** , **дам** ,
 фæстагмæ =мын афтæ зæгъ -ынц цæмæй =дам
 at.last =1SG.ENCL.DAT so say PRS.3PL what.ABL =CIT

сæ **зоныс** , **цæмæй** .
 =сæ зон -ыс цæмæй
 =3PL.ENCL.GEN know PRS.2SG in.order.to

And in the end they tell me, and in the end they tell me so, where, say, do you know them all from, where from.

142.2 **Мæнæ** , **зæгъын** , **диссаг** , **æз** , **зæгъын** , **хонæг**
 мæнæ зæгъ -ын диссаг æз зæгъ -ын хон -æг
 there,that.is say PRS.1SG miracle I say PRS.1SG name PTCP.PRS

дæр бирæ фæцыдтæн , **стæй хъæргæнæг** **дæр бирæ**
 =дæр бирæ фæ- цыд -тæн стæй хъæр гæн -æг =дæр бирæ
 =PTCL a.lot.of PV go PST.INTR.1SG then shout do PTCP.PRS =PTCL a.lot.of

фæцыдтæн , **æмæ** , **зæгъын** , **дзы** **кæй дуар**
 фæ- цыд -тæн æмæ зæгъ -ын =дзы кæй дуар
 PV go PST.INTR.1SG and say PRS.1SG =3SG.ENCL.INESS who.GEN door

нæ бахостон !
 нæ ба- хост -он
 NEG PV beat PST.TR.1SG

That is, I say, amazing, I, I say, was a khoneg (a person who visits houses and invites people for a holiday) many times, and as a qarganag (a person who is sent to deliver grave news) I went many times, and, I say, knocked on many people's doors!

143.1 **Ама** , **фæтæвддæр** **æй** **кæ** ,
 а =ма фæ- тæвд -дæр =æй кæ
 DemProx.NOM =yet PV hot COMPAR =3SG.ENCL.GEN do.IMP.2SG

мæ цай
 мæ= цай
 POSS.1SG= tea

Now then, heat it, my tea.

143.2 **Ахæм хабæрттæ йедтæ**
 ахæм хабæр -тт -æ йед -т -æ
 such news PL NOM HES PL NOM

That's the way it goes.

143.3 **Арæхдæр-иу нæ абæрæг кæнут**,
 арæх -дæр =иу =нæ а- бæрæг кæн -ут
 frequent COMPAR =ITER =1PL.ENCL.GEN PV remarkable do IMP.2PL

рацæут ма-иу , мæнæ ам Ирыстоны куы
 ра- цæ -ут =ма =иу мæнæ ам Ирыстон -ы куы
 PV go IMP.2PL =yet =ITER there,that.is DemProx.IN Ossetia INESS when

уат , уæд табуафси кæдфæнды дæр
 уат уæд табуафси кæд фæнд -ы =дæр
 be.SUBJ.2PL then you are welcome when want PRS.3SG =PTCL

Come to us more often, come when you are in Ossetia, always welcome.

143.4 **Ацы хатт та уын физонджытæ скæндзыстæм**,
 ацы хатт =та =уын физонджы -т -æ с- кæн -дзыстæм
 DemProx time =CONTR =2PL.ENCL.DAT shish kebab PL NOM PV do FUT.1PL

физонджытæ
 физонджы -т -æ
 shish kebab PL NOM

Next time we will prepare a shashlik for you, shashlik.

143.5 **Истæмæйты уæ хорз фендзыстæм ацы хатт**
 истæмæй -т -ы =уæ хорз фен -дзыстæм ацы хатт
 by something PL GEN =2PL.ENCL.GEN good taste FUT.1PL DemProx time

We will treat you to something.

143.6 **Афтæ абон ... Цæй ницы хъыгдары**
 афтæ абон цæй ницы хъыгдар -ы
 so today what.GEN nothing disturb PRS.3SG

And today... Well, well.

143.7 **Хъаст нæ-иу ма ахæссут**
 хъаст нæ =иу =ма а- хæсс -ут
 complain NEG =ITER =yet PV carry IMP.2PL

Don't take it amiss.

144.1 Ам ма уын иу диссаг зæгъон ?
 ам =ма =уын иу диссаг зæгъ -он
 DemProx.IN =yet =2PL.ENCL.DAT one miracle say SBJV.1SG
 here

TDo you want me to tell you one more interesting thing?

144.2 Фарн ацы хæдзары уæд , Фатимæ .
 фарн ацы хæдзар -ы уæд Фатимæ
 grace DemProx house INESS then Fatima

There is farn in this house, Fatima.

144.3 Мæнæ ... Зæли , дæхицæй дæр æй
 мæнæ Зæли дæ= хицæй =дæр =æй
 there,that.is Zalina POSS.2SG= REFL.ABL =PTCL =3SG.ENCL.GEN

райдайон .

ра- йдай -он

PV begin SBJV.1SG

Yes... Zali, I'll start with you.

144.4 Уæд сывæллон хъомыл кæны , æмæ йæм йæ
 уæд сывæллон хъомыл кæн -ы æмæ =йæм йæ=
 then child grown-up do PRS.3SG and =3SG.ENCL.ALL POSS.3SG=

мад уырыссагау дзуры .

мад уырыссаг -ау дзур -ы

mother Russian EQU talk PRS.3SG

A child is growing but his mother talks to him in Russian.

144.5 Æмæ йын æз афтæ фæзæгъын , мадæлон
 æмæ =йын æз афтæ фæ- зæгъ -ын мадæл -он
 and =3SG.ENCL.DAT I so PV say PRS.1SG mother ADJ

æвзагыл уал , зæгъын , æй райдай ахуыр
 æвзаг -ыл уал зæгъ -ын =æй ра- йдай -*0 ахуыр
 language SUPER more say PRS.1SG =3SG.ENCL.GEN PV begin IMP.2SG study

кæнын .

кæн -ын

do INF

And so I say to her, in the native language, I say, start to teach him.

145.1 Æмæ , дам , уырыссагау , дам , куы нæ уал базона
 æмæ =дам уырыссаг -ау =дам куы нæ уал ба- зон -а
 and =CIT Russian EQU =CIT if NEG more PV know SBJV.3SG

What if, (she) says, he will not learn Russian any more.

145.2 **Мæнæ** , **зæгъын** , **стыр диссæгтæ** – **уырыссагау нæ**
 мæнæ зæгъ -ын стыр диссæг -т -æ уырыссаг -ау нæ
 there,that.is say PRS.1SG big miracle PL NOM Russian EQU NEG

базондзæни !

ба- зон -дзæни
 PV know FUT.3SG

That is amazing, I say, he will not learn Russian!

145.3 **Базондзæн** , **зæгъын** , **уырыссагау** !
 ба- зон -дзæн зæгъ -ын уырыссаг -ау
 PV know FUT.3SG say PRS.1SG Russian EQU

He will be able, I say, (to learn) Russian!

145.4 **Æмæ йер мах** , **нæхицæй** **зæгъын** , **ирон адæмæй**
 æмæ йер мах нæ= хицæй зæгъ -ын ирон адæм -æй
 and now we.NOM POSS.1PL= REFL.ABL say PRS.1SG Ossetic people ABL

зæгъын , **дæлæ æфсады куы уыдтæн** , **уæд**
 зæгъ -ын дæлæ æфсад -ы куы уыд -тæн уæд
 say PRS.1SG down.there army INESS when be PST.INTR.1SG then

мын ... **кæмдæр схъиудæй дзырдтон** , **æмæ**
 =мын кæм -дæр схъиуд -æй дзырд -т -он æмæ
 =1SG.ENCL.DAT where INDEF abrupt ABL talk TR PST.TR.1SG and

мæ **мæхъхъæлон хуыдтой** .
 =мæ мæхъхъæл -он хуыд -т -ой
 =1SG.ENCL.GEN Ingush ADJ name TR PST.TR.3PL

And we, I am speaking about us, about the Ossetians I am speaking, when I was in the army, I... I spoke kind of abruptly, I was called Ingush.

145.5 **Схъиуд дзырд кодтон** , **æмæ** , **зæгъын** , **мæхъæлон**
 схъиуд дзырд код -т -он æмæ зæгъ -ын мæхъæл -он
 abrupt word do TR PST.TR.1SG and say PRS.1SG Ingush ADJ

нæ дæн , **æз ирон дæн** .
 нæ дæн æз ирон дæн
 NEG be.PRS.1SG I Ossetic be.PRS.1SG

Spoke abruptly, and I say, I am not Ingush but Ossetian.

146 **Фæлæ мæ** **нæ** ... **йед мæм** **нæ** **уыди** ...
 фæлæ =мæ нæ йед =мæм нæ уыд -и
 but =1SG.ENCL.ABL NEG HES =1SG.ENCL.ALL NEG be PST.INTR.3SG

ныхасы хъæд мæмæ йед нæ уыди ... **акцент кæй**
 ныхас -ы хъæд мæмæ йед нæ уыд -и акцент кæй
 word GEN quality HES NEG be PST.INTR.3SG accent COMP

хонынц	,	уый	мæмæ	нæ	уыди	,	æмæ
хон -ынц		уый	мæмæ	нæ	уыд -и		æмæ
name PRS.3PL		DemDist.GEN		NEG	be PST.INTR.3SG		and

мæ	йед	кодтой	...	æмбæрстой	...	Цæйдæр
=мæ	йед	код -т -ой		æмбæрст -ой		цæй =дæр
=1SG.ENCL.GEN	HES	do TR PST.TR.3PL		know PST.TR.3PL		what.GEN =PTCL

тыххæй йæ	дзырдтон	...
тыххæй =йæ	дзырд -т -он	
for =3SG.ENCL.GEN	talk TR PST.TR.1SG	

But I didn't... I didn't have this... what is called accent, I didn't have it, and I was... this... understood... Why was I telling this...

147.1 А	,	уырыссагау	,	ома	,	уырыссагау	.
a		уырыссаг -ау		ома		уырыссаг -ау	
		Russian EQU		that is to say		Russian EQU	

Ah, in Russian, that is, in Russian.

147.2 Омæ	,	зæгъын	,	базондзысты	.
омæ		зæгъ -ын		ба- зон -дзысты	
well		say PRS.1SG		PV know FUT.3PL	

That is, I say, (they) will learn.

147.3 Æртæккæ	(	Ныр тæккæ	)	мæнæ	Джызæлы	куы райсай	,
æртæккæ		ныр тæккæ		мæнæ	Джызæл -ы	куы ра- йс -ай	
now		now exactly		there,that.is	Gizel GEN	if PV take SBJV.2SG	

нæ	,	уæд хъуыддаг	цæй	мидæг и	?
нæ		уæд хъуыддаг	цæй	мидæг и	
PTCL		then business	what.GEN	inside EXST	

Now take Gisela, for example, what is the matter here?

147.4 Йер æвзæджы	тыххæй дзырын	æз дæр	.
йер æвзæдж -ы	тыххæй дзур -ын	æз =дæр	
now language GEN	about talk PRS.1SG	I =PTCL	

I am speaking about language now.

147.5 Хъуыддаг уый	мидæг и	,	æмæ ирон	адæймагæн	йæ
хъуыддаг уый	мидæг и		æмæ ирон	адæймаг -æн	йæ=
business DemDist.GEN	inside EXST		and Ossetic	man DAT	POSS.3SG=

туджы	уый	и	,	куы йæ	базонин	,
тудж -ы	уый	и		куы =йæ	ба- зон -ин	
blood INESS	DemDist.NOM	EXST		if =3SG.ENCL.GEN	PV know OPT.1SG	

зæгъгæ	,	цæмæй	йæ	базонон	æвзаг	.
зæгъ -гæ		цæмæй	=йæ	ба- зон -он	æвзаг	
say CONV		in.order.to	=3SG.ENCL.GEN	PV know SBJV.1SG	language	

The matter is that the Ossetians have it in their blood, it would be great to learn, say, to learn a language.

148.1	Æмæ	уæлæ	скъоламæ	куы	сæуай	,	уæд	йом	(
	æмæ	уæлæ	скъола -мæ	куы	с- сæу -ай		уæд	й	ом
	and	there	above	school ALL	if PV go SBJV.2SG		then	well	DemDist.IN

гъе	уым	)	иууылдæр	уырыссагау	дзурынц	,	мæнæ	хæдзары
гъе	уым		иууылдæр	уырыссаг -ау	дзур -ынц		мæнæ	хæдзар -ы
well	DemDist.IN		all	Russian EQU	talk PRS.3PL		there,that.is	house INESS

дæр	райдыдтой		дзурын	уырыссаг	æвзагыл	.
=дæр	ра- йдыд -т -ой		дзур -ын	уырыссаг	æвзаг -ыл	
=PTCL	PV begin TR PST.TR.3PL		talk INF	Russian	language SUPER	

Now if you go into a school, everyone is speaking Russian there, and at home (they) started to speak Russian.

148.2	Уæртæ	Дзæуджыхъæумæ	куы	ацæуай	,	уæд	дзы
	уæртæ	Дзæуджыхъæу -мæ	куы	а- цæу -ай		уæд	=дзы
	there	Vladikavkaz ALL	if	PV go SBJV.2SG		then	=3SG.ENCL.INESS

стæм	йедтæмæ	дзы	ирон	æвзаг	нал	дзурынц	,	ирон
стæм	йедтæмæ	=дзы	ирон	æвзаг	нал	дзур -ынц		ирон
be.1PL	besides	=3SG.ENCL.INESS	Ossetic	language	no.longer	talk PRS.3PL		Ossetic

æвзагыл	нал	дзурынц	.
æвзаг -ыл	нал	дзур -ынц	
language SUPER	no.longer	talk PRS.3PL	

Now if you go to Vladikavaz, only one person in a hundred speaks Russian there, others don't, (they) don't speak Ossetic any more.

149.1	Æз	афтæ	нæ	зæгъын	,	æмæ	цæуыннæ	дзурынц	,	зæгъгæ	.
	æз	афтæ	нæ	зæгъ -ын		æмæ	цæуыннæ	дзур -ынц		зæгъ -гæ	
	I	so	NEG	say PRS.1SG		and	why.not	talk PRS.3PL		say CONV	

I am not saying why they don't speak, say.

149.2	Æфсады	уыдтæн	дæлæ	,	иу	аз	йедтæмæ
	æфсад -ы	уыд -тæн	дæлæ		иу	аз	йедтæмæ
	army INESS	be PST.INTR.1SG	down.there		one	year	besides

дзы	нæ	фæдæн	æфсады	,	æмæ	дзы	йер
=дзы	нæ	фæ- дæн	æфсад -ы		æмæ	=дзы	йер
=3SG.ENCL.INESS	NEG	PV be.PRS.1SG	army INESS		and	=3SG.ENCL.INESS	now

азы	‘	рдæг	куы	фæдæн	,	уæд	дзы	Ленинградæй
аз -ы		рдæг	куы	фæ- дæн		уæд	=дзы	Ленинград -æй
year GEN		half	when	PV be.PRS.1SG		then	=3SG.ENCL.INESS	Leningrad ABL

æрбаппæрстой	лæппутæ	,	æмæ	мæм	ротæйæ
æрба- ппæрст -ой	лæппу -т -æ		æмæ	=мæм	ротæ -йæ
PV throw PST.TR.3PL	boy PL NOM		and	=1SG.ENCL.ALL	company ABL

чидæр	фæхабар	кодта	:	Казбек	,	дæлæ	,	дам	...	вот
чи -дæр	фæ- хабар	код -т -а		Казбек		дæлæ		=дам		вот
who INDEF	PV news	do TR PST.TR.3SG		Kazbek		down.there		=CIT		

твой земляк !

Now, I was in the army, I was there for only a year, and when I was there already for six months, young men from Leningrad were transferred there, and someone from the company said to me: Kazbek, there, say... there is your countryman!

149.3 **Я** **говору** , **где** .
 я где
 I

I say, where.

149.4 **Æмæ** , **дам** ... **Я** – **бегом** **туда** !
 æмæ =дам
 and =CIT

And he says... I went running there.

149.5 **Æмæ** **сæ** **фæрсын** ...
 æмæ =сæ фæрс -ын
 and =3PL.ENCL.GEN ask PRS.1SG

And I ask them...

150 – **Уырыссаг æвзаг**
 уырыссаг æвзаг
 Russian language

Russian!

151 **Уырыссаг æвзаг** – **русский язык** .
 уырыссаг æвзаг русский язык
 Russian language Russian language

Russian!

152 – **Уырыссаг æвзаг** **ма** **дзур** .
 уырыссаг æвзаг =ма дзур -*0
 Russian language =yet talk IMP.2SG

Don't speak Russian, say!

153 **Фатима** : **Уырыссагау** , **дам** , **ма** **дзур** !
 Фатима уырыссаг -ау =дам =ма дзур -*0
 Fatima Russian EQU =CIT =yet talk IMP.2SG

Don't speak Russian, say!

155.1 **А** , **уырыссагау** **ма** **дзур** , **зæгъыс** ?
 a уырыссаг -ay =ма дзур -*0 зæгъ -ыс
 and Russian EQU =yet talk IMP.2SG say PRS.2SG

Ah, not to speak Russian, you are saying?

155.2 **Нæа** .
 нæа
 NEG

No.

155.3 **Бамбæрстон** **дæ** **æз** , **фæлæ** **уæддæр** **æй** ...
 ба- мбæрст -он =дæ æз фæлæ уæддæр =æй
 PV know PST.TR.1SG =2SG.ENCL.GEN I but still =3SG.ENCL.GEN

тæлмац **дæр** **æй** **ракодтаин** .
 тæлмац =дæр =æй ра- код -т -аин
 translation =PTCL =3SG.ENCL.GEN PV do TR CNTRF.1SG

. I understood you but anyway... I would have translated.

155.4 **Тæлмац** **дæр** **æй** **ракодтаин** , **фæлæ**
 тæлмац =дæр =æй ра- код -т -аин фæлæ
 translation =PTCL =3SG.ENCL.GEN PV do TR CNTRF.1SG but

йæ **уæддæр** **загътон** .
 =йæ уæддæр загът -он
 =3SG.ENCL.GEN still say PST.TR.1SG

. I would have translated but anyway I would say.

155.5 **Æмæ** **ныццыдтæн** ...
 æмæ ныц- цыд -тæн
 and PV go PST.INTR.1SG

And I went...

156 **Фатима** : **Уый** **фæстæ** **сын** **æй** **иууылдæр** **ра**
 Фатима уый фæстæ =сын =æй иууылдæр ра-
 Fatima DemDist.GEN after =3PL.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN all PV

After that for them everithing...

157.1 **Æмæ** **дын** **ныццыдтæн** **æмæ** **сæ**
 æмæ =дын ныц- цыд -тæн æмæ =сæ
 and =2SG.ENCL.DAT PV go PST.INTR.1SG and =3PL.ENCL.GEN

фæрсын – **нал** **дзурын** **уырыссагау** – **æмæ** **сæ**
 фæрс -ын нал дзур -ын уырыссаг -ay æмæ =сæ
 ask PRS.1SG no.longer talk PRS.1SG Russian EQU and =3PL.ENCL.GEN

фæрсын	,	ам	,	зæгъын	,	ирон	кæцы	у	.
фæрс -ын		ам		зæгъ -ын		ирон	кæцы	у	
ask PRS.1SG		DemProx.IN		say PRS.1SG		Ossetic	what	be.PRS.3SG	

And I went, and I ask them – I don't speak Russian anymore – and I ask them, here, I say, who is Ossetian.

157.2	Æмæ	мæм		иу	рацыди	,	æмæ	йæ	
	æмæ	=мæм		иу	ра- цыд -и		æмæ	=йæ	
	and	=1SG.ENCL.ALL		one	PV go PST.INTR.3SG		and	=3SG.ENCL.GEN	

иронау	фæрсын	,	ирон	,	зæгъын	,	дæ		?
ирон -ау	фæрс -ын		ирон		зæгъ -ын		=дæ		
Ossetic EQU	ask PRS.1SG		Ossetic		say PRS.1SG		=2SG.ENCL.GEN		

And one went out to me, and I ask him in Ossetic, are you Ossetian?

157.3	Æмæ	,	дам	,	о	–	уырыссагау	мæм		дзуры	,	æмæ	,
	æмæ		=дам		о		уырыссаг -ау	=мæм		дзур -ы		æмæ	
	and		=CIT		yes		Russian EQU	=1SG.ENCL.ALL		talk PRS.3SG		and	

дам	,	о	.
=дам		о	
=CIT		yes	

And, he says, yes – in Russian he speaks to me and he says yes.

157.4	Æмæ	,	зæгъын	,	дæ		мыггаг	кæмæй	у	?
	æмæ		зæгъ -ын		дæ=		мыггаг	кæмæй	у	
	and		say PRS.1SG		POSS.2SG=		clan	who.ABL	be.PRS.3SG	

And, I say, what is your family name?

157.5	Æмæ	мæ		не	‘	мбары	.
	æмæ	=мæ		не		мбар -ы	
	and	=1SG.ENCL.GEN		NEG		know PRS.3SG	

And he doesn't understand me.

157.6	Æз	æм		иронау	дзурын	,	дæ		мыггаг	,
	æз	=æм		ирон -ау	дзур -ын		дæ=		мыггаг	
	I	=3SG.ENCL.ALL		Ossetic EQU	talk PRS.1SG		POSS.2SG=		clan	

зæгъын	,	кæмæй	у	.
зæгъ -ын		кæмæй	у	
say PRS.1SG		who.ABL	be.PRS.3SG	

I ask him in Ossetic, what, I say, is your family name.

157.7	Æмæ	мын		æй		уырыссагау	загъта	,	нæ
	æмæ	=мын		=æй		уырыссаг -ау	загът -а		нæ
	and	=1SG.ENCL.DAT		=3SG.ENCL.GEN		Russian EQU	say PST.TR.3SG		NEG

, дам , æмбарын .
 =дам æмбар -ын
 =CIT understand PRS.1SG

And he told me in Russian, I don't understand, say.

158.1 Æмæ йын æй уырыссагау зæгъын ,
 æмæ =йын =æй уырыссаг -ау зæгъ -ын
 and =3SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN Russian EQU say PRS.1SG

дæ мыггаг кæмæй у .
 =дæ мыггаг кæмæй у
 =2SG.ENCL.GEN clan who.ABL be.PRS.3SG

And in Russian I tell him, what is your family name.

158.2 Æмæ , дам , Гуыдиатæй .
 æмæ =дам Гуыдиа -т -æй
 and =CIT Gudiev PL ABL

And, he says, Gudiyeu.

158.3 Мæнæ , зæгъын , диссæгтæ , мæнæн дæр
 мæнæ зæгъ -ын диссæг -т -æ мæнæн =дæр
 there,that.is say PRS.1SG miracle PL NOM I.DAT =PTCL

къабæзтæ куы сты !
 къабæз -т -æ куы сты
 kin PL NOM EMPH be.PRS.3PL

Now, I say, it's amazing, they are my relatives!

158.4 Æмæ , зæгъын , куыд у , циу ?
 æмæ зæгъ -ын куыд у ци у
 and say PRS.1SG how be.PRS.3SG what be.PRS.3SG

And, I say, how and what?

158.5 Æмæ , дам , мæ ныййарджытæ , дам ,
 æмæ =дам мæ= ный- йар -дж -ытæ =дам
 and =CIT POSS.1SG= PV give birth PTCP.PRS PL =CIT
 parents

раджы ралыгъдысты Ирыстонæй уырдаем æмæ , дам ,
 раджы ра- лыгъд -ысты Ирыстон -æй уырдаем æмæ =дам
 long.time.ago PV move PST.INTR.3PL Ossetia ABL there and =CIT

мæм иронау нæ дзырдтой , æмæ , дам , хъуамæ
 =мæм ирон -ау нæ дзырд -т -ой æмæ =дам хъуамæ
 =1SG.ENCL.ALL Ossetic EQU NEG talk TR PST.TR.3PL and =CIT must

куыд базонон .
 куыд ба- зон -он
 how PV know SBJV.1SG

And, he says, my parents, he says, a long time ago moved from Ossetia there and, he says, (they) didn't speak Ossetic to me, and, say, how was I supposed to learn.

158.6 **Æнæуый та Гуыдиатæй йæ военный билеты**
 æнæуый =та Гуыдиа -т -æй йæ= военный билет -ы
 just =CONTR Gudiev PL ABL POSS.3SG= service card INESS
 military service card

фыст , Гуыдиатæй чи уыди , абоны онг
 фыст Гуыдиа -т -æй чи уыд -и абон -ы онг
 write.PART.PST Gudiev PL ABL who be PST.INTR.3SG today GEN till

æй нæ хъуыды кæнын .
 =æй нæ хъуыды кæн -ын
 =3SG.ENCL.GEN NEG thought do PRS.1SG
 remember

And it was written so in his military ID Gudiyev, which one (meaning his name) of Gudiyevs, today I don't remember.

159.1 **Иннæ та абхазаг лæппу , уый та уыди**
 иннæ =та абхазаг лæппу уый =та уыд -и
 other =CONTR Abkhaz boy DemDist.GEN =CONTR be PST.INTR.3SG

Абижовы Тамаз , æмæ дзы фыст – осетин .
 Абижовы Тамаз æмæ =дзы фыст
 Abizhovy Tamaz and =3SG.ENCL.INESS write.PART.PST

And another Abkhazian, and he was Abizhovy Tamaz, and it was written – Ossetian.

159.2 **Абхазийæ .**
 Абхази -йæ
 Abkhasia ABL

From Abkhazia.

159.3 **Æмæ та йæм æз иронау дзурын .**
 æмæ =та =йæм æз ирон -ау дзур -ын
 and =CONTR =3SG.ENCL.ALL I Ossetic EQU talk PRS.1SG

And I again speak to him in Ossetic.

159.4 **Æмæ та мын уый афтæ уырыссагау – не**
 æмæ =та =мын уый афтæ уырыссаг -ау не
 and =CONTR =1SG.ENCL.DAT DemDist.GEN so Russian EQU NEG

мбарын .
 мбар -ын
 understand PRS.1SG

And he also (answers) me in Russian – I don't understand.

159.5 **Æмæ смæсты дæн æмæ йын афтæ зæгъын , цавæр**
 æмæ с- маэсты дæн æмæ =йын афтæ зæгъ -ын цавæр
 and PV angry be.PRS.1SG and =3SG.ENCL.DAT so say PRS.1SG what

ирон	,	зæгъын	,	дæ	,	иронау	чи	нæ	дзуры	,
ирон		зæгъ -ын		дæ		ирон -ау	чи	нæ	дзур -ы	
Ossetic		say PRS.1SG		be.PRS.2SG		Ossetic EQU	who	NEG	talk PRS.3SG	

уый	цавæр	ирон	у	,	æз	ын	ницы
уый	цавæр	ирон	у		æз	=ын	ницы
DemDist.GEN	what	Ossetic	be.PRS.3SG		I	=3SG.ENCL.DAT	nothing

æмбарын !
 æмбар -ын
 understand PRS.1SG

. And I got angry and I say to him, what an Ossetian is that, I say, that doesn't speak Ossetic, what an Ossetian is that, I can't understand!

160.1	Йер	æз	ирон	куы	уон	,	ирон	,	æмæ	иронау	мæ
	йер	æз	ирон	куы	уон		ирон		æмæ	ирон -ау	мæ=
	now	I	Ossetic	if	be.SBJV.1SG		Ossetic		and	Ossetic EQU	POSS.1SG=

бон	ныхас	кæнын	куы	нæ	уа	,	куы	нæ	дзурон
бон	ныхас	кæн -ын	куы	нæ	уа		куы	нæ	дзур -он
possibility	word	do INF	if	NEG	be.SBJV.3SG		if	NEG	talk SBJV.1SG

иронау	,	уæд	æз	цавæр	ирон	дæн	,	æз	ын	ницы
ирон -ау		уæд	æз	цавæр	ирон	дæн		æз	=ын	ницы
Ossetic EQU		then	I	what	Ossetic	be.PRS.1SG		I	=3SG.ENCL.DAT	nothing

æмбарын .
 æмбар -ын
 understand PRS.1SG

Now, if I am Ossetian and I can't say a word in Ossetic, if I don't speak Ossetic, what an Ossetian am I, I can't understand.

160.2	Йер	мæнæ	дзуттагæй	дæр	зæгъдзынæн	,	дзуттагæй	.
	йер	мæнæ	дзуттаг -æй	=дæр	зæгъ -дзынæн		дзуттаг -æй	
	now	there,that.is	Jew ABL	=PTCL	say FUT.1SG		Jew ABL	

That I will say about a Jew, about a Jew.

161.1	Фатима	:	Дзуттаг	цы	у	,	уый	зонут	?
	Фатима		дзуттаг	цы	у		уый	зон -ут	
	Fatima		Jew	what	be.PRS.3SG		DemDist.GEN	know PRS.2PL	

What "dzuttag" means you know?

161.2 **Дзуттаг** – **еврей** .
 дзуттаг
 Jew

"Dzuttag" means a Jew.

162.1 **Дзуттагæй дæр зæгъдзынæн** .
 дзуттаг -æй =дæр зæгъ -дзынæн
 Jew ABL =PTCL say FUT.1SG

I will say about a Jew too.

162.2 **Йер Ирыстын дæр бирæ и дзуттагтæ** .
 йер Ирыстон -ы =дæр бирæ и дзуттаг -т -æ
 now Ossetia INESS =PTCL a.lot.of EXST Jew PL NOM

Now, there are many Jews in Ossetia too.

162.3 **Æмæ йæм исчи дзуттагау куы сдзура** , **æмæ**
 æмæ =йæм исчи дзуттаг -ау куы с- дзур -а æмæ
 and =3SG.ENCL.ALL somebody Jew EQU if PV talk SBJV.3SG and

йæ куы нæ зона , **уæд уый цавæр дзуттаг**
 =йæ куы нæ зон -а уæд уый цавæр дзуттаг
 =3SG.ENCL.GEN if NEG know SBJV.3SG then DemDist.NOM what Jew

у æз æй не мбарын .
 у æз =æй не мбар -ын
 be.PRS.3SG I =3SG.ENCL.GEN NEG understand PRS.1SG

And if anyone speaks to him in Hebrew and he will not know, what a Jew is he, I don't understand.

162.4 **Дис мæм уый кæсы** .
 дис мæм уый кæс -ы
 amazement =1SG.ENCL.ALL DemDist.NOM look PRS.3SG

That is strange to me.

162.5 **Кæд ирон дæ сахуыр кæ æппæты разæй**
 кæд ирон дæ с- ахуыр кæ æппæт -ы раз -æй
 if Ossetic be.PRS.2SG PV study do.IMP.2SG all GEN front ABL

мадæлон æвзаг сахуыр кæн , **йæ тæккæ рахæцæн**
 мæдæл -он æвзаг с- ахуыр кæн -*0 =йæ тæккæ ра- хæц -æн
 mother ADJ language PV study do IMP.2SG =3SG.ENCL.GEN exactly PV hold INF2

гъе уый у , **мадæлон æвзаг сахуыр кæ** ,
 гъе уый у мæдæл -он æвзаг с- ахуыр кæ
 well DemDist.GEN be.PRS.3SG mother ADJ language PV study do.IMP.2SG

уый фæстæ та иннæтæ ахуыр кæ .
 уый фæстæ =та иннæ -т -æ ахуыр кæ
 DemDist.GEN after =CONTR other PL NOM study do.IMP.2SG

If you are an Ossetian, learn your native language first, that's the very beginning, learn your native language and then learn other (languages).

162.6 **Æппæты** **разæй** .
 æппæт -ы раз -æй
 all GEN front ABL

Before everything else.

163.1 **Йæ** **къахдзæфы** **размæ** **дæр** – **æвзаг** .
 йæ= къахдзæф -ы раз -мæ =дæр æвзаг
 POSS.3SG= step GEN front ALL =PTCL language

Before you make your first step (is) the language.

163.2 **Æвзаг** – **мæнæ** **диссæгтæ** !
 æвзаг мæнæ диссæг -т -æ
 language there,that.is miracle PL NOM

Language is wonders!

163.3 **Уый** **дзы** **куы** **нæ** **уа** , **уæд** **мард**
 уый =дзы куы нæ уа уæд мард
 DemDist.NOM =3SG.ENCL.INESS if NEG be.SBJV.3SG then die

у , **дзургæ** **дзы** **куы** **нæ** **кæнай** **æвзагæй**
 у дзур -гæ =дзы куы нæ кæн -ай æвзаг -æй
 be.PRS.3SG talk CONV =3SG.ENCL.INESS if NEG do SBJV.2SG language ABL

, **уæд** **уыцы** **æвзаг** **кæны** **мæлгæ** , **мæлгæ** **кæны** .
 уæд уыцы æвзаг кæн -ы мæл -гæ мæл -гæ кæн -ы
 then that language do PRS.3SG die CONV die CONV do PRS.3SG

If it is not like this, it's dead, if no one speaks the language, it dies, dies.

163.4 **Уырдаæм** **цæуы** **уæд** .
 уырдаæм цæу -ы уæд
 there go PRS.3SG then

There it goes then.

163.5 **Æмæ** **йæ** **диссæг** **та** **уый** **мидæг** **и** ,
 æмæ йæ= диссæг =та уый мидæг и
 and POSS.3SG= miracle =CONTR DemDist.GEN inside EXST

ахуыргæндтæ **уæддæр** **фыстой** , **фыстой** ... **Ам** ,
 ахуыр гæнд -тæ уæддæр фыст -ой фыст -ой ам
 study do.PTCP.PST PL still write PST.TR.3PL write PST.TR.3PL DemProx.IN
 scientists

Зæлинаæ , **нæ** **хабар** **махæн** **ирон** **æвзагæн** **рацæудзæни** **афтæ**
 Зæлинаæ нæ= хабар махæн ирон æвзаг -æн ра- цæу -дзæни афтæ
 Zalina POSS.1PL= business we.DAT Ossetic language DAT PV go FUT.3SG so

: **йæ** **райдайæн** **о** , **фæлæ** **йæ** **кæрон** .
 йæ= ра- йдай -æн о фæлæ йæ= кæрон
 POSS.3SG= PV begin INF2 yes but POSS.3SG= end

And the most amazing thing is that anyway scientists wrote, wrote... Here, Zalina, the situation with the Ossetic language will be like this: beginning – yes, but the end...

164.1 **Мах** , **ирон адæм** , **æвæццагæн** , **ирон æвзаг** , **куыд**
 мах ирон адæм æвæццагæн ирон æвзаг куыд
 we.NOM Ossetic people maybe Ossetic language how

фæсарæйнаг æвзаг , **йафтæ** (**гъе афтæ**) **нæхуыдтæг** (**нæхæдæг**) **ахуыр**
 фæсарæйнаг æвзаг йафтæ гъе афтæ нæхуыдтæг нæхæдæг ахуыр
 foreign language so well so ourself ourself study

кæнын байдайдзыстæм .
 кæн -ын ба- йдай -дзыстæм
 do INF PV begin FUT.1PL

We, the Ossetians, maybe, will begin to learn the Ossetic language like a foreign language ourselves.

164.2 **Куыд фæсарæйнаг æвзаг** , **йафтæ ирон æвзаг мах** , **ирон адæм**
 куыд фæсарæйнаг æвзаг йафтæ ирон æвзаг мах ирон адæм
 how foreign language so Ossetic language we.NOM Ossetic people

, **нæхуыдтæг** (**нæхæдæг**) **ахуыр кæнын байдайдзыстæм** .
 нæхуыдтæг нæхæдæг ахуыр кæн -ын ба- йдай -дзыстæм
 ourself ourself study do INF PV begin FUT.1PL

Like a foreign language the Ossetic language we, the Ossetians, will begin to learn ourselves.

164.3 **Уый дын æз зæгъын** .
 уый =дын æз зæгъ -ын
 DemDist.GEN =2SG.ENCL.DAT I say PRS.1SG

I am telling you.

164.4 **Йæ кæрон ...**
 йæ= кæрон
 POSS.3SG= end

It's end...

165.1 **Фатима : Казик , уыдон иууылдæр сты нæхи**
 Фатима Казик уыдон иууылдæр сты нæ= хи
 Fatima Kazik DemDist.PL.NOM all be.PRS.3PL POSS.1PL= REFL.GEN

хабæртæ .
 хабæр -тт -æ
 business PL NOM

Kazik, this is all our business.

165.2 **Ничи у аххосджын** .
 ничи у аххос -джын
 nobody be.PRS.3SG fault ADJ

It's nobody's fault.

166.1 **Æмæ уый** , **фæстæ та** , **уый** **фæстæ йахæм хабар**
 æмæ уый фæстæ =та уый фæстæ йахæм хабар
 and DemDist.GEN after =CONTR DemDist.GEN after such event

æрцæудзæни , **æмæ йæ** **æцæгæй ферхæццысты** , **кæмдæр**
 æр- цæу -дзæни æмæ =йæ æцæг -æй ферхæццысты кæм -дæр
 PV go FUT.3SG and =3SG.ENCL.GEN real ABL where INDEF

ферхæццысты , **ай** **æцæгæй ирæттæ** **куы стæм** ,
 ферхæццысты ай æцæг -æй ирæ -тт -æ куы стæм
 DemProx.NOM real ABL Ossetian PL NOM EMPH be.1PL

зæгъгæ .
 зæгъ -гæ
 say CONV

And after that, something happens, and they will really choke, choke somewhere, we really are Ossetians, say.

166.2 **Мæнæ диссæгтæ** , **не** **гъдæуттæ та цы**
 мæнæ диссæг -т -æ не= гъдæу -тт -æ =та цы
 there,that.is miracle PL NOM POSS.1PL= custom PL NOM =CONTR what

фесты , **ферхæццысты** , **сæ** **хъуыры цыдæр**
 фе- сты ферхæццысты сæ= хъуыр -ы цы -дæр
 PV be.PRS.3PL POSS.3PL= throat INESS what INDEF

фæбаддзæн , **æмæ зæгъдзысты** , **ай** **не** ,
 фæ- бад -дзæн æмæ зæгъ -дзысты ай не=
 PV sit FUT.3SG and say FUT.3PL DemProx.NOM POSS.1PL=

гъдæуттæ та ... **ахæм æгъдау дæр нæм куы**
 гъдæу -тт -æ =та ахæм æгъдау =дæр =нæм куы
 custom PL NOM =CONTR such custom =PTCL =1PL.ENCL.ALL EMPH

уыди , **æмæ йафтæ (гъе афтæ) куы уыди** , **æмæ**
 уыд -и æмæ йафтæ гъе афтæ куы уыд -и æмæ
 be PST.INTR.3SG and so well so EMPH be PST.INTR.3SG and

та цыдæртæ **хыртт-мыртт кæнын байдайдзысты** , **фæлæ**
 =та цы -дæр -т -æ хыртт мыртт кæн -ын ба- йдай -дзысты фæлæ
 =CONTR what INDEF PL NOM itch do INF PV begin FUT.3PL but

йед уыдзæни ... **æрæгмæ уыдзæни** .
 йед уы -дзæни æрæгмæ уы -дзæни
 HES be FUT.3SG late be FUT.3SG

Strange thing, where have our customs gone, they'll choke, something will lodge in the throat, and they'll say, but our customs... and there was that custom, and the'll start to poke around but it will be... will be late.

167.1 Йер (Гье ныр) тæккæ йын ис гæнæн , æмæ
 йер гье ныр тæккæ =йын ис гæнæн æмæ
 now well now exactly =3SG.ENCL.DAT EXST possibility and

кæн
 кæн -*0
 do IMP.2SG

Now it is possible to do something about it, and you do it.

167.2 Уæ цæрæнбон бирæ , æгайтдæрма мæм
 =уæ цæрæнбон бирæ æгайт =дæр =ма =мæм
 =2PL.ENCL.GEN life a.lot.of excellent =PTCL =yet =1SG.ENCL.ALL

хъусут , æгайтдæр
 хъус -ут æгайт =дæр
 listen PRS.2PL excellent =PTCL

Thank you so much, it's good that you are listening to me, it's wonderful.

167.3 Арсен , дæ цæрæнбон бирæ !
 Арсен =дæ цæрæнбон бирæ
 Arsen =2SG.ENCL.GEN life a.lot.of

Arsen, thank you so much!

167.4 Æдылы дзурæгмæ , дам , зонджын хъусæг
 æдылы дзур -æг -мæ =дам зонджын хъус -æг
 fool talk PTCP.PRS ALL =CIT clever listen PTCP.PRS

хъæуы , æдылы ныхасгæнæгмæ хъæуы зонджын
 хъæу -ы æдылы ныхас гæн -æг -мæ хъæу -ы зонджын
 be.necessary PRS.3SG fool word do PTCP.PRS ALL be.necessary PRS.3SG clever

хъусæг
 хъус -æг
 listen PTCP.PRS

A stupid storyteller needs a clever listener, a stupid storyteller must be listened by a clever (person).

168.1 Иу диссаг та ма дзы , Арсен , уый и
 иу диссаг =та =ма =дзы Арсен уый и
 one miracle =CONTR =yet =3SG.ENCL.INESS Arsen DemDist.NOM EXST

, бауырнæд дæ , йомæй (гье уымæй)
 ба- уырн -æд =дæ й ом -æй гье уым -æй
 PV believe IMP.3SG =2SG.ENCL.GEN well DemDist ABL well DemDist ABL

дзы , æцæгæй , диссагдæр ницы и
 =дзы æцæг -æй диссаг -дæр ницы и
 =3SG.ENCL.INESS real ABL miracle COMPAR nothing EXST

Another amazing thing, Arsen, believe me, there is nothing more amazing than that.

168.2 Арсен , адæймаг куы дзура , адæймаг , æмæ йæм
 Арсен адæймаг куы дзур -а адæймаг æмæ =йæм
 Arsen man when talk SBJV.3SG man and =3SG.ENCL.ALL

хъусæг куы уа , хъусæг , уæд уымæй хуыздæр
 хъус -æг куы уа хъус -æг уæд уым -æй хуыздæр
 listen PTCP.PRS when be.SBJV.3SG listen PTCP.PRS then DemDist ABL better

ницы и .
 ницы и
 nothing EXST

Arsen, when a person speaks, a person, and when he is listened to, there is nothing better than that.

169 Йер цасфæнды , цасфæнды куы уæм
 йер цас фæнд -ы цас фæнд -ы куы =уæм
 now how.much want PRS.3SG how.much want PRS.3SG when =2PL.ENCL.ALL

мæнæ стъолы мидæг , стъолы , бадты уаг уымæй
 мæнæ стъол -ы мидæг стъол -ы бадт -ы уаг уым -æй
 there,that.is table GEN inside table GEN sit.PART.PST GEN order DemDist ABL

фидауы , стъолæн йæ бадты уаг , йе
 фидау -ы стъол -æн йæ= бадт -ы уаг йе=
 suit PRS.3SG table DAT POSS.3SG= sit.PART.PST GEN order POSS.3SG=

гъдау уым и : иу адæймаг дзы куы дзура ,
 гъдау уым и иу адæймаг =дзы куы дзур -а
 custom DemDist.IN EXST one man =3SG.ENCL.INESS when talk SBJV.3SG

иу адæймаг , æмæ йæм иннæтæ куы хъусой , уæд
 иу адæймаг æмæ =йæм иннæ -т -æ куы хъус -ой уæд
 one man and =3SG.ENCL.ALL other PL NOM when listen SBJV.3PL then

дзы уымæй хуыздæр ницы и , уæд дзы
 =дзы уым -æй хуыздæр ницы и уæд =дзы
 =3SG.ENCL.INESS DemDist ABL better nothing EXST then =3SG.ENCL.INESS

цæуы æмбæрстгонд .
 цæу -ы æмбæрст гонд
 go PRS.3SG understand do.PTCP.PST

No matter how many (persons) there were, no matter how many (persons) there were at the table, it makes the feast better, that's the æгъдау of the feast: when one person speaks and the others listen to him, there is nothing better than that, then there is understanding.

170.1 Уый канд фынджы уаг нæу , уый
 уый канд фындж -ы уаг нæ у уый
 DemDist.NOM only food GEN order NEG be.PRS.3SG DemDist.NOM

у	бинонты	уаг	,	уый	у	куысты	уаг
у	бинон -т -ы	уаг		уый	у	куыст -ы	уаг
be.PRS.3SG	family PL INESS	order		DemDist.NOM	be.PRS.3SG	work INESS	order

дæр .
 =дæр
 =PTCL

That's not only a tradition of the feast, it's the way it must be in the family and at work.

170.2	Æз	уæлæ	лæппынтæн	афтæ	фæзæгъын	,	мæнæ
	æз	уæлæ	лæппын -т -æн	афтæ	фæ- зæгъ -ын		мæнæ
	I	there above	young PL DAT	so	PV say	PRS.1SG	there,that.is

кафгæ	чи	кæны	–	лæппынтæ	–	йарæби	,	зæгъын	,
каф -гæ	чи	кæн -ы		лæппын -т -æ		йарæби		зæгъ -ын	
dance CONV	who	do PRS.3SG		young PL NOM		goodness!		say PRS.1SG	

уæхи		ма	сахуыр	кæнут	хъусын	,	æндæр
уæ=	хи	=ма	с- ахуыр	кæн -ут	хъус -ын		æндæр
POSS.2PL=	REFL.GEN	=yet	PV study	do IMP.2PL	listen INF		other

дзы	ницы	и	.
=дзы	ницы	и	
=3SG.ENCL.INESS	nothing	EXST	

I tell the younger, those who dance, the younger, my God, I say, learn to listen, you need nothing else.

170.3	Хъусын	уæхи		сахуыр	кæнут	,	æмæ	исты
	хъус -ын	уæ=	хи	с- ахуыр	кæн -ут		æмæ	исты
	listen INF	POSS.2PL=	REFL.GEN	PV study	do IMP.2PL		and	something

базонат .
 ба- зон -ат
 PV know SBJV.2PL

Learn to listen and you will learn something.

170.4	Раст	нæ	зæгъын	,	Зæли	?
	раст	нæ	зæгъ -ын		Зæли	
	true	PTCL	say PRS.1SG		Zalina	

Am I saying the right thing, Zali?

171	Залина	:	Раст	,	раст	,	Казик	!
	Залина		раст		раст		Казик	
	Zalina		true		true		Kazik	

Zalina: Right, right, Kazik!

172	–	Æз	дæр	бацæуон	кафджытæм	?
		Æз	=дæр	ба- цæу -он	каф -дж -ыт -æм	
		I	=PTCL	PV go SBJV.1SG	dance PTCP.PRS PL ALL	

– May I go dancing too?

173.1 – **Ды уал мæнæ пианинæйæ сахуыр кæн** , **стæй уæд**
ды уал мæнæ пианинæ -йæ с- ахуыр кæн -*0 стæй уæд
you.SG more there,that.is piano ABL PV study do IMP.2SG then then

кафдзынæ

каф -дзынæ
dance FUT.2SG

– You meanwhile learn [to play] the piano, after that you will dance.

173.2 **Махæн ацы лæппу пианист уыдзæни** , **фæлæ йын**
махæн ацы лæппу пианист уы -дзæни фæлæ =йын
we.DAT DemProx boy pianist be FUT.3SG but =3SG.ENCL.DAT

пианинæ нæй , **æмæ йын цы акæнон** !
пианинæ нæй æмæ =йын цы а- кæн -он
piano EXST.NEG and =3SG.ENCL.DAT what PV do SBJV.1SG

Our boy here will be a pianist but he has no piano and what should I do!

173.3 **Æз дын балхæндзынæн** , **æз дын æнæмæнгæй**
æз =дын ба- лхæн -дзынæн æз =дын æнæ= мæнг -æй
I =2SG.ENCL.DAT PV buy FUT.1SG I =2SG.ENCL.DAT without= lie ABL

балхæндзынæн , **дæуæн та** , **Зæлина** , **фæндыр балхæндзынæн**
ба- лхæн -дзынæн дæуæн =та Зæлина фæндыр ба- лхæн -дзынæн
PV buy FUT.1SG you.SG.DAT =CONTR Zalina accordion PV buy FUT.1SG

I will buy it for you, I will surely buy it for you, and for you, Zalina, I will buy a harmonica.

173.4 **Фæлæ æгæр зынаргъ у** – **æртиссæдз мины** !
фæлæ æгæр зынаргъ у æртиссæдз мин -ы
but too (much) valuable be.PRS.3SG sixty thousand GEN

But it's very expensive – 60 thousand!

174.1 – **Цавæр** !
цавæр
what

– That's unlikely!

174.2 **Кæцæй** !
кæцæй
from.where

Where from!

175.1 – **О** , **уæлæ Фиа­лæ ныз­каз код­та** .
о уæлæ Фиа­лæ ныз- заказ код -т -а
yes there above Fiala PV order do TR PST.TR.3SG

– Yes, Fiala has ordered.

175.2 **Афтæ лæвар фæндырыл куы фæхæст уаин** , **куы зонин**
 афтæ лæвар фæндыр -ыл куы фæхæст уаин куы зон -ин
 so present accordion SUPER if take be.OPT.1SG if know OPT.1SG

, **уæд искаецæй радавин фæндыр** .
 уæд искаецæй ра- дав -ин фæндыр
 then from somewhere PV carry OPT.1SG accordion

I wish I met a free harmonica, if I knew, I'd steal it somewhere.

175.3 **Лæвар фæндырæй цы ... Уæртæ дзы Казань ис , æмæ**
 лæвар фæндыр -æй цы уæртæ =дзы Казань ис æмæ
 present accordion ABL what there =3SG.ENCL.INESS Kazan EXST and

уымæй хъист-хъист ...
 уым -æй хъист хъист
 DemDist ABL squeal squeal

With a free harmonica... There is Kazan there and with it... squeak...

176.1 **Зæлинæ хорз цæгъды фæндырæй** .
 Зæлинæ хорз цæгъд -ы фæндыр -æй
 Zalina good plan (an instrument) PRS.3SG accordion ABL

Zalina plays harmonica well.

176.2 **Искуы йæ фехъуыстай ?**
 искуы йæ= фе- хъуыст -ай
 whenever POSS.3SG= PV listen PST.TR.2SG

Have you ever heard?

176.3 **Зæлинæйы искуы фехъуыстай фæндырæй**
 Зæлинæ -йы искуы фе- хъуыст -ай фæндыр -æй
 Zalina GEN whenever PV listen PST.TR.2SG accordion ABL

цæгъдгæ ?
 цæгъд -гæ
 plan (an instrument) CONV

Have you ever heard how Zalina plays harmonica?

177 – **Æз гитарист дæн** .
 Æз гитарист дæн
 I guitarist be.PRS.1SG

– I'm a guitar player.

178.1 **Уый дын лæг !**
 уый =дын лæг
 DemDist.NOM =2SG.ENCL.DAT man

There's a guy!

178.2 Цал гитарæйы мæм уыди !
 цал гитарæ -йы =мæм уыд -и
 how.many guitar GEN =1SG.ENCL.ALL be PST.INTR.3SG

How many guitars I had!

178.3 Æз дæр йед дæн , æз ... музыкант кæй хонынц .
 æз =дæр йед дæн æз музыкант кæй хон -ынц
 I =PTCL HES be.PRS.1SG I musician COMP name PRS.3PL

I am also that... so to say, a musician.

178.4 Мæнæ диссаг !
 мæнæ диссаг
 there,that.is miracle

That's a wonder!

178.5 Йер мын йахæм (гъе ахæм)... уæлдай æхсызгон дæр
 йер =мын йахæм гъе ахæм уæлдай æхсызгон =дæр
 now =1SG.ENCL.DAT such well such special pleasant =PTCL

та мын йер (гъе ныр) фæци !
 =та =мын йер гъе ныр фæци
 =CONTR =1SG.ENCL.DAT now well now PV+be.PRS.3SG

For me it is so... even more pleasant now!

178.6 Æмкусджытæ стæм уæд !
 æм- кус -дж -ытæ стæм уæд
 together work PTCP.PRS PL be.1PL then
 colleagues

So we are colleagues!

178.7 Уæлдай æхсызгон !
 уæлдай æхсызгон
 special pleasant

Very nice!

178.8 Æз та йедыл ... гуымсæгыл цæгъдын ,
 æз =та йед -ыл гуымсæг -ыл цæгъд -ын
 I =CONTR HES SUPER drum SUPER plan (an instrument) PRS.1SG

уæлæ йеды ... кафджытæн гуымсæгыл
 уæлæ йед -ы каф -дж -ыт -æн гуымсæг -ыл
 there above HES GEN dance PTCP.PRS PL DAT drum SUPER
 dancers

цæгъдын .
 цæгъд -ын
 plan (an instrument) PRS.1SG

And I play a drum in... for the dancers I play a drum.

179 – Доулист .
доулист
tympanist

Dowlist.

180.1 (Собаке) Хъыбырт , æнцад ныллæу !
Хъыбырт æнцад ныл- лæу
Khybyrt calm PV stand

Хъыбырт, quiet!

180.2 Ма смæсты кæ адæмы !
ма с- мæсты кæ адæм -ы
NEG PV angry do.IMP.2SG people GEN

Don't make people angry!

181 – Па , æмæ нæм гитарæтæ уыди махмæ ?
па æмæ =нæм гитарæ -т -æ уыд -и махмæ
dad and =1PL.ENCL.ALL guitar PL NOM be PST.INTR.3SG we.ALL

– Dad, did we have guitars?

182.1 Мæнмæ куыд нæ уыди гитарæтæ !
мæнмæ куыд нæ уыд -и гитарæ -т -æ
I.ALL how NEG be PST.INTR.3SG guitar PL NOM

How is it that I didn't have guitars!

182.2 Раздæр заманы , йер æрыгондæр куы уыдыстæм ,
раздæр заман -ы йер æрыгон -дæр куы уыд -ыстæм
in.the.beginning time INESS now young COMPAR if be PST.INTR.1PL

уæд-иу лæппутæ уæлæ ... Зæлинаæ , Юля , алы карæн дæр
уæд =иу лæппу -т -æ уæлæ Зæлинаæ Юля алы кар -æн =дæр
then =ITER boy PL NOM there above Zalina Julia every age DAT =PTCL

, алы рæстæгæн дæр йæхи змæлдтытæ вæййы
алы рæстæг -æн =дæр йæ= хи змæлдты -т -æ вæйй -ы
every time DAT =PTCL POSS.3SG= REFL.GEN move PL NOM happen PRS.3SG

, йæхи змæлдтытæ .
йæ= хи змæлдты -т -æ
POSS.3SG= REFL.GEN move PL NOM

In the old times, when we were younger, guys there... Zalina, Yulia, in any age there are entertainments.

182.3 Æмæ мах дæр æрæмбырд стæм , уæлæ-иу тигъыл
æмæ мах =дæр æр- æмбырд стæм уæлæ =иу тигъ -ыл
and we.NOM =PTCL PV gathering be.1PL there above =ITER corner SUPER

æрамбырд	стæм	,	æмæ	нæм	уыди	гитарæ	,	иу	нæа
æр- æмбырд	стæм		æмæ =нæм		уыд -и	гитарæ		иу	нæа
PV gathering	be.1PL		and =1PL.ENCL.ALL		be PST.INTR.3SG	guitar		one	NEG

,	фæлæ	иу-дыууæ	,	æртæ	.
	фæлæ	иу дыууæ		æртæ	
	but	one two		three	

And we too used to gather there, at the corner (of the streets) we used to gather, and we had a guitar, not one but two, three.

183.1	Иу	дзы	цæгъдгæ	кодта	—	соло	,
	иу	=дзы	цæгъд	-гæ	код -т -а	соло	
	one	=3SG.ENCL.INESS	plan (an instrument)	CONV	do TR PST.TR.3SG	solo	

ды	хъæлæстæ	дæттыс	,	иннæ	заргæ	кæны	,
ды	хъæлæс -т -æ	дæтт -ыс		иннæ	зар -гæ	кæн -ы	
you.SG	voice PL NOM	give PRS.2SG		other	sing CONV	do PRS.3SG	

æмæ-иу	æйтт	,	зæгъгæ	,	оркестр	рауади	.
æмæ =иу	æйтт		зæгъ -гæ		оркестр	ра- уад -и	
and =ITER	come on!		say CONV		orchestra	PV come out PST.INTR.3SG	

One played solo, and you give voice parts, another one sings, and so an orchestra came out.

183.2	Мæнæ	тигъыл	,	ам	та-иу	,	дуармæ	,	адæм
	мæнæ	тигъ -ыл		ам	=та =иу		дуар -мæ		адæм
	there,that.is	corner SUPER		DemProx.IN	=CONTR =ITER		door ALL		people

бадтысты	,	адæм	бадынц	æмæ	дæм	хъусынц	,
бадт -ысты		адæм	бад -ынц	æмæ =дæм		хъус -ынц	
sit PST.INTR.3PL		people	sit PRS.3PL	and =2SG.ENCL.ALL		listen PRS.3PL	

ды	зарыс	!
ды	зар -ыс	
you.SG	sing PRS.2SG	

There at the corner (of the streets), and here, near the house, people sat, people sit and listen to you, you sing!

183.3	Райсомæй	райдыдтай	æмæ	æхсæв-бонмæ	зарыс	!
	райсом -æй	ра- йдыд -т -ай	æмæ	æхсæв бон -мæ	зар -ыс	
	morning ABL	PV begin TR PST.TR.2SG	and	night day ALL	sing PRS.2SG	

In the morning you started and from the night till the morning you sing.

183.4	Ома	,	гитарæйæ	цæгъдыны	тыххæй	.
	ома		гитарæ -йæ	цæгъд	-ын -ы	тыххæй
	that is to say		guitar ABL	plan (an instrument)	INF GEN	about

That is, about playing a guitar.

183.5 **Æз дæр ыл** ... **Æз та авдхъысыл**
 æз =дæр =ыл Æз =та авд хъыс -ыл
 I =PTCL =3SG.ENCL.SUPER I =CONTR seven string SUPER

цагътон

цагът -он
 plan (an instrument) PST.TR.1SG

I also... And I played a seven-string guitar.

183.6 **Æмæ мæм æртæккæ (ныртæккæ) гитарæ нæй мæнмæ**,
 æмæ =мæм æртæккæ ныртæккæ гитарæ нæй мæнмæ
 and =1SG.ENCL.ALL now now guitar EXST.NEG I.ALL

нал мæм и
 нал =мæм и
 no.longer =1SG.ENCL.ALL EXST

And now I don't have a guitar, no more.

184 – **Гармошкæ ис ?**
 гармошкæ ис
 accordion EXST

– Is there a harmonica?

185.1 – **Фæндыр нæй**, **Хъазан – уый фæндыр нæу**,
 фæндыр нæй Хъазан уый фæндыр нæ у
 accordion EXST.NEG Kazan DemDist.NOM accordion NEG be.PRS.3SG

ныууадз, **ыстæ**, **ницы** ... **Фæлæ сæ**
 ныу- уадз -*0 ыстæ ницы фæлæ =сæ
 PV let.go IMP.2SG something nothing but =3PL.ENCL.GEN

хъæуы

хъæу -ы
 be.necessary PRS.3SG

– There is no harmonica, kazen is not a harmonica, leave it, it's nothing... But they need it.

185.2 **Уыди мæм гитарæтæ æмæ сæ** ... **иу**
 уыд -и =мæм гитарæ -т -æ æмæ =сæ иу
 be PST.INTR.3SG =1SG.ENCL.ALL guitar PL NOM and =3PL.ENCL.GEN one

гитарæ дзы **нардытыл** **баивтон**, **иннæ**
 гитарæ =дзы нарды -т -ыл ба- ивт -он иннæ
 guitar =3SG.ENCL.INESS backgammon PL SUPER PV change PST.TR.1SG other

гитарæ балалайкæйыл **баивтон**, **æмæ æнæ гитарæйæ**
 гитарæ балалайкæ -йыл ба- ивт -он æмæ æнæ= гитарæ -йæ
 guitar balalaika SUPER PV change PST.TR.1SG and without= guitar ABL

баззатæн

ба- ззад -тæн

PV stay PST.INTR.1SG

. I had a guitar and I them... one guitar I traded for backgammon, the other I traded for a balalaika, and so I was left without a guitar.

186 – **Балалайкæйыл зоньыс ?**
балалайкæ -йыл зон -ыс
balalaika SUPER know PRS.2SG

– Can you play balalaika?

187 – **Балалайкæ нæм и .**
балалайкæ =нæм и
balalaika =1PL.ENCL.ALL EXST

– We have a balalaika.

188 – **Ис нæм балалайкæ .**
ис =нæм балалайкæ
EXST =1PL.ENCL.ALL balalaika

– We have a balalaika.

189 – **Ацæгъдон дын балалайкæйæ ?**
а- цæгъд -он =дын балалайкæ -йæ
PV plan (an instrument) SBJV.1SG =2SG.ENCL.DAT balalaika ABL

– Shall I play you a balalaika?

190 – **Ме фсымæр зоны .**
ме= фсымæр зон -ы
POSS.1SG= brother know PRS.3SG

– My brother can.

191.1 **Зоны балалайкæйæ ?**
зон -ы балалайкæ -йæ
know PRS.3SG balalaika ABL

Can he (play) a balalaika?

191.2 **Рахæсс ма дæ балалайкæ , æмæ сын æз**
ра- хæсс -*0 =ма дæ= балалайкæ æмæ =сын æз
PV carry IMP.2SG =yet POSS.2SG= balalaika and =3PL.ENCL.DAT I

ацæгъдон æртæккæ балалайкæйæ .
а- цæгъд -он æртæккæ балалайкæ -йæ
PV plan (an instrument) SBJV.1SG now balalaika ABL

Bring the balalaika and I will play you the balalaika now.

191.3 **Æртæккæ уын æз балалайкæйæ ацæгъддынæн .**
æртæккæ =уын æз балалайкæ -йæ а- цæгъд -дынæн
now =2PL.ENCL.DAT I balalaika ABL PV plan (an instrument) FUT.1SG

Now I will play you the balalaika.

191.4 **Уæдæ уæ** **афтæмæй** , **æнæ** **зæлтæй** **уæ** ...
 уæдæ =уæ афтæмæй æнæ= зæл -т -æй =уæ
 so =2PL.ENCL.GEN so without= sound PL ABL =2PL.ENCL.GEN

Хъуамæ уын ... **Ацы** **хæдзары** **фæндаг** **йед** **у** ...
 хъуамæ =уын ацы хæдзар -ы фæндаг йед у
 must =2PL.ENCL.DAT DemProx house INESS way HES be.PRS.3SG

музыкальный хæдзар .
 хæдзар
 house

How can I (treat) you so, without music... I owe you... The way of this house... musical house.

192.1 **Йер мæ** **хотæ** **чи сты** , **мæ** **хотæ** ,
 йер мæ= хо -т -æ чи сты мæ= хо -т -æ
 now POSS.1SG= sister PL NOM who be.PRS.3PL POSS.1SG= sister PL NOM

мæ **хистæр хотæ** – **цыппар хойы** **мын** **и** –
 мæ= хистæр хо -т -æ цыппар хо -йы =мын и
 POSS.1SG= elder sister PL NOM four sister GEN =1SG.ENCL.DAT EXST

æмæ дзы **æртæйæ** **цæгъдынц** .
 æмæ =дзы æртæ -йæ цæгъд -ынц
 and =3SG.ENCL.INESS three ABL plan (an instrument) PRS.3PL

My sisters here, my sisters, my elder sisters – I have four sisters – and three of them play.

192.2 **Фатимæ дæр** **фæндырæй** **цæгъды** .
 Фатимæ =дæр фæндыр -æй цæгъд -ы
 Fatima =PTCL accordion ABL plan (an instrument) PRS.3SG

Fatima also plays a harmonica.

192.3 **Æртæйæ дзы** **цæгъдынц** **фæндырæй** : **Верæ**
 æртæ -йæ =дзы цæгъд -ынц фæндыр -æй Верæ
 three ABL =3SG.ENCL.INESS plan (an instrument) PRS.3PL accordion ABL Vera

дæр , **Фатимæ** , **Верæ** **цæгъды** **фæндырæй** , **Аллæ**
 =дæр Фатимæ Верæ цæгъд -ы фæндыр -æй Аллæ
 =PTCL Fatima Vera plan (an instrument) PRS.3SG accordion ABL Alla

цæгъды **фæндырæй** , **Ира** – **старшая** , **хистæр** **чи**
 цæгъд -ы фæндыр -æй Ира хистæр чи
 plan (an instrument) PRS.3SG accordion ABL Ira elder who

у , **Ирæ** , **мæнæ** **ам** **чи** **бадти** , **уый**
 у Ирæ мæнæ ам чи бадт -и уый
 be.PRS.3SG Ira there,that.is DemProx.IN who sit PST.INTR.3SG DemDist.NOM

нæ **цæгъды**
 нæ цæгъд -ы
 NEG plan (an instrument) PRS.3SG

Three of them play a harmonica: and Vera, Fatima, Vera plays a harmonica, Alla plays a harmonica, Ira – the eldest – who sat here, she doesn't play.

192.4 **Нæ** **йæ** **равдæлыд** , **кусгæ** **кодта** , **æмæ**
 нæ =йæ ра- вдæлыд кус -гæ код -т -а æмæ
 NEG =3SG.ENCL.GEN PV have time work CONV do TR PST.TR.3SG and

йæ **нæ** **равдæлыд** **фæндырмæ** , **фæлæ** **иннæтæ**
 =йæ нæ ра- вдæлыд фæндыр -мæ фæлæ иннæ -т -æ
 =3SG.ENCL.GEN NEG PV have time accordion ALL but other PL NOM

цæгъдынц
 цæгъд -ынц
 plan (an instrument) PRS.3PL

She had no time, she used to work and she didn't have time for harmonica, but others play.

193.1 **Ам** **йæ** **диссаг** **уый** **мидæг** **и** , **æмæ**
 ам =йæ диссаг уый мидæг и æмæ
 DemProx.IN =3SG.ENCL.GEN miracle DemDist.GEN inside EXST and

мæ **фыдыфыд** **чи** **уыди** , **нæ** , **уый** **дæр**
 мæ= фыдыфыд чи уыд -и нæ уый =дæр
 POSS.1SG= grandfather who be PST.INTR.3SG PTCL DemDist.NOM =PTCL

фæндырæй **цагъта**
 фæндыр -æй цагът -а
 accordion ABL plan (an instrument) PST.TR.3SG

The matter here is that my father, he also played a harmonica.

193.2 **Мæ** **фыдымад** **чи** **уыдис** , **уый** **дæр**
 мæ= фыд -ы мад чи уыд -ис уый =дæр
 POSS.1SG= father GEN mother who be PST.INTR.3SG DemDist.NOM =PTCL
 grandmother

фæндырæй **цагъта** , **зæронд** **фæндыр**
 фæндыр -æй цагът -а зæронд фæндыр
 accordion ABL plan (an instrument) PST.TR.3SG old accordion

And my grandmother (paternal), she also played a harmonica, an old harmonica.

193.3 **Æмæ** **йыл** ... **Гъе** , **Фатимæ** , **зæронд** **фæндырыл**
 æмæ =йыл гъе Фатимæ зæронд фæндыр -ыл
 and =3SG.ENCL.SUPER well Fatima old accordion SUPER

цал **тæны** **и** ?
 цал тæн -ы и
 how.many key GEN EXST

And it... Fatima, how many keys has an old harmonica?

193.4 **Тæнтæ** **нæа** , **фæлæ** **хъæлæстæ** **йыл** **цал** ...
tæn -т -æ нæа фæлæ хъæлæс -т -æ =йыл цал
key PL NOM NEG but voice PL NOM =3SG.ENCL.SUPER how.many

Аст **йедтæмæ** , **мæнмæ** **гæсгæ** , **нæ** **уыдысты** .
аст йедтæмæ мæнмæ гæсгæ нæ уыд -ысты
eight besides I.ALL in accordance with NEG be PST.INTR.3PL

Not keys but voices, how many... Just eight, I think.

194 **Фатима** : **Цыппæрдæс** .
Фатима цыппæрдæс
Fatima fourteen

Fatima: Fourteen.

195.1 – **Нæа** , **цыппæрдæс** .
нæа цыппæрдæс
NEG fourteen

– No, fourteen.

195.2 **Æртæккæ** **дæр** ...
æртæккæ =дæр
now =PTCL

And now...

196 **Фатима** : **Нæа** , **аст** **гыццыл** **у** .
Фатима нæа аст гыццыл у
Fatima NEG eight small be.PRS.3SG

Fatima: No, eight is too few.

197.1 – **Аст** **гыццыл** **у** ?
аст гыццыл у
eight small be.PRS.3SG

– Eight is few?

197.2 **Цыппæрдæс** , **нæ** ?
цыппæрдæс нæ
fourteen NEG

Fourteen, yes?

198.1 – < **нрзб** > **фæндырæй** **зæгъын** .
фæндыр -æй зæгъ -ын
accordion ABL say PRS.1SG

– <indecipherable> about a harmonica I am speaking.

198.2 **Цыппæрдæс** , **нæ** ?
цыппæрдæс нæ
fourteen NEG

Fourteen, yes?

198.3 Цавæр цагъд ?

цавæр цагъд

what tune

Which tune?